

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE

FAKULTA HUMANITNÍCH STUDIÍ

**Václav Krška a jeho divadelní období
(1920 -1940)**

Předběžný příspěvek k jihočeské regionální kulturní historii 20. století

Bakalářská práce

Praha 2007

Autor práce: Lukáš Nozar

Vedoucí práce: Doc. Mgr. Martin Putna, Dr

Oponent práce:

Datum obhajoby: 2007

Hodnocení:

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem předkládanou práci zpracoval samostatně a použil jen uvedené prameny a literaturu. Současně dávám svolení k tomu, aby tato práce byla zpřístupněna v příslušné knihovně UK a prostřednictvím elektronické databáze vysokoškolských kvalifikačních prací v repozitáři Univerzity Karlovy a používána ke studijním účelům v souladu s autorským právem.

V Praze dne 13.9.2007

Lukáš Nozar

Obsah:

Václav Krška a jeho divadelní období (1920–1940).....	1
1. Slovo úvodem.....	6
2. Výběrová biografie Václava Kršky.....	6
Písek dětství a mládí (1900–1916, resp.1918).....	6
Heřmaň a okresní město Písek 1916–1937.....	7
Písecké období (1937–1940).....	8
Praha 1940–1969.....	8
3. Krškova „nepěkná aféra“.....	9
4. Krškovo divadelní působení v Heřmani.....	15
5. Písecké a heřmaňské režie 1921–37.....	19
6. Heřmaňské vrcholné období 1935–37.....	24
7. Oidipus král v Heřmani 1936.....	26
8. Nesmírný štít.....	31
9. Inscenace Stříbrný Vít a otevření Městského divadla v Písku (1940).....	41
11. Krškův inscenátorský um.....	48
11.Slovo závěrem.....	49
Dodatky.....	49
In Memoriam Ady.....	49
Fráňa Šrámek a Písek.....	54
Výběrová datace.....	Chyba! Záložka není definována.
Použitá literatura a zdroje.....	73

Václav Krška(1900 -1969) organizátor, režisér, výtvarník, spisovateľ, dramatik, filmový scenárista a režisér

1. Slovo úvodem

Jak název práce naznačuje, budu se věnovat Krškově biografii a jeho divadelnímu dílu. Ke Krškově biografii vytyčeného období patří i jeho literární dílo, to bude analyzováno až v monografii *Václav Krška divadelník, prozaik a filmař v období 1920-1945*¹.

V divadelně-historických úsecích využívám poznatků svého studia (1998–2003) divadelní vědy na Filosofické fakultě University Palackého. Ve své studii postupuji metodou personalismu, tedy pod standardou Šaldova výroku „Dílo je odštěpkem osobnosti“. Ve své práci jsem zpracovával archivní materiály Okresního archivu v Písku. Prameny orální historie používám pouze okrajově.

Mé pojetí Krškova divadelního období sleduje tyto dlouhodobé Krškovy tendence: vztah k Heřmani, vztah k Písku, dále jeho republikové a protektorátní budování přátelských, spisovatelských a divadelnických pozic (geograficky převážně vztažené k Praze). Tato Krškova životní období dávají mé práci chronologickou i významovou osnovu. Sleduji také jeho pojetí boje o svobodu homosexuálního citění; zde potom jako dramatické zlomy v Krškově životě vystoupí dva jeho soudní procesy. V této předběžné studii onen boj pojmám pouze z hlediska Krškovy biografie, odborné poznatky *vědy o homosexualitě*² budou připojeny až v plánované monografii. O uplatnění této práce pro jihočeskou regionální kulturní historii mluvím v závěru.

Monografii či širší stať o Václavovi Krškovi napsali tito autoři: Polišínská 1969, Dvořák 1989, Hrbas 1972. Hlavním předchůdcem zde předkládané práce je Jiří Černý, *Intimní divadlo Václava Kršky* (1998, České Budějovice). Dílo bylo vydáno ke stoletému výročí narození organizátora, režiséra, výtvarníka, spisovatele, dramatika, filmového scénáristy a režiséra Václava Kršky. Tento spis byl prvním příspěvkem, který zmapoval a uceleně zveřejnil Krškovu cestu za divadlem trávající čtyřicet let jeho života. Černého převážně využívám tam, kde jsem se nedostal k autentickým materiálům (divadelní cedule, recenze). Blíže jeho příspěvek posoudím v kapitole *Mlčení o Krškovi* (WIP). Z Černého soudů o Krškovi lze souhlasit s touto formulací: (s. 4) „budeme sledovat vulkán, který od roku 1920 chrlil tvůrčí lávu na své okolí (...) vytvořil nevšední dílo, vzbuzující úctu a obdiv.“ Stejně jako Eva Stehlíková (2005) v recenzi této knihy připisuje i autor této studie Jiřímu Černému „tendenci problematické události spíše zamlčet“. Chyby, které v Černého knize jsou, opravuji ve výběrové dataci.

2. Výběrová biografie Václava Kršky

Zde jsou většinou zmíněny a interpretovány události, které ve výběrové dataci nemohly být rozvedeny. Zdrojem informací jsou většinou Černý 1998, Hloucha 1940, *Lexikon české literatury* 1993 (dále již jen LČL) a Rothbauer 1993.

Písek dětství a mládí (1900–1916, resp. 1918³)

Otec Krškův byl řezník, uzenář a hostinský. Po svém otci zdědil Václav Krška dobré vlastnosti spolu se širokým úsměvem, dobráckým srdcem a veselostí. Po matce mu zůstala přesnost, pečlivost a smysl pro pořádek (Hloucha 1940). Rodina žije v dostatku. Otce pohřbívá 13letý. Loutkové divadlo bylo malému Václavovi útěchou a nejmilejší hračkou, ve

¹ Rozvrh této práce je již naznačen v nynější studii, která obsahuje odkazy na kapitoly plánované monografie. Odkaz je označen zkratkou WIP, Work in progress.

² V intencích stati: *Veselá věda aneb alternativy uvnitř alternativy. Kritický nástin soudobé vědecké rozpravy o homosexualitě* od M.C.Putny, *Souvislosti* č.4 (58) 2003.

³ Studoval tam hospodářskou školu

škole patřil ke slušnému průměru (Černý 1998). Roku 1914 se matka znovu provdá do Heřmaně, vsi ležící 8 km na jih od Písku. Mlynář Martínek Václava považuje za dědice, ač má dvě vlastní dcery.

Heřmaň a okresní město Písek 1916–1937

Oba rodiče byli z rolnických rodin a odstěhování do Heřmaně je proto u Hlouchy interpretováno jako návrat ke gruntu jeho bab a dědů. Heřmaň bude Krškovi domovem po 21 let, tedy téměř třetinu života. Černý píše: *Krškovi se zhroutilo nejniternější přání stát se učitelem. Sžíval se s venkovem, zaučoval se v mlynařeni a sedlačení. Krška nemusel sedlačení nikdy plně převzít. Ale i tak to mělo za následek „nevzdělanost“ v oboru umění, která je mu v uměleckých kruzích vyslovována.* „Měl jsem se stát mlynářem, ale chtěl jsem být učitelem a snad proto jsem začal psát. První román, jmenoval se *Zatoulaný*, jsem napsal ve svých osmnácti letech; když mi bylo jedenadvacet, vyšel tiskem⁴. In Dvořák 1989, s. 59 (rozhovor z r. 1969) Obrázek Kršky v kostýmu mladého sedláka je z roku 1923.

Jan Čarek, budoucí básník, je jeho kamarád z dětství. Chodí spolu do gymnázia, Čarek je synem podruhně, Krška je ze selského. Čarek rukuje již 1916. První kontroverze kolem Kršky nastává při jeho účasti na válečném běsnění první světové války. Počátkem roku 1918 narukoval na italskou frontu. Sklonek války strávil ve vojenské nemocnici v Praze, pro úmyslné poškození vlastního zdraví měl být postaven před válečný soud. Hloucha toto zamlčuje a zmiňuje až jeho vojenskou službu v československé armádě r. 1921: „vojenské cvičení vykonává rád“.

O píseckém mládí mluví v rozhovoru z roku 1967: „Jako řada Písečáků jsem byl poznamenán Šrámkem. Už jako klukům se nám vtloukalo do hlavy: tady žil básník, a tak jsme uctivě zdravili třeba starého Heyduka. Žili jsme v prostředí literárně-hudebním, jako skoro všichni studenti jsme psali. Nebylo

rádio nebyla televize, byly studentské časopisy... (In Ostře sledované filmy, 2001). Hloucha mluví o divadle, lásce z mládí, která znamenala nevynechat jediné představení ochotníků a hostujících společností.

Roku 1920 založil v Heřmani *Kroužek divadelních ochotníků Heyduk*, jehož se stal jednatelem, dramaturgem, režisérem, hercem a redaktorem a hlavním autorem psaného časopisu *Věstník*. Kroužek si vybudoval přírodní divadlo. Na něm a v místním sále uvedl do r. 1937 pod Krškovým vedením více než 120 premiér českého i světového, klasického i moderního repertoáru, 60 přednášek a literárních večerů, pořádal výstavy a výlety (LČL 1993). Autor této studie napočítal v Cyklu moderních her uvedení 70 inscenací (premiér), v Cyklu lidových her 67. Po Krškově odchodu z Heřmaně 1937 došlo k ukončení činnosti

⁴ Ve skutečnosti vyšel 1925 pozn. L.N.

kroužku. Černý odhaduje, že za necelých dvacet let uskutečnil Kroužek přes dvě sta představení a jiných akcí. Autor této studie všechna představení nespočítal.

V Písku spolu s prof. Václavem Danešem, jeho velkým zasvětitelům do divadla, uváděli repertoár Národního divadla. Písecká scéna byla jediná z venkovských scén, která byla schopna následovat Prahu (Hloucha). Spolek Prácheň založený r. 1905 (Václav Daneš předsedou od 1918) byl prvním spolkem, s nímž Krška v Písku spolupracoval⁵. V režii V. Daneše hrál spolu s dalšími dvěma heřmaňskými ochotníky ve Wolkrově *Nejvyšší oběti*. Po Danešovi přejímá Krška zbylou skupinu herců a doplní ji novými silami, když pak roku 1927 studenti ustavili Všestudentský spolek jihočeských akademiků, uvádí na scénu i úplné rarity jako Faethona (Rothbauer 1993).

O mimodivadelní činnosti referuje Hloucha: „Krška byl spolehlivým členem Sokola, zastával funkci vzdělavatele. Ve Sportovním klubu Union byl zvolen dokonce předsedou.“

Písecké období (1937–1940)

Po smrti matky (1937) se stěhuje do nové vily v Písku (zvané žlutá). Krška měl také chatu u řeky na Smetiprachu. Roku 1940 Krška mlýn i vilu pronajímá a stěhuje se do Prahy (Černý).

Vynucená pauza v píseckých režiiích a hostování v rozmezí let 1933–1936 je pravděpodobně způsobena první „nepěknou aférou“, které se věnuje následující kapitola. Poslední písecká režie je na konci roku 1932. Stěžejní inscenace pak vznikají pouze v Heřmani. Písecká blokáda Krškových režii je prolomena dvěma inscenacemi roku 1936 (vyjmenovány v dataci). V roce 1937 inscenuje opět pouze v Heřmani. Další pauza je způsobena mobilizací 1938 (Václav Krška nastupuje ke svému jízdnímu oddílu k obraně Šumavy) a počátkem Protektorátu 1939; tehdy nevznikají ani žádné heřmaňské režie. Jeho další uskutečněná režie je až r. 1940. Inscenace Vrchlického *Soudu lásky* roku 1939 byla zastavena vynuceně v souvislosti s jeho vyšetřovací vazbou a soudem. Zda dostal milost od presidenta Háchy (je to naznačeno v Bínovcově udání z roku 1941) a jak se soud vyvíjel dál, je věcí dalšího archivního bádání. Každopádně další průběh soudu byl jistě pro Kršku velkou zátěží. Přesto jeho síly neochably, za 8 měsíců je premiéra *Stříbrného větru*, o které promluvíme na konci studie ve zvláštní kapitole.

Do tohoto období spadá i Krškovo přiklonění se k filmu. Hloucha píše, že Krška byl vždy přitahován tímto mladým uměním, přisuzuje mu filmové vidění spolu s nesmírnými divadelními zkušenostmi. Dokonce uvádí, že G. Machatému (známému mezinárodním filmem *Extase*) byl díky jeho přičinění nabídnut sujet k „Odcházeti s podzimem“. Machatý nakonec znechucen pražskými poměry odchází z republiky. Filmu *Ohnivě léto* (natočený podle výše zmíněné předlohy režisérem F. Čápem) byla udělena 1939 státní cenou za nešablonovité, hledající scénario a herecké obsazení. Oceněn byl i Jiří Srnka za hudbu. V Písku napsal Krška scénář k „Půlnočnímu motýlu“ (premiéra 1941) a filmu „Kluci pod praporem“, uvedeného nakonec jako „Kluci na řece“.

Praha 1940–1969

Tato práce sice nemá za téma filmové období Václava Kršky, ale přesto zde dodám některé styčné body s motivy, které sledujeme v divadelním období. O vztahu filmu a divadla v jeho tvorbě se v rozhovoru 1967 Krška vyslovuje: „Já jsem vlastně zakuklený divadelník, odrazilo se to i v mé filmové práci. Zbytečně to zatěžovalo, vždy to

⁵ Před Krškou u spolku Prácheň ochotničil Richard Weiner, technik a vynikající básník.

někde čouhalo. Mne taky nikdy nenapadlo, že budu dělat filmy; myslel jsem, že budu divadelníkem.“

Zajímavá je zde také nejnovější filmologická práce o Krškovi, kterou napsal Luboš Ptáček (1999). Autor se o jeho filmech souhrnně vyjadřuje: „Doba, tematika a styl filmů by neměly zakrýt základní autorské hledisko: Krškovo prokletí a vyvolenost spočívaly v estetství a nenápadném, ale o to tvrdošijněji hájeném krédu práva na odlišnost.“ Obzvláště Ptáčkovu hodnocení filmu *Housle a sen* ukazuje tvůrce ze zajímavého úhlu: „Snímek *Housle a sen* (1947) tvoří vrchol i závěr prvního režisérova období. Film naznačuje, kam by se režisérovo dílo pravděpodobně ubíralo v případě plné autorské svobody. V době, kdy v Itálii nastupuje neorealismus, který udal tón evropskému filmu na dalších dvacet let, natáčí Krška film se silně expresionistickým nábojem, plný vnějších symbolů, jehož děj se odehrává v horečnatých vzpomínkách houslisty Slavíka. Režisér vytvořil svůj nejlepší životopisný film – citový obraz umělcova nitra, který lze nejlépe přirovnat k autoportrétu vlastní duše.“ (s. 35)⁶

O Krškových potížích s uváděním filmů Ptáček poznamenává:

„Krška by byl jistě (noblesně) kontroverzním tvůrcem i v otevřenějších společnostech. A tak není divu, že jeho dílo překračovalo povinné mantinely českého filmu padesátých let.“ Ptáček také oponuje s názorem Jana Žalmana, který o Krškovi napsal: „Ve filmových Čechách se nikdy nestal prorokem, jeho dílo stojí ve stínu Vlácilů, Jasného, Kachyni, Kadára s Klosem a celé nové vlny.“ Ptáček mu však prorockou úlohu přisuzuje, protože „umetl cestičku nové vlně“.

Díky bránění kvalit svého filmu *Zde jsou lvi* (1958) „stal se Krška spolu s Daňkem (scénář a námět filmu), Kadárem, Klosem, Hubáčkem a dalšími hrdinou onoho podivuhodného „demokratizačního procesu“, který v československé kinematografii začal jejich pokusem prolomit stalinské ledy v letech 1956–8. (Liehm 2001 s. 195)

V rozhovoru z r. 1967, který se odehrával za časů nadějí Pražského jara a reformistů, se Václav Krška k tehdejší filmařské situaci vyjadřuje (Liehm 2001 s. 199): „Mladým filmařům to ze srdce přeji, držím jim palce. Většinou je znám, jsou to moji žáci, moji asistenti nebo přátelé. Je mi líto něčeho jiného – nejde totiž o mne – oni si to neuvědomují, že jsme to byli my, kdo jim urovnávali cestu. Náš styl se jim zdá směšný. Ale tentokrát se to tak dělalo. Oni dnes chodí na filmové školy, kdežto, když jsme nastupovali my, ani jsme nevěděli, jak se film dělá. Přeji mladým úspěch, i když mám výhrady k některým věcem v jejich filmech. Je moc dobře, že jsou tady. Zvláště proto, že generace, která začala točit filmy hned po nás, se v naší kinematografii moc nepodepsala. Bojím se ale, jestli se mladí nedostávají ke všemu moc lehce. **Ted' snad už nebudou mít potíže, snad už ne.**“ (zdůraznil L. N.)

3. Krškova „nepěkná aféra“

Největším důvodem tabuizace Václava Kršky je jeho homosexualita. „Pamatuji se sám na vlastní chlapectví, na chvíli, kdy jsem poznal tělesnost a kdy se zřítilo mé čisté dětství. Byla to krutá a sladká chvíle, tak dlouho potom vykupovaná zoufalstvím a opájením. Proplakal jsem tehdy celou noc a druhý den jsem musel utéci ze školy, toulal jsem se nad Pískem v lesích a přál jsem si, aby nebylo na světě nic, jen já a moře.“ Toto Krškovo vyznání pochází z dopisu, který napsal roku 1930 Jiřímu Karáskovi ze Lvovic. (Ocitováno in: Jan Dvořák, *Poetický svět Václava Kršky*, Praha 1989, s. 19⁷)

⁶ Ptáček uvádí, že film *Housle a sen* byl stažen z promítání. V rozhovoru z r. 1967 (Liehm 2001) to však není zmíněno. Po Vítězném únoru byl stažen jeho film *Až se vrátíš*, natočený podle povídky V. Řezáče (s.197)

⁷ V Památníku národního písemnictví jsou v pozůstalosti Jiřího Karáska ze Lvovic, zajímavé Krškovy dopisy. Bohužel jsem je však dosud neprostudoval.

Dokud se neobjeví Krškova pozůstalost⁸, nebude možné Kršku odtabuizovat. V této kapitole jsou využity jediné mně dostupné zdroje, jejichž pramenem lze téma Krškovy homosexuality alespoň trochu naplnit. Žádný z pisatelů monografií a encyklopedických hesel o Krškovi zatím neprojevil ochotu vážně posoudit tento úhel pohledu a posilovalo se tak přesvědčení, že to vše má zůstat „veřejným tajemstvím“⁹. Autor této studie se domnívá, že tato problematika má být otevřena, máme-li opravdu porozumět jednomu z největších obyvatelů Prácheňska 20. století – Václavu Krškovi.

Do problematiky se uvedme přepisem dvou zpráv z dobového místního tisku. Jihočeská jednota 4. 5. 1939, název článku: **Mravnostní aféra v Písku.**

V sobotu večer byl zatčen v Písku majitel mlýna v Heřmani Václav Krška, známý divadelní režisér ochotnických scén, a dodán do soudní vyšetřovací vazby. Stalo se tak pro homosexuelní styky s některými nedospělými píseckými mladíky, které lákal za peníze do své vily v Písku. Václav Krška již jednou byl smutným hrdinou podobné aféry a tehdy podmíněně odsouzen!

Po jeho zatčení byla v Krškově bytě spáchána krádež peněz v částce 1 000 K.

Přepisují zde i druhý článek ze stejné tiskoviny datovaný 3. 9. 1939, název: **Nepěkná aféra**

Již r. 1934 provalila se na majitele heřmaňského mlýna p. Václava Kršku, spisovatele a režiséra, nepěkná aféra homosexuelní. Tehdy dostal pan Krška podmíněčně čtyři měsíce těžkého žaláře. V r. 1938 uplynula podmíněčná lhůta a pan spisovatel se osvědčil, takže trest nemusil odsedět. To snad bylo chybou, která ho opět přivedla do sfér nedovolených styků. V červnu 1939 měl Krška režirovat Vrchlického „Soud Lásky“, který byl s velkou reklamou ze strany jeho věrných připravován na píseckém hradním nádvoří. Tu přišla rána. Pan spisovatel byl znovu pro nedovolené a opakované styky s osobami stejného pohlaví zatčen a pobyl si tedy ve vyšetřovací vazbě až do konce měsíce.

Po jeho propuštění z vazby věc se vyšetřovala dále, byl zkoumán i jeho duševní stav a výsledkem šetření bylo tajné líčení u krajského soudu v Písku, které se konalo 28. srpna t. r. dopoledne. Na lavici obžalovaných zasedl 40 letý spisovatel V. Krška se svými čtyřmi spoluviníky. Všichni uznáni byli vinným zločinem podle paragrafu 129 I. B. tr. zák. – smilstva proti přírodě s osobami stejného pohlaví¹⁰.

V. Krška odsouzen byl na 5 měsíců do těžkého žaláře, zostřeného 2 tvrdými lůžky a 2 posty měsíčně nepodmíněně. Mimo to ztrácí právo volební a musí hradit veškeré soudní náklady. Jeho spoluviníci byli: R. K., krejčovský pomocník, ženatý, na 2 měsíce těžkého žaláře; J. H. klempíř a instalatér, ženatý, na 2 měsíce; J. P., obchodní zástupce, na 3 měsíce těžkého žaláře (posty a tvrdá lůžka jako Krška r. 1934 – pozn. L. N.), ovšem tito podmíněčně.

Senátu předsedal soudní rada Michálek, obžalovaného Kršku hájil pražský advokát Dr. Rádl, který podal proti rozsudku zmateční stížnost.

Zda dostal milost od presidenta Háchy (je to naznačeno z Bínovcova udání¹¹ z r. 1941), je věcí dalšího archivního bádání. Přinejmenším toto udání naznačuje, že soudní dohry

⁸ Ve zpracovaných pozůstalostech Památníku národního písemnictví Krškova pozůstalost není a žádný z mých informačních zdrojů (Stanislava Mazáčová, Jiří Prášek) netuší, kde je.

⁹ Výjimkou jsou příspěvky: Luboš Ptáček (in Host 1999) a M.C.Putna (in Listy filologické 1999)

¹⁰ tento paragraf se opírá o rakouský trestní zákoník z r. 1803, který byl sice pokrokem od tereziánského zákoníku, kde prozrazeného homosexuála čekala smrt a spálení těla, což Josef II. poté nahradil žalářem. Ono opírání se o „smilstvo proti přírodě“ u nás platilo až do r. 1950., o právní praxi třicátých let blíže v Gay Historii s. 391-2, 402-405

¹¹ publikace S. Motl, Mraky nad Barandovem, 2006 obsahuje reprint tohoto udání, Bínovec píše: *Jen jako příklad uvádím, že ve filmovém poradním výboru odboru IV. t.j. filmových tvůrčích pracovníků, zastupuje scenaristy spisovatel Václav Krška, který byl okres. soudem v Písku potrestán vězením 6 měsíců pro homosexuální zločiny. Ovšem rež. Čáp, jeho důvěrný přítel prohlásil v opilém stavu po jednom ze "sezení" v*

se vlekly. Každopádně další průběh soudu byl jistě velkou zátěží. Přesto Krškovy síly neochably, ať už si trest odseděl nebo neodseděl, za 8 měsíců od rozsudku je premiéra Stříbrného větru.

K oběma procesům však vznikly jakési literární apologie. V příloze „In memoriam Ady“ rozebírám Krškovo svědectví o člověku, jehož smrt pravděpodobně zavládla příčinu prvního odsouzení. A na tomto místě se budeme věnovat sborníku z r. 1940, který redigoval Josef Hloucha „Václav Krška čtyřicetiletý“. O tom, že kniha mimo oslavy Krškova jubilea měla být i očišťujícím spisem, jehož cílem bylo snad udělení milosti či alespoň naklonění si nejvyšších vládních míst, svědčí děkovné dopisy z ministerstev a úřadu presidenta, které se

Fotografie z "Václav Krška 40letý"

prozradila Eva Soukupová, jediná dívka mezi nimi.

Její příspěvek je nejlyričtější ze všech „projevů přátel“, které za ním následují.

dochovaly v pozůstalosti Josefa Hlouchy¹² (1923–1982).

Onen sborníček má věnování „za kruh Krškových věrných“ a vydává se za jejich pozdrav z Písku, „města v lesích“. Ironií osudu je jejich předsevzetí, že příští výroční sborník bude větší rozsahem. Nikdy žádný další sborník k uctění jubileí Václava Kršky nevyšel. Hloucha nám podsouvá slova, která budou Krškou nad tou knížečkou pronesena: „Probůh, co ti chlapi veřejně prozrazují“. Z toho, co chlapi¹³ veřejně prozradili, budu těžit na jiných místech a nyní zmíním, co

Lucernabaru, že p. Miloš Havel se již postaral, aby Krška dostal od p. stát presidenta milost. To se zdá se však velmi nepravděpodobné.

Lukáš Kašpar, Český hraný film a filmaři za protektorátu, 2007 (s.227-238) uvádí tento pramen do kontextu: Udání z prosince 1941, na žádost ministra Moravce měl V.Bínovec zmapovat českou kinematografii: Tzv. ČMFÚ(Českomoravské filmové.-. ústředí). Referuji zde Kašparův širší výtah z Bínovcova udání: Jsou tam zednáři a homoerotičtí židé (Kohn-Koska)! Zmiňuje Krškovo odsouzení z Písku. Vadili mu tvůrčí pracovníci z IV. uměleckého odboru. Za homosexuála označí i vedoucího skupiny tvůrčích pracovníků Josefa Jaurise „fedruje homosexuály a dává je povolávat na odpovědná místa v poradním sboru“. Zmiňuje se též o komunistickém spisovateli Vančurovi a „zarytém levičákovi“ Miroslavu Ruttem.

¹² Děkovné dopisy vládních institucí za věnování publikace „V.K. 40-ti letý“ jsou datovány od 29.října až 26-listopadu 1939. Ministr spravedlnosti resp. jeho tajemník odpovídá jako poslední. Ukázka formulací: „z pověření p. ministra spravedlnosti za laskavou pozornost, již jste prokázal věnováním publikace k počtě Václav Kršky. S výrazem dokonalé úcty ... (podpis nečitelný)“. Prezidentská kancelář děkuje již 8.listopadu.

¹³ nemohu nezmínit, že Josefu Bonhardovi bylo v té době již 41 let a jeho příspěvek je hned druhý v „projevech přátel“. Další příspěvatel František Lipš je o více jak jednu generaci starší než Krška.

Eva Vaškovi

Vašku
Hochu
Kamaráde
Proč Bůh určuje Život předem
Proč srdce Lásku krade
Když mu není dána nebem
A tvoje srdce
Vašku
To je otevřená rána
květy lásky v něm kvetou
Lidská srdce nejsou lásce zotvírána
lidská ústa vraždí tvrdou větou
A tvoje ústa
Vašku
tolik krásy dala
Hřála jak oheň vprostřed sněhu
Slova láskou obetkala
Bláhově rozdávala něhu
A za to vše
Vašku
Tvůj život je plný bolu
nenalézáš klidu objetí
My půjdem vždycky spolu
když osud nám vtiskl pečeť prokletí

Toto vyznání je nejotevřenější příspěvek v probírané knížce, mluví totiž i o tom, co ostatní tabuizují a to formou veřejného doznání a slibu celoživotní věrnosti, které Eva Soukupová (1918–2006) se ctí dostala¹⁴. V roce 1997 vydává toto svědectví o dění ve „Žluté vile“: *Krška bydlel v nevelké vilce, která se stala centrem píseckého kulturního života mladší generace. Přijížděli sem i pražští herci a Písečtí na tuto společnost hleděli skrz prsty, podle jejich měšťáckého mínění se ve vile zřejmě děly neskutečné orgie, zatímco skutečnosti byly debaty o*

¹⁴ V rozhovoru z r 1997 Věra Soukupová uvádí: „Naše spolupráce byla velmi úzká a vztahy skutečně hluboce přátelské. Počátky možná souvisely s tím, že já jsem už jako malé dítě četla a recitovala náročnou poezii a později spolupracovala s Krškovým píseckým souborem. ... Je snad také třeba zmínit, že její celoživotní partnerkou byla Blanka Waleská a žili spolu až do její smrti, bylo to 41 let. Z její profesní dráhy: Roku 1959 zakládá Divadelní ústav. Ona to byla, kdo zařídila vytoužený pobyt Hugo Haase v Praze a splnila i jeho další přání, aby se poslední rozloučení s ním konalo na jevišti Národního divadla. Ohledně Hugo Haase je snad také zajímavé zmínit, že víza Haasovi, který nikdy v životě neopustil ČSR, obstarala Lída Baarová (Kašpar 2007 s. 346), která byla se svou sestrou Zorkou Janů Krškovou herečkou již od r. 1939. V dokumentu „Doktorka přes divadlo“ podává Eva Soukupová též svědectví o zpronevěření nadace pro staré herce, kterýžto fond založil Hugo Haas a zpronevěru na tomto činu spáchal československý filmový vyslanec O.Brousil. V roce 1967 zakládá Pražské quadrienále tedy celosvětovou scénografickou výstavu. V roce 1974 zajistila, aby sochař Emanuel Kodet vytvořil bustu Václava Kršky. A ta byla posléze věnována okresu Písek a zdobí jeho místo posledního odpočinku. Na závěr rozhovoru uveřejněném r. 1997 řekla dr. Soukupová – o jeho hrob příliš pečováno není. „Ale já s tam vždycky na Vánoce a na Velikonoce dojdu, podobně jako Anička Jarešová, alespoň rozsvítím světlo. Očistím náhrobní kámen ...“

*literatuře, o umění.*¹⁵ Z tohoto svědectví lze soudit, že v lokalitě, případně v širším regionu existovalo obecné vědomí o Václavovi Krškovi jako osobě vybočující svým životním stylem z běžných zvyklostí a tím pohoršující. Avšak i kdyby se ve Žluté vile dělo to, za co byl 28. srpna 1939 odsouzen, zůstává faktem, že se Krška snažil, aby sexuální styk s osobou stejného pohlaví nebyl trestán. Krška spolupracoval se skupinou občanů masarykovského Československa, kteří se snažili § 129 I. B. tr. zák. odstranit z prvorepublikového právního řádu.

Vydávali v r. 1932 měsíčník *Nový Hlas* (List pro sexuální reformu), z jehož několika čísel zde čerpám (květen až prosinec). Citujme jejich úvodní provolání: *Chceme se postavit co do své vnitřní hodnoty směle po bok všem dobře vedeným časopisům. (...) Informovati veřejnost o tom, co to je naše otázka a náš problém a bojovati ze všech sil proti zakořeněným a přežitým předsudkům. Chceme vybudovat jednak uměleckou revui, jednak vážný populárně vědecký časopis, stojící na basi nejmodernějších lékařských, sociologických a právních teorií. Chceme, aby „Nový hlas“ byl listem, který byste nemuseli skrývat a čísti tajně. Neboť má-li býti veřejnost informována o skutečnosti, na níž, přiznejme si to, navykla si přihlížeti nepřátelsky a s jistým, sice naprosto neoprávněným, přece však velmi citelným odporem, pak se to musí dítí způsobem velmi úzkostlivým a nejvybranější formou. Tomuto cíli podřídíme celou svou práci.* Tolik Úvodního slovo z květnového čísla s.1. V následujících provoláních zaznívají formulace jako: „nemožnost polepšení lidí homosexuálních“ aj.

Těžký život tohoto časopisu dokumentují výzvy jako: Čtěte provolání a pomozte nám udržeti jedinou publicistickou tribunu! Přispějte podle svých možností naší akci! Nenechte nás v kritické době bez pomoci. Časopis měl údajně i německý titulní list a někdy německý článek.¹⁶ Hned v prvním čísle nacházíme rozbor Krškova díla z pera Vl. Vávry¹⁷. A v kulturní hlídce upoutávka na Píseckého Oidipa z r. 1932. O organizačních těžkostech a sporech v komunitě svědčí to, že předešlý *Hlas sexuální menšiny* vycházel pouze jeden rok a květnový *Nový hlas* referuje o zhroucení redaktora předešlého časopisu Vojtěcha Černého a v červencovém čísle ho označují za neoprávněného přijímat dary. Přesto „Hlas“ věří si v úplné vítězství. Vždyť „...zde ve svobodném státě žijí tisíce lidí, kterým nebyla dosud popřána svoboda cítění“. Ač doznívá dekadence¹⁸ a elegie *Požár Sodomy* má poslední verš : „Jsou navždy mrtva již má města východní“, tak i u Jiřího Kráska ze Lvovic je cítit změna tónu a příklon k republikovým ideálům.: „My nejsme sexuální většina, ale proto nejsme ještě výjimka a pathologie. Nejsme zrudní, jsme víceméně příjemní členové lidské společnosti, vynikáme časem ve vědách i v umění a i když není v nás nic fenomenálního, sedíme v kancelářích nebo pracujeme v dílnách, tak zdatní a užiteční jako ti ostatní. Žádná výjimka, nic hrozného a „hrůzného“¹⁹. Slovák Imrich Matyáš (1890-1974)²⁰ obohacuje časopis o

¹⁵ Eva Soukupová: Václav Krška měl schopnost odhalovat a nechat projevít, co bylo v hercích osobitého, rozhovor vedla v prosinci 1997 M.Bartošová, Listy Písecka 2.1. 1998

¹⁶ Ve svázaných výtiscích, ve kterých jsem bádal ve Studovně časopisů Národního muzea, byly jen české výtisky.

¹⁷ Budeme se mu věnovat v kapitole: A tak jsem se stal lyrickým romanopisem ...

¹⁸ Spolu s Krškovými díly inzerují i bibliofilii *Blocksberg*, jejíž autor je podepsán pseudonymem *Scorpion*, což první dílo vydané v edici *Excentriků, je to cyklus divokých, revolučních a satanských veršů našeho mladého autora, který se řadí k prokletým básníkům*.

¹⁹ Karásek, Feuilleton, *Nový hlas* 1932, č. 2 (červen), s 16. Dokončení feuilletonu: „... Abych skončil: myslím, že je úkolem mladé literatury, mladého výtvarnictví, mladého divadla, aby se zahledělo vlídně v ty naše sexuální "Záhady" a aby konečně odkrylo, že ty "záhady" nejsou nic jiného než, to co filosof nazval "Lidské-přelidské"

²⁰ O tom, že o stejnou věc Imrich Matyáš bojoval, či jak se na intelektuála více hodí, vysvětloval až do konce svého života viz Gay historie s. 441-2, kde je mu věnována celá kapitola „Nové poměry a starý boj“. Je tam ukázáno, jak v Bratislavě Veřejná bezpečnost v 60. a 70. letech tyranizovala homosexuální cítění, ač na to již neměla zákonnou normu.

historická líčení „našeho problému“: *Z velkého množství homosexuálních martýrů pojednáme život arcivojvodu Lúdevíta z rodu Habsburgsko-Lotrinského*²¹ Nezapomíná se ani na mediteránní destinace, v srpnovém čísle je cestopis z Marseille a Tunisu²².

Vyvrcholením všech snah tohoto roku však byl brněnský kongres, z jehož vědeckých témat vybírám: Národopis a sexualita (sexuální ethnologie), sexuální výchova se zvláštním zřetelem k problému ipsace, dále intersexualita, homosexualita a bisexualita. Interesenti a řečníci zastupovali celou Evropu, jen zástupci Francie nejmenováni. Osobou, k níž se upínala většina nadějí, byl Magnus Hirschfeld²³, se kterým je v červencovém čísle uveřejněn rozhovor.

Redakce pak vysloví tyto naděje: *Jsme plně přesvědčeni, že kongres splní všechny předpoklady pro uvolnění dnes nevyhovujících odstavců našeho trestního zákoníku. Za tímto redakčním slovem následuje úryvek z Krškova romaneta Dionysos s růží.*

To, co čekalo homosexuály v Třetí říši a po jejím zhroucení, zde pro přílišnou brutalitu a hořkost citovat nebudu (viz *Gay historie*, kapitola *Nacistická genocida růžových trojúhelníků*, s. 311-19). V kapitole *Čtyřicátá léta: Český gay za německé okupace* s. 432-433, je ale uveden jen jeden protektorátní případ deportace do koncentračních táborů.

Závěr: Tolik o nebezpečí, do kterého se Václav Krška dostal a o snaze prvorepublikových a evropských homosexuálů tomuto nebezpečí předejít. Krškův prozaický příspěvek ke snahám „Nového hlasu“ budu posuzovat převážně v interpretaci románu *Klaris a šedesát věrných* v podkapitole „Myslí vůbec lyrický romanopisec? aneb Umarove mlčí!“ (WIP), která zatím není součástí této práce. Něco z myšlenkových závěrů této kapitoly naznačuji již rozbory divadelní dramatizace románu – viz kapitola „Nesmírný štít“. O Krškově přístupu k vlastní homosexualitě, tedy vlastně o Krškově „mlčení o nepěkných aférách“, promluví v závěru přílohové stati „O čem se v *In Memoriam Ady* ani dále u Kršky nemluví“.

²¹ bratr císaře Franze Josefa.

²² Mimo smutné rubriky *Absurdnosti §129* vedené Ji. Judr. F. Čerovským obsahoval i rubriku *Malý oznamovatel*. Některé z inzerátů stojí pro vylíčení atmosféry ocitovat: Kamaráda opravdového, rád by poznal mladý inteligent. Anonym vyloučen Zn. "Zimní pohádka" do adm. ; Int. spolčnicka na turist. cestu Podkarpatskou Rusí hledám Nab. p. zn. Červen. ; Mladý Jugoslavan hledá přes sletové dny mlad. kamaráda nebo sokola ku procházkám Prahou.

Zajímavé je také vzhledem ke Krškově procesu zmínit, že zde inzerovali i velice mnozí pekaři, krejčí, šofér, malířský pomocník hledající práci, intel. a slušní hoši někteří i starší 25 let. Ve třetím čísle již redakce má celý záznam a otiskuje větu: "prosíme pp čtenáře aby uprázdněná místa hlásili a, abychom přátelům mohli pomoci. Nab. pouze zaručené a čestně míněné přijímá redakce.

Ve spolkovém životě se oslovovali se „kamarád“ zkratka kam. Jejich spolek se jmenoval *Osvětové a společenské sdružení "Přátelé" v Praze XIII* (zkr. OSSP). Klubovní místnosti měli v Společenském pánském klubu BateX, což byl podnik v Revoluční ulici vedle Kotvy, otevřeno do 3.h.

V květnovém Novém hlasu, hned pod radostnou zprávou, že byla ministerstvem vnitra povolena Československá liga pro sexuální reformu, nacházíme upoutávku na zájezd autokarem na Orlik, Zvíkov, plánovaný na Svatodušní svátky 15. a 16. května. *Po prohlídce hradů odjezd do Písku, kde nás budou očekávat naši přátelé, mezi jinými náš spolupracovník a spisovatel Václav Krška. Večeře a nocleh v Písku. ...* . Jak nakonec výlet dopadl viz výběrová datace roku 1932.

V červencovém Novém hlasu se dovídáme, že: „V příštím období ustaven bude dámský odbor při OSSP na nějž naše ženy, kamarádky zvláště upozorňujeme a vyzýváme je přátelsky, aby přistupovaly za členky.“

Distribuce časopisu první číslo květen k dostání bylo Praha, Brno, Olomouc. V červnu nové prodejny: Josef Hladký: Hranice, Č. Třebová, Sobotka, Č. Budějovice. Od července Josef Hladký zařídil administraci časopisu v Hranicích na Moravě, stal se dokonce majitelem. Mimochodem právě J.Hladký vydal Krškova díla: *Chlapec a kozlonoh* (1929) a *Dionýsos s růží* (1932).

²³ prof. Dr.M.Hirschfeld měl 30.5, 1932 v Praze přednáška v BateXu.

4. Krškovo divadelní působení v Heřmani

V následujících pěti kapitolách se budeme věnovat historii Kroužku divadelních ochotníků „Heyduk“ v Heřmani. Hlavním pramenem poznatků bude Věstník tohoto kroužku vydávaný v letech 1920–36.

Úvodem nechme mluvit Václava Kršku²⁴: *První představení kroužku Heyduk v roce 1920 bylo v přírodě. Neměli jsme tenkrát jeviště, neměli jsme peníze, za to námi háralo nadšení a chuť do práce. Zahajovacím představením Heyduka byla tehdy komedie Karla Čapka Loupežník. J. Černý k inscenaci píše: Loupežník je již recenzován prácheňským tiskem, uveden byl ve stejném roce jako premiéra, plenérové scény dokonalé: „přiřezane se ozbrojená kavalkáda s divokým střílením, Loupežník zmizí mezi publikem“²⁵. Účast veliká, také Heyduk s chotí, básník dostal kytici lesního vřesu. Dále nechť opět pokračuje V. K.: Hrál se dvakrát (9. srpna a 23. srpna) a k oběma hrám byl vypraven zvláštní vlak. Za pět let poté byl Loupežník opakován znova (9. srpna 1925). Tehdy hrál velkou roli Kučera místo Mlsa. Protože Heydukovci uvedli téměř všechna čapkovská dramata, čtème opět z článku Bratři Čapkové v Heřmani: *RUR hráli 5. května 1921. Díky této podivné, utopistické komedii, která doslova vzbouřila celý divadelní svět nejen v Evropě, se Heyduk doslova „proslavil“ ... Věc Makropulos hrána k 9. března 1924 k oslavám narozenin TGM, M. Čadíková hrála titulní roli.**

Tolik malý úvod; avšak věnujme se nyní obecnějším rysům spolkové činnosti a teprve poté se vraťme k inscenacím. Spolek je členem osvětové komise²⁶. Podle zákonných směrnic měl osvětový výbor fungovat v každé obci již od vydání prvního lidovýchovného zákona, tj. od roku 1919 (Zdroj Gruber 1941 s. 25). Co znamenala osvětová činnost v Heřmani, to snad naznačí četba výběrové datace a poznámka pod čarou²⁷. V přednáškách²⁸ se v počátcích

²⁴ Václav Krška, Bratři Čapkové v Heřmani In Věstník

²⁵ Na fotografii v příloze si všiměme nabělených obličejů, starého to rysu rituální podívané již od dionýsovských mysterií

²⁶ Pokud je Osvětová komise a Svaz osvětový to samé, tedy je možné zde podat tento výtah z dlouhého života instituce, která ochotnické divadlo spoluorganizuje dodnes. (zdroj <http://www.nipos-mk.cz>)
V roce 1905 byl z podnětu tehdejší Národní rady české ustaven s podporou českých politických stran Svaz osvětový, sdružující nejvýznamnější české svazy, jednoty, matice, sdružení a spolky, které vykonávaly různými způsoby a v různých oborech osvětovou, kulturní a výchovnou činnost. Úkolem Svazu osvětového bylo zejména koordinovat činnost organizací ve svazu sdružených, pomáhat jim organizačně, později i studijní a metodickou činností. V roce 1925 byl přebudován Svaz osvětový na Masarykův lidovýchovný ústav, který dostal poměrně rozsáhlé studijní, koncepční a koordinační úkoly a pracoval se státní podporou. K jeho dalším proměnám došlo v období druhé světové války a po únorovém převratu v roce 1948. V padesátých letech byl přetvořen na Osvětový ústav a vedle něj vznikly další instituce, např. Ústřední dům lidové umělecké tvořivosti, který byl s OU v roce 1971 sloučen v Ústav pro kulturně výchovnou činnost. V roce 1991 byl ÚKVČ transformován v IPOS - Informační a poradenské středisko pro místní kulturu. S účinností ode dne 4.5.2004 se na základě rozhodnutí c. 2/04 ministra kultury změnil název Informačního a poradenského střediska pro místní kulturu na nový název Národní informační a poradenské středisko pro kulturu (zkratka NIPOS).

²⁷ Byly to úvodní slova, přednášky, slavnosti, výstavy, ale hlavně divadla s úvodními přednáškami, reflexe divadelních diváků se od r 1935 děla tím, že byly po představení rozdávány tužky a papíry, aby diváci napsali. *Jak se hra líbila, jsou-li spokojeni, či nespokojeni, který herec se líbil, či nelíbil.* Odevzdávalo se do schránky a podpisovat se nemuselo. *"Je to Vaše spolupráce s námi, která i nám pak určuje uspokojení Vašeho zájmu a ujišťuje nás o Vaši dobré vůli spolupracovat s námi."* Herci si to poté v šatně přečetli a některé názory byly uveřejněny ve Věstníku. Příspěvatelé Věstníku z řad herců: jmenujme alespoň Trubková, Štádler, Jarešová. Například u Marie Mlsové, která napsala recenzi „Něco o Houpačce“ (In: 4. číslo 29.5. 1934), to byla její první literární práce.

Mladší členové byly k příspěvatelství nuceni viz věstník k Nesmírnému štítu, inu i to byla osvětová činnost!

²⁸ Ohledně přednášek je třeba si uvědomit, že přednášecí kultura byla na vysoké úrovni (vzpomeňme jen obrovských sálů, které na svých přednáškách naplňoval Karel Kraus)

střídali V. Moravec a B. Huttar a mimo státní indoktrinace byly jejich témata i cesta kolem světa či pomoc při úrazech.

Hejduk organizuje i mikulášské večery, věnečky, maškarní věnečky (ráz: Z Pohádky do Pohádky), plesy (více viz datace), divadelní výlety a jeden tajný výlet na Zvíkov. Nejčastější datum představení je 28. říjen a sekunduje mu pohyblivé březnové datum (tak, aby vyšlo na neděli), v kterémžto čase se slavily narozeniny T.G.M.²⁹. To vše naznačuje velice silný republikový kult, který naznačím opisem autentického dokumentu z r. 1927³⁰, který je také zajímavý pro Krškovu biografii.:

Krškova prosba o podpis TGM

Datum: 16. 2. 1927

Kancelář presidenta republiky

žádá, aby okresní správa politická šetrně a důvěrně vyšetřila osobní poměry Václava Kršky a podala pak sem správu o výsledku a o tom, lze-li presidentu republiky navrhnouti, aby žádosti vyhověl.

Adresováno panu přednostovi okresní správy politické v Písku.

Podpis vládního rady nečitelný

Předáno 18/2 1927 Velitelství četnické stanice v Protivíně, k vyšetření cestou důvěrnou

Hlášení četnické stanice v Protivíně 19.2.:

Oznamuji, že Václav Krška je nevlastním synem mlynáře Josefa Martínka z Heřmaně a v každém ohledu zachovalý.

Krška jest svobodný, stojí v popředí sokolské a osvětové činnosti v Heřmani, požívá velmi dobrou pověst a těší se také vážnosti občanstva.

Také jeho nevlastní otec Josef Martínek, bývalý člen jízdního Sokola v Písku, náležející k starší generaci sokolské jest zachovalý a těší se dobré pověsti. Takže přání míti vlastnoruční podpis pana presidenta republiky vyznělo zajisté z oddanosti k ústavě a k jeho presidentu. podepsán vrchní strážmistr Novotný

Pod tím je ještě rukou psaný přípisek z 22. 3. 1927

Kulturní činnost Václava Kršky neomezuje se pouze na sídlo jeho pobytu, nýbrž účastní se kulturních akcí v okolí a zejména v Písku, a to jak na podnicích literárních, divadelních, tak i na večerech hudebních, ochotně a nezištně recituje (podtrženo) a případně obstarává režii her. Jeho pomoc neslouží snad pouze jedné straně neb skupině, nýbrž pomáhá všude tam, kde toho je zapotřebí a je o to požádán.

Jeho žádost vychází čistě z ideálních a loyálních pohnutek. Doporučuji vyhovět jeho prosbě.

²⁹ Další datum ve kterém se nečastěji hrálo byl 25.prosinec, tedy na Boží hod.

³⁰ zdroj: SOkA Písek, fond Okresní úřad Písek, karton47, číslo jednací 132/27 –žádost V.Kršky o podpis T.G.M (únor 1927) za upozornění na tento dokument děkuji pracovníku Píseckého archivu Mgr Jiřímu Peštovi.

Heřmanští hráli Jánošíka od Jiřího Mahena v r. 1924

Zajímavá je ovšem i instituce Věstníku KDO „Hejduk“, který byl půjčován v koloniálu Václava Tlapy a ten, kdo ho přečetl, se musel na zadní straně podepsat. Až do r. 1924 je tento Věstník psán Krškovou rukou, pak jej již Krška jako kronikář spolku přepisuje na stroji. V čísle 1. z 10. list. 1920 je například Krškova recenze ochotníků z Maletic. Ocitujeme z ní ukázkou, která naznačuje Krškovu dobrosrdečnost, ale i že jeho snahou nebude obvyklé ochotnické divadlo, ale velké režisérské divadlo³¹: „*Slovo k hercům: hráli jste pěkně, líbí se mi vaše snaha, jen režie vám škodila. Nebo jste vůbec režii neměli?*“ V tom samém čísle je i velice vyspělá definice toho nejvyššího, co se dá v divadle docílit.: *Co je Drama? Drama představuje vznik a průběh tragického sporu, jakož i konečné podlehnutí osoby ve sporu zúčastněné. Podstatný znak je mravní utrpení a krutá tíseň, budící soustrast a bázeň, působící dojmem otřesným. Dojem tragičnosti je nejsilnější dojem vůbec v celém umění.* Zdroj této definice ve Věstníku není uveden. Autor této studie na něm oceňuje aristotelské postizení účinu dramatu a také, že je bez nevkusu neustálého tvrzení o očistě. V roce 1924 divadelní knihovna čítá přes 140 svazků. Ohledně hospodaření je zajímavé založení stavebního fondu r. 1926 (viz datace). Z příjmové oblasti rekordy drží ples ze začátku r. 1926 a příjem ze slavnosti patnáctiletí „Heyduka“ r. 1935. Z Věstníku lze také usuzovat na spory a přízeň, které měl „Hejduk“, potažmo Krška, na Písecku. Za spřízněné spolky jmenujme protivínský Sokol a píseckou Prácheň vedenou prof. Danešem, který pozval *Večer Tříkrálový* hostovat do Písku, když Spolek píseckých ochotníků odmítl Heřmaň pozvat (r.1923). Věstník obsahoval i zprávy z divadelního světa, takže tam

³¹ Všechna představení však nереžiroval Krška, ale též. O Březina a v počátcích E. Haningerová.

mezi čísly 6-9³² zazní tyto zprávy: *Národní divadlo připravuje na duben Radůze a Mahulenu.*³³ ... *Píseční ochotníci odpočívají* (což je škodolibá zprávička komentující, že nevznikla žádná inscenace. pozn. L. N.) ... *Na valné hromadě Práchně dán návrh, aby „Heyduk“ byl pozván do Prahy.*

Ve Věstníku se také prostor nejen nadšeným kritikám. V č. 9 Vladimír Hruška zcela ztrhává Jánošíka³⁴: *Jánošík (Václav Krška); úloha plná dramatického ohně, mohutná, výrazná dala mu neobyčejně práce, by byla aspoň částečně vykreslena. Jen milovníci mu dobře sedějí ... jest veřejným tajemstvím, že tento agilní spolek skutečně talentovaných členů postrádá.*

Polemika (Krška & Hruška) byla vedena na stranách dvou rivalizujících píseckých periodik, ve Věstníku je její celý vývoj.

Z Věstníku lze poznat, že ve spolku hráli silnou úlohu dvě ženy: paní Marie Trubková a Anna Jarešová. Půvabná a důležitá je postava pana Václava Tlapy, jinak majitele koloniálu. Dramaturgickým konkurentem byl pan Václav Liška. Spolek měl i ambiciózního hudebního skladatele Otakara Březinu, v závěrečném (vrcholném) období se stal prvním milovníkem a představitelem hlavních mužských rolí Josef Štadler.

Do dramaturgických a dalších nesnází nás zasvětil Krškova sebeironická skoro aktovka *Hříšník a kněz* (Věstník č. 6. z 20. března 1924). Ocitujme zde nejdříve druhý hřích, z něhož se Krška Kroužku divadelních ochotníků zpovídá.

*Hříšník: ... za druhé: hraji jen moderní hry
„Ohnivé bubny“ a „Sluneční kry“
„Makropulos“ a „Rur“, já nezdvoraák,
vždyť chtěl jsem prý hráti i „Kokodák“.
Pro lidi nehraji, jen pro sebe,
v úpadek jsem, kroužku, přivedl tebe.
dokonce jsem Širočinu chtěl hrát,
odpusť, nestane se vícekrát!
Pryč s modernou, ať žije lidovost,
při zkouškách mysliti je pitomost.
Hře vždy rozumí několik lidí,
v poklesu návštěvy se to vidí!
.... (hříchů je celkem pět)*

*Kněz: S tou modernou největší vina je,
zase dnes po světě jiný směr kraluje,
tak to dál nejde, to přestat musí,
musíš hrát s hudbou lidové kusy.
Herci si takhle, ach, nezahrají,
to není psina, co z toho mají?
Svět je dnes kulatý a upřímnost vzácný dar,
dost jsi už pracoval, přej jiným zdar,
zradí tě pro slovo, opusti v pravý to čas,
buď už si – k sakru – taky doma zas!*

Hříšník: Amen.

³² Dění kolem roku 1924-5

³³ V Heřmani bylo toto Zeyerovo drama hráno na lesní scéně roku 1921.

³⁴ hráno 3. srpna 1924 v přírodě v Hůrkách, Jiří Mahen: Jánošík

Hříšník si však toto rozhrěšení k srdci příliš nevzal, útlum jeho Heřmaňské činnosti můžeme pozorovat až od roku 1927. A nastal hlavně tím, že opět páchal hřích: „*Divadlo v Písku jsem hrál, aniž jsem se tebe výbore ptal*³⁵“ „Hejduk“ však nakonec s píseckým divadlem také spolupracoval. Exkluzivnější hry byly reprizovány v Písku, např. Averčenkovy čtyři aktovky r. 1926 (Černý zaznamenává od Averčenska: *Sebevrah, Srdce mladé dívky, Drama v domě Bukinových a Klíč*) a Heřmaň v Písku hostovala čtyřikrát. Roku 1936 si pak heřmaňský „Hejduk“ a spolek Tyl při sboru Československé církve husitské v Písku³⁶ troufaly na Shakespearovu *Zimní pohádku*. A prolomily tak blokádu, která byla vůči Krškovi v Písku vyvíjena. Ale to jsme již skočili do vrcholného období Heyduka, které si zaslouží dva zvláštní oddíly (viz kapitoly *Oidipus král* a *Nesmírný štít*). Před tím ovšem musíme zmapovat některé důležité inscenace, které Krška mezi léty 1921–37 režíroval v Písku. Poměr prvního uvedení v Písku versus první uvedení v Heřmani je u inscenací uvedených v obou místech 4: 3 ve prospěch Písku. Tato převaha je však dána tím, že v Písku Krška režíruje pouze to, co by v Heřmani bylo hráno v Cyklu moderních her. Z heřmaňského Cyklu lidových her Krška v Písku nic neinscenuje. Tedy tato těsná dominance Písku není vůbec zásadní. A když už takto porovnáváme Písek a Heřmaň, musíme posoudit i plenérová představení, za všechny uveďme: *Loupežník, Jánošík, Čekanky, Oidipus král*. O těchto událostech musíme mluvit jako o prácheňských událostech, protože je nemůžeme cele přiřadit k představením píseckého ani heřmaňského rázu; nazýváme je tedy Krškovým výrazem „lesní divadlo“. Roku 1937 na poslední představení plenérového typu *Vzbouření na vsi* od Lope de Vegy se sešlo, jak referuje Hloucha (s. 20): „obecenstvo z celého kraje a jak tehdy místní noviny zaznamenaly, byl ten den opravdovým požítkem a duševním svátkem v celém kraji“. Bylo to poslední lesní divadlo v Krškově režii.

5. Písecké a heřmaňské režie 1921–37

První písecká režie: na Sokolské scéně inscenuje r. 1922 *Florentskou tragedii* od Oscara Wildeho. Ten samý rok v Heřmani hrají *Měsíc nad řekou*, Krška v roli Vilíka Roškota; bylo to divadelní představení v Cyklu moderních her. V anketě mezi herci Hejduka je tato hra označena za dosaváde nejlépe secvičenou. *Měsíc nad řekou* od Fráni Šrámka jako jediná ze zde zmíněných her má to výsadní postavení, že se v ní mohou propojit všechny v této práci mapovaná období Krškova uměleckého života³⁷. O písecké inscenaci z r. 1928 se brzy zmíním a o filmovém zpracování z r. 1954 se pějí chvály dodneška. O roli Williho Roškota v kontextu Krškovy biografie je třeba podotknout, že jsou stejný ročník: „*osmnáctiletý hoch jde řeznický ochraptět do zákopů*³⁸“. Jeho otec, pan Roškot, na něj prozrazuje také: „... *Hanebník přinesl si z vojny i malou stříbrnou, považte. Je-li totiž třeba, pak jde do toho. V pravou chvíli nesežže.*“ Vilík byl pravděpodobně na rumunské frontě³⁹, jak naznačuje jakási sexuální příhoda z Ploiești, která z něj v rozhovoru se Slávkou bezděčně vypadne⁴⁰. V domovské Heřmani tedy tato postava představovaná Krškou musela, pokud byla hrána v autorských intencích, budit jisté rozpaky.

³⁵ vztahuje se to na herecké hostování v Nejvyšší oběti a pohostinskou režii Lichoběžník r. 1924 viz výběrová datace.

³⁶ (Rothbauer 1993) Spolek Tyl 1927 začínal z ničeho, pak měl v Husově sboru vlastní scénu a dvakrát do roka hostoval v městském div.

³⁷ proto také byla synopse filmového scénáře hotova tak rychle, Soukupová 1998 uvádí za jeden nebo dva dny.

³⁸ *Měsíc nad řekou*, s.406-7 In Frána Šrámek, *Kus krásného snu*, Čs. spisovatel 1977

³⁹ Osmatřicetiletý Šrámek byl na rumunské frontě r.1915 a v srpnu 1918 byl přeložen k útvaru válečného tisku do Vídně, kde zůstal do konce války.

⁴⁰ s. 447 op.cit.

Od roku 1924 pětkrát spolupracuje se Spolkem paní a dívek „Světlá“ (zal. 1868). Tady inscenuje r. 1924 *Lichoběžník*, což je expresionistický kus⁴¹. Autor Jaroslav Maria byl po 2. jednání vyvolán na scénu. Krška hrál legionářského kapitána Hurana. Paní Z. Hesslerová poté hostovala v Heřmani, kde byl 7. března 1926 k oslavám narozenin T. G. M. *Lichoběžník* hrán spolu s *Kouzlem rozchodu* od J. Renarda.

V čerstvě založeném Spolku jihočeských akademiků inscenuje r. 1927 *Oči ze všech nejkrásnější* od J. Sarmenta. Vzniklo ve spolupráci s Aliance Francaise⁴² (zdroj J. Černý). V tomto představení Krškovi také poprvé hostuje Eduard Kohout. A v pamětech *Divadlo aneb Snář* je toto líčení: *Režii měl útlý plavovlasý chlapec se světlounce modrýma, trochu blouznivýma očima. Jistě by jinak hrál Napoleona, ale když jsem tu byl já, hrál Artura. Kohouta překvapilo, jak citlivě hru pochopil. Dověděl jsem se, že píše verše i prózu a hoří pro divadlo. Jmenoval se Václav Krška* (s. 124).

Nyní se dostáváme v píseckých inscenacích k velice silnému roku 1928. Nejprve to byla 12. května 1928: *Zeyerova Stará historie, autorem zamýšlená jako variace comedia dell'arte (50 let stará hra, která byla již v době vzniku archaismem). Krška z ní udělal archaismus ještě větší. Herci skoro loutky, kulisáci pošťuchují herce při přestavbách při zdvižené oponě. Veškerá improvizace byla ovšem pečlivě nazkoušena. Krška hraje Lionata, milence Lavinina*. Tolik J. Černý (1998). Avšak *Stará historie* od Julia Zeyera byla hrána v Heřmani již 25. 12. 1921. Krška i tehdy hrál Lionata, tance: Slaníková (19. března 1922 zájezd se Starou historií do Protivína, hráno před vyprodaným domem v plném obsazení i s hudbou). Větší popis tohoto představení ku srovnání s píseckou inscenací se mi však nepodařilo najít.

Měsíc nad řekou od Fráni Šrámka byl v Krškově režii v Písku hraný ku 150 letům gymnázia v roce 1928. Hostem byla A. Ibová z ND jako Slávka. Rothbauer uvádí další hlavní role A. Inneman, J. Šorš, V. Krška (místní) a pí Žlábková z Národního divadla.

Pro krásu starých svědectví o divadle dovolte zde přepsat něco článku *Jubileum gymnázia* V. Kvapila (Otavan XII, č.8). Komentovat tento text budu poznámkami pod čarou. Důležitost tohoto a následujícího textu spočívá v prvním velkém projevu kultu F. Šrámka v Písku⁴³. Dalším velkým podnikem uctění F. Šrámka v Písku bude Krškova režie Stříbrného větru, jejíž písecká odezva již nebude tak nadšená, jak uvidíme v 9.kapitole naší studie.

Šrámkův měsíc nad řekou, zařazený do rámce jubilejních oslav stopadesátiletého trvání stát. gymnázia v Písku (28. září 1928 v Obecním domě), není již neznámý píseckému obcenstvu. Ale přesto bylo nsnadno, ba nemožno vybrati k této příležitosti kus jiný, vhodnější. Autor, sám bývalý žák jubilujícího ústavu, vložil do této hry vše, co činí naše tiché město nad Otavou drahým každému, kdo prožil aspoň část svého života v jeho zdech, a nač se ani po letech nezapomíná, zvláště jsou-li tyto vzpomínky v duši spjaty se vzpomínkami na zlaté mládí, kdy „stříbrný vítr“ dul hladovým srdcem a opijel mozek i duši nevyslovitelnými tuchami. A kdo jiný by mohl lépe pochopiti ten melancholický úsměv nad pošetilostmi vlastního mládí, naivního a tak krásného, ten závistivě shovívavý postoj k týmž věčným pošetilostem nové generace, kdo jiný by mohl spíše nalézti ve svém srdci struny znějící stejným tónem, než právě

⁴¹ Pro okusení expresionistického gesta cituji z plakátu k tomuto představení: *Autor odvážným gestem realistického dramatika vykreslil drama v jádru každodenní ale nevyhnuv se povinností detailních, duševních bojů, stvořil dílo, které přes všecken naturalismus stalo se molovou písní hranou na nejtěžších a nejhlubších strunách. Všední typ dramatu, trojúhelníkové manželství – muž - žena – milenec - proťal ... vtisknuv tak dramatu pečeť neobyčejnosti, staví své osoby do středu nejen duchového, ale i krevního života. ...* (zdroj: Výstava divadelních plakátů v Divadle Fráni Šrámka v Písku)

⁴² Není bez zajímavosti zmínit, že tato nadace stála i u zrodu Vestpocket revue W&V

⁴³ Kterémužto tématu se budu věnovat ve stati Historie a prehistorie Šrámkova písku (WIP), která bude přílohou plánované monografie.

účastníci podobného sjezdu, jaký je osou „měsíce“! Myslím, že mnohému z nich se zaleskla slza v oku, když z jeviště se tiše ozvala stará píseň „Když jsem já šel tou Putimskou branou“. Nálada a opět nálada! A rozestříti lyrický opar této šrámkovské nálady nad celým kusem, to bylo hlavním úsilím dobré režije páně Krškovy. A. Iblová byla dokonale ztělesněním představy básnickovy.

Jeť Šrámkův Měsíc nad řekou křehký květ a vzíti jej do rukou, postaviti do drsné reality venkovského jeviště, a nezlomiti, to už znamená mnoho! – Vhodným úvodem k představení byla Krškova recitace Šrámkova proslovu, sepsaná pro jubilující památník gymnasia (uveřejněný na čelném místě památníku). Účast obecenstva domácího i cizího byla tak hojná, že bylo nutno hru ještě jedenkrát opakovat 30. září v sokolovně.

„K inscenaci Měsíce nad řekou“ pod tímto referoval ve stejném čísle Otavanu Jaromír Malý: Režii měl osvědčený p. V. Krška. Stále hledající a experimentují⁴⁴, zahrál si sám ve 2. jednání se scénou: dal osobám v předepsaném přitími, jež ovšem vždy působí neklid v hledišti, hráti na pozadí zvenčí osvětleného okna, takže osoby vystupovaly silhouetově – opět zajímavý a celkem zdařilý experiment scénický, který tím spíše ovšem žádal větší zesílení hlasu a srozumitelnost slova některých herců. Věru bychom jednou rádi viděli p. Kršku, jak po tolikaleté úspěšné činnosti na venkově režisérsky dobývá i některou scénu v Praze⁴⁵. J. Malým je zde také přičiněna poznámka: Na divadelním programu (o 4 str.) bylo vytištěno: „Děj odehrává se v Písku v době poválečné“. Mimo seznam účinkujících obsahoval stať K. Čapka o Šrámkovi z Knížky o Šrámkovi“ (vyd. 1917), článek V. Kršky o Anně Iblové a portrét Šrámkův s obrázkem jeho obydlí v Písku za studentských let⁴⁶.

K této inscenaci se také vztahuje počátek návštěv Václava Kršky u Šrámků. Krška v rozhovoru z r. 1967: ... *V té době (již na konci dvacátých let snad) jsem se poznal se Šrámkem. Snad bych to neměl říkat, ale říkal, že jsem takový jako druhý Ratkin... byl hodný. Napsal mi do nějaké knížky: Aby vám stříbrný vítr foukat nepřestal...⁴⁷ Ve svém posledním rozhovoru z r. 1969⁴⁸ říká, že se seznámili, když už něco napsal, ale neodvažuje se říci, že by byli přátelé, ale kdykoli jel do Prahy, první jeho cesta vedla k němu na Černý vrch. „Byl to pro mě člověk, ke kterému jsem si našel vztah plný úcty a myslím si, že i Šrámek si našel cestu ke mně.“*

Poslední z velkých inscenací plodného roku 1928 byl *Nesmírný štít*, což je dramatisace Krškova románu *Klaris a šedesát věrných*. Komplexněji se budeme této hře věnovat ve zvláštní kapitole o heřmaňské inscenaci z r. 1936. V Písku byly hra inscenována pod hlavičkou Spolku paní a dívek Světlá, Krška hrál roli Sepa. Ocitujeme zde z *Věstníku*⁴⁹, jakou měl *Nesmírný štít* v Písku atmosféru: *Premiéru si Nesmírný štít odbyl v Písku. Mám na tu dobu velmi krásné vzpomínky. Studenti chopili se této hry po svém. Byla jejich. Milovali ji. Nejen studenti. Chtěl jsem mít na scéně velký kompars. Tož jsem žádal na velitelství píseckého pluku o propůjčení vojska. Velitel písecké posádky poslal mi do zkoušky celou technickou rotu, kterou jsem ještě doplnil vybranými vojáky. A tak se rodil Nesmírný štít asi se 70 nebo 80 chlapci.*

⁴⁴ první historický výskyt spojení pojmů Šrámkův, experimentující, hledající a Písek (pozn.L.N.)

⁴⁵ První historický výskyt spojení vyložitelného ve smyslu „start režisérské hvězdy z Písku“, v 70. a 80. letech je to již docela běžné, ba očekávané, viz případy současných slavných inscenátorů: Dušek, Klimsza, Pitínský, Lébl a j.) Více bude sepsáno v plánované stati „Historie a prehistorie Šrámkova Písku“(WIP).

⁴⁶ Tedy snad zde začíná kult jeho domu, který je také dějištěm Měsíce nad řekou. Více o tomto tématu v kapitole Inscenace Stříbrného větru.

⁴⁷ in *Ostře sledované filmy*(Československá zkušenost), Antonín J. Liehm, 2001 s. 196

⁴⁸ Švarcová Jitka: *Odcházeti s podzimem* (P 26.11.1969)

⁴⁹ Václav Krška, článek: *Autor připisuje na okraj*, *Věstník* prosince r.1936

(...) Zkoušeli jsme denně – celkem třicet zkoušek! Ovšem tentokrát hra končila jinak – jakousi Olympiádou, kde se cvičilo, skákalo, střílelo, boxovalo.

Nikdy nezapomenu na tuto závěrečnou scénu, která se zaplnila téměř stem účinkujících – reflektory – vybičovaná těla sportovců, udýchání, zpocení a vyhrávající na celé čáře.

Nesmírný štít jsme opakovali ještě jednou.

Roku 1929 byla v Písku hrána *Vestpocket revue*, režie Jan Gruber⁵⁰, scéna Václav Krška (spolupracoval choreograf Boris Milců), nastudováno s SK Union. *Tento sportovní spolek*⁵¹ patronoval taneční a revuální představení. Začínal hrou J. Patrného *Ženy nestárnou* v Krškově režii. Další velkou divadelní událostí bylo uvedení revue píseckého autora J. Grubera „Z Písku do Písku“ Scénář V. Krška. Krškovými revuálními režiiemi byla komedie „Premiéra Skafandr“ (Jaroslav Ježek, B. Milec spolupracují) a „Sever proti jihu“ protiválečná revue z r. 1931. Obě to byly hry V&W (Rothbauer 1993 s. 275).

Nyní se však věnujme pravděpodobně nejraritnější inscenaci v této kapitole: *Faethon* od Otakara Theera v roce 1930. Do situace této hry nás opět převážně uvede V. Krška. Čerpám z článku Josefa Hloucha: Rozmluva s V. Krškou o Theerově „Faethonovi“ (in Písecké listy 1930)⁵². *Spisovatel V. Krška slibil „Spolku jihočeských akademiků“, že s nimi sehraje k oslavě narozenin páně prezidentových divadelní hru, ve které by chtěl uplatnit veškeré své umění režisérské a herecké v takové míře, aby mohla býti pokládána za největší úspěch v jeho dramatickém umění. Z díla našich předních spisovatelů byl vybrán Faethon. Krška: „Bylo třeba původní velikou hru pro prezidentovy oslavy. ... I tak jsem měl Faethona dlouho na mysli pro jeho jevištní čistotu, rozmach a důstojnost. ... po náhlém úderu katastrofy, hra má v sobě lyrickou tišinu.“*

Za jedinou chybu označí Krška její akademičnost.

Stěžuje si také, že se skoro u všech her musí „prát s obecnstvem“. Na *Faethona* však kritika nemůže. Je to i trýzna za Otakara Theera, který by se v únoru dožil padesáti let. O inscenaci: Používá chóry, jak autorem předepsáno. Tato hra byla v Praze uváděna pouze 1917, tedy je to z těch děl, které Krška scénované neviděl.

Hloucha (1940) o uskutečněné inscenaci referuje: *U této inscenace se Krška poprvé pochlubil, jak rozumí osvětlování, neboť v propadlišti místo podlahy byly dány železné rohože a tak se docílilo osvětlování jeviště ze spodu. Při tomto představení zářily reflektory ze stran a z provaziště. Podotýkám, že se hrálo ještě ve staré divadelní budově, kde byly staré neforemné reflektory a stará osvětlující tělesa.* Černý (1998) uvádí: „U většiny diváků nemohla hra dospět k brilantnímu pochopení autorova záměru.“

Nyní promluvíme o *Králi Oidipovi* inscenovaném Jihočeskými akademiky v píseckém Bio Sokol 25. 5. 1932⁵³. Představení bylo Krškou režírováno necelé dva měsíce po Hillarově legendární režii v Národním divadle.

⁵⁰ pozdější intendant Městského divadla v Písku, viz příloha Krška et consortés(WIP)

⁵¹ Ve Sportovním klubu Union byl zvolen Václav Krška předsedou.(zdroj:Hloucha 1940)

⁵² výstřížek uložen v pozůstalosti. J.Hlouchy v SOKA Písek

⁵³ S datací tohoto představení byla velká obtíž. Černý uvádí rok 1937, Stehlíková(2001) zase posazuje do roku 1932 Heřmaňskou inscenaci, která byla 1936.(In Stehlíková 2005 je datace Heřmaňské inscenace opravena, ale současně byla přejata Černého chyba s datací písecké inscenace) Jediný Rothbauer(1993) uvádí na s. 265 správné datum. Primární pramen jakým byl program k tomuto představení, také v dataci příliš nepomohl, protože nemá vročení, ale z kontextu jeho cest po Řecku jež jsou tam líčeny, můžeme opět usuzovat na r. 1932. O Oidipovi je zmínka i v *In Memoriam Ady*, tedy to muselo být před r. 1934. Den uvedení 28. dubna, který je uveden v programu: byl pravděpodobně posunut protože Kohout nemohl, jak se již při několika jeho hostování u Kršky stalo. S tímto programem také pravděpodobně pracovala redakce Nového hlasu, když se zmiňovala o tomto představení ve své Kulturní hlídce a slíbvala přinést recenzi, což se ale nesplnilo. Datum, které uvádím pochází z Věstníku z r. 1936, který byl věnován heřmaňské inscenaci Oidipa krále, uvádí je sám Krška ve svém článku a považují tedy tuto dataci za nejspolehlivější. Černý píše, že Krška *V Písku opakuje Sofokla, hraje se v kině Sokol 28.4. 1937.* Uvádí stejné datum, jako je na programu, tedy z něho asi čerpal. Uvádění Oidipa v r. 1932 považují za nezpochybnitelné, a jeho opakování se stejným spolkem na stejném místě navíc po legendární

Informace z programu k Oidipovi 1932 jsou uváděny formou rozhovoru s Krškou, ptá se Jofha (což je pravděpodobně Josef Hloucha). V inscenačním plánu byla Lysistrata (všimněme si že Dionýsův ženský průvod a následná „dívčí válka“ je téměř hlavním rámcovým dějem „Dionýsa s růží“, pozn. L. N.), ale rozhodl se pro Oidipa. (Také se zmiňuje, že jediný, kdo se odvažuje režírovat to, je Hillar!⁵⁴)

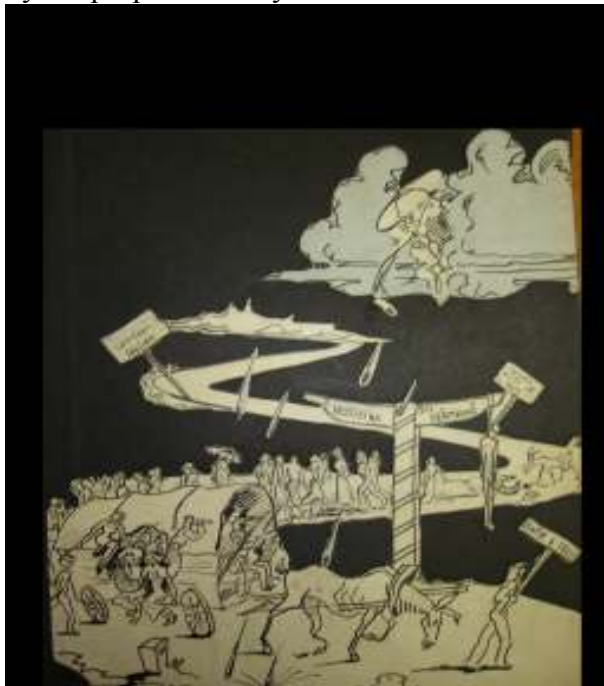
obrázek 1 Scéna z antické veselohry Lysistrata na scéně Vinohradského divadla roku 1928. Kynesias - Hugo Haas, Myrhina - Olga Scheinpflugová. Režie Jan Bor. Zdroj: Výstřížek ve Věstniku

Heřmaňské plenérové inscenaci považují za nepravděpodobné. Pokud by onen program byl k inscenaci z r. 1937 jistě by tam byla zmínka o Heřmaňské inscenaci, nic takové tam ovšem nenacházíme.

⁵⁴ Když mu dá Jofha otázku, zda se tak velké režie nebojí Krška odpovídá: Krška :Bát se režie. Nevím, co to je. Dělal jsem přece Faethona.

Ještě ad *Lysistrata*: Plánovali inscenaci s Scheinflugovou⁵⁵ a Pačovou, ale sešlo z toho. „Je to škoda, protože písecké obecnstvo by bylo nadšeno touto zbůjnou a přehnaně erotickou komedií. Konečně, co nebylo, může ještě být!!“ Krška se dokonce svěčuje, že inscenování *Oidipa v Písku* navrhl Kohout: *Byl to Kohoutův návrh ještě v zimě, kdy sám počal studovat tuto nadměrnou roli. Dělalí jsme si předčasné plány. Ale hned poté jsem začal vyjednávat s Akademiky.* O koncepci inscenace: „Chóry mají jedinečnou bohatost pro režii (Hillar chóry nepoužil, pozn. L. N.). Sólová postava bude v Hillarově režii. Je totiž možné udělat jen jednu zkoušku.“ Na další straně pak scénograf M. Říha poznamenává: „*Jeviště je příliš mělké (kino Sokol). Jednota místa přispěla ke scénování. Odchýlil jsem se od historické věrnosti, chtěje spojití mohutnost s dějovou ponurostí. Podařilo-li se rozhodnou povolání.*“

Nyní nastává v píseckých režiiích dlouhá pauza až do konce r. 1936. Interpretuji ji na základě první Krškovy „nepěkné aféry“. Avšak v Heřmani vznikají zajímavé inscenace. Roku 1933, 25. prosince divadelní představení hry F. M. Dostojevského: *Zločin a trest*, kmenová hra N.D., úprava Dr. J. Bor, Václav Krška: Raskolnikov. Roku 1934, 19. srpna se konalo divadelní představení v cyklu moderních her: M Achard: *Život je krásný*, v titulní roli vystoupil pohostinsky člen Národního divadla Eduard Kohout. Těmto dvěma inscenacím je

Obálku *Věstníku* kreslil Ivan Vacek

možno přisoudit jistou apologetickou úlohu; umělec ji po veřejném coming-outu adresuje heřmaňskému a protivínskému obecnstvu: „Podívejte se, hraju o zločinu a trestu, když mě to už postihlo a jsem jako Raskolnikov ve vyhnanství, či spíše domácím arestu.“ U Kohoutova hostování: „Podívejte se, je stejný jako já a jaký je to uctíváný člověk.“ 26. 5. 1935 se *Zločinem a trestem* hostují ve dvoraně sokolovny v Protivíně, kterážto městská scéna zůstávala Krškovi stále nakloněna, více o tom v kapitole Nesmírný štít. Dosadme sem též, že na Kršku v podmínce dohlížela právě četnická stanice v Protivíně. Ona měla hlásit, zda se Krška v podmínečném trestu osvědčil. Konotace s jeho procesem je také naznačena na deskách *Věstníku* z července 1935, na komediantských kárách jsou cedule „Zločin a trest“ „Zákaz pobytu“ u cesty stojí ukazatel „do Protivína“. Do strategie Krškova „boje o domov“ můžeme snad zařadit i spolkový

tajný výlet na Zvíkov, o kterém je reportováno ve *Věstníku* z 20. srpna 1934.

6. Heřmaňské vrcholné období 1935–37

Rok 1935 byl patnáctou divadelní sezónou Kroužku divadelních ochotníků v Heřmani. Počátkem roku něco přes měsíc po sobě dávají *Naše furianty* a *Lucernu*. Je snad pro venkovský soubor něco klasičtějšího než tato kombinace? Jako by se měla činnost nějak završovat. Na následující vlastní slavnostní dny zrovna vyšly i sté narozeniny A. Hejduka.

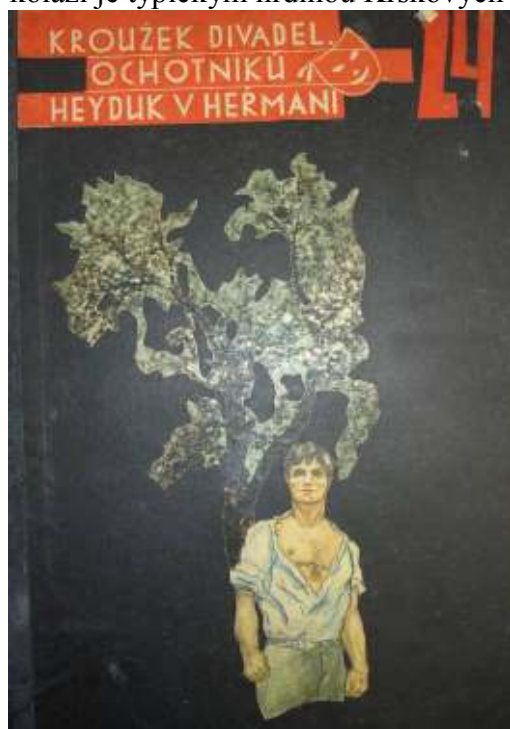
⁵⁵ Olga Scheinflugová hraje *Lysistratu* v r. 1926, režie Jan Bor více: Stehlíková 2001, s. 132-3

Četba datace dává onen pocit, jak to všechno krásně vyšlo. Vše bylo korunováno přítomností pí Emilie Heydukové, vdovy po básníku. Milost tohoto kraje jako by se navracela.

Ocitujme si z Krškova proslovu k Naším furiantům: *Kroužek Heyduk se rozhodl, jak jste již slyšeli o vánoční přednášce, že bude oslavovat především kulturní práci. Dnešní představení je zahajovacím podnikem, v příštím měsíci bude provedeno slavnostní představení Nesmírného štítu⁵⁶, pak bude následovati Heydukův scénický večer, dále v oslavném rámci budou provedeny české populární hry, jako je Jiráskova Lucerna a Kvapilova Princezna Pampeliška⁵⁷, v červenci bude otevřena nekolikadenní kulturní výstavka a program oslav bude doplněn i zábavnými podniky, a sice jarním věnečkem a divadelní veselící v přírodě.⁵⁸*

Naši furianti Ladislava Stroupežnického byli uváděni k uctění narozenin TGM, již pětáosmdesátých (TGM zemřel 14. září 1937). Z Krškova úvodního slova k tomuto představení: ... *ve hře jsou dovedně podškrtnuty všechny chyby i směšné vady selského furiantství, všechna dobrota, lstivost, upřímnost a filutářství a nakonec jasná pohoda dávných, zlatých časů⁵⁹*. Inscenace byla opakována ještě třikrát⁶⁰. Dne 15. srpna to bylo u příležitosti ukončení oslav patnáctiletí Heyduka v Protivíně, kde v přírodě byli sehráni Stroupežnického *Naši furianti* a zájezd tam byl ještě jednou 8. 8. Všimněme si tohoto spojení s Protivínem, které bylo nejčastějším místem hostování „Hejduka“. Spojení to bylo převážně sokolské. Protivín je přibližně stejně vzdálený jako Písek, avšak právě zde byla četnická stanice, jež měla dohlížet na Kršku v podmínečném trestu.

V Jiráskově *Lucerně* hrál Krška pravděpodobně hlavní roli mlynáře⁶¹. Ve Věstníku k tomuto roku je pak sebeironická obálka⁶², která je též níže reprodukována. Muž na této koláži je typickým hrdinou Krškových ruralistických próz. V *Lucerně* hrál i Josef Štádl.

6. července 1935 slavnostní představení kostýmní veselohry F. X. Svoboda: *Čekanky*, kmenová hra Nár. divadla v Praze a 65. hra Cyklu lidových her. Hrál se v Hůrkách u hajnice pana Blahouta, hrála Mlsová, hrál i Štádl, účinkovalo přes 80 osob. Začátek ve 3 hod. odpo. Po představení taneční zábava na elektricky osvětleném parketu v hůreckých lesích. Divadelní fotografie uveřejněné ve Věstníku dýchají atmosférou 19. století a něco podobného je pak vidět i ve výpravnosti a starobarevnosti filmu *Stříbrný vítr*. Až si budeme popisovat *Oidipa krále* z r. 1936, nazřeme, že *Čekanky* jsou jeho protipól z Cyklu lidových her.

Po tomto roce, zdá se, sebevědomí „Hejduka“ tolik nakročilo, že se odhodlal v dalším roce ke svým největším inscenacím.

⁵⁶ Nakonec odsunuto až na 28.10. příštího roku. Viz kap. *Nesmírný štít* 1936

⁵⁷ Nakonec se hrály od F.X.Svobody: *Čekanky*

⁵⁸ Zdroj Věstník č. 23, z dubna 1935

⁵⁹ op.cit.

⁶⁰ Spolu se *Zločinem a trestem*, *Nesmírným štítem* a *Jánošíkem* tak tato inscenace drží největší počet repríz.

⁶¹ Spoléhám zde jako u většiny soupisů Krškových rolí na Černého. Ten navíc uvádí, že *Lucerna* byla uváděna Krškou již v roce 1920, ale v soupisu inscenací ve Věstníku o tom není zmínka. Bohužel si také nyní nemohu ověřit na divadelní ceduli ověřit, zda byla *Lucerna* v r. 1935 uváděna pod Benešovickým mlýnem, tedy Krškovým mlýnem.

⁶² Věstník č.24. z 5. června 1935. Navíc první, co čtenáře při pohledu na koláž na deskách Věstníku napadne, je citát z *Lucerny*: „Tu lípu nedám“. Krška je také synem mlynáře.

7. Oidipus král v Heřmani 1936

Krškův *Režisérský zápisník* (další příspěvky) z *Věstníku*⁶³ jsou jako zpráva jistě rovnocenné a situaci tohoto představení dokonce bližší, než známější zpráva Eduarda Kohouta (*Divadlo aneb snář 1975*, s.124-5). Následující text je tedy zpracováván v takové šíři, aby mohl konkurovat Kohoutovu líčení této inscenace, které již vstoupilo do *Písecké čítanky*⁶⁴ a do odborně divadelního povědomí. Všimněme si také u Kršky mírně škádlivého tónu vůči Kohoutovi, který však o to více zdůrazňuje poklonu, kterou mu režisér ve svém zápisníku dělá.

Režisérský zápisník: Po líčení Hillarova Oidipa krále vypisuje svůj zážitek: „*Vím jen, že jsem šel z divadla zcela opilý a omámený*“ A dalším odstavci: „*A hned ve mně zrála myšlenka udělat Oidipa po svém.*“ Inscenuje ho 25. května v 1932 v Písku. Bylo to první Kohoutovo hostování v Oidipovi na Prácheňsku.

Krškův režisérský zápisník pokračuje následovně: Po inspiraci řeckým divadlem (v Řecku pobývá 1931, 1932⁶⁵ – doplnil L. N.) zatoužil dělat Oidipa v přírodě. *Hovořím o tomto plánu s mistrem Kohoutem. Říká: No nemusí to být špatné, ale kde jsou světla, reflektory? Což to hrát v noci!*

Namítám, že v noci by se nesešlo tolik obecenstva.

Odpovídá: Snad by bylo lépe, kdybychom to hráli někde jinde na velkém jevišti! A nakonec rozhodnuto: Budeme hrát Oidipa v Heřmani. Kdy?

To je ve hvězdách.

Asi za půl roku se s Oidipem hlásím znovu u Eduarda Kohouta.

Ale jak na to? Vy tam máte malé jeviště!

V přírodě! Ty jsi se zbláznil!

A teď začínám já, že jsem viděl v Delfách Spoutaného Promethea, viděl jsem v Athénách Medeu, vždyť antické divadlo je vlastně určeno pro přírodu, kampak reflektory, antika potřebuje plné slunce, atd ...

No, snad by to šlo.

A konečně přišel rok 1936...

⁶³ Z podzimu 1936

⁶⁴ *Písecká čítanka II*, Písek 1981, s.169

⁶⁵ K jeho řeckým pobytům viz datace z r. a 1931, 1932

V Hůreckých lesích v přírodním divadle je boží dopuštění. Staví se scéna, staví se hlediště, prkna, kůly, upravuje se cesta pro povozy, zhotovují se antické sloupy, brána Oidipova paláce, antické vázy, březový háj se kácí a znovu vysazuje... práce... práce... V čele pracantů Eduard Kohout, dokonce s motykou a lopatou v ruce. ... ty sloupy jsou báječný! O těch sloupech by byla zvláštní kapitola⁶⁶. Ochotný Karel Štádler přijel na dovolenou a hned dostal práci. Antické masivní sloupy, vyšší jak 3 metry, v šíři půdruhého metru! To je co říct!

Josef Štádler jako Kreontés za ním antický masivní sloup, vyšší jak 3 metry, v šíři půdruhého metru.

dubové větve, břízy, jehličí (...) Liška⁶⁸ leze po stromech a uřezává větve, které zabraňují slunci přístupu na jeviště... pan Jareš a pan řídící se hmoždí s lavicemi... pan Trubka z Protivína přijel, aby dal dohromady velké pódium Oidipova paláce... povoz jeden za

A sloupy byly! A jaké krásné! Zde je pak pěkné citovat z příspěvku „Ke scéně“ z pera mladého představitele Kreonta Josefa Štádlera ...natírají se mlýnské násypky změněné v antické vázy. čistí se jezírko – to znamená svléci se do plavek – listí i žabinec a dříví, všechno musí pryč. Jedna práce byla speciální a byl k ní povolán hrobař s plynovou maskou: vytahovalo se utopené sele. a vposled zajímavá a dobrodružná plavba v neckách po hladině antického jezírka při upevňování a rozsazování krásných lekninů.

(pokračování „Režisérského zápisníku“)

A zatím se ve škole⁶⁷ peče, smaží, tře, polévá, dusí, kvedluje, šlehá, zástup „heydukaček“ v bílých zástěrách a čepicích...

Dorty, rohlíčky, obložené chlebičky, tlapičky, věnečky, kremrole a já nevím, jak se ty dobroty jmenují... škola je plná vůně a hlaholu.

A zatím se na pneumatiky pletou květinové věnce (aby plavaly po vodě), řada mládenců bloudí po

lesích a pasekách, vracejí se s náručemi květin, chmele, ostružinových prutů... vyřezávají se

⁶⁶ Cituji z příspěvku Josefa Štádlera, jenž ač se musí učit velkou roli, dopoledne dělá antické sloupy, v pravé ruce pilu, kniha na zemi a při tom:

Bůh velí jasně, králi, poskvrnu, jež vyrostla zde v zemi vyhladit a neživit ji ve zlo nezmarne ...

A už nade mnou visí bratrův pohlavěk, že prý ta prkna jsou moc silná na tu antiku.

⁶⁷ (to byl hlavní stan KDO pozn.L.N.)

⁶⁸ ... Liška, člen KDO již od samého počátku

druhým, v jednom prkna, v druhém sloupy, v třetím lavice (...) pan Kubíček staví stánky buffetu... auto pivovarské přijíždí s nákladem prken, lavic, piva... nový povoz s harmoniem z fary... staví se orchestr... napovědňi bouda, čistí se rybníček... z Řežabince⁶⁹ náruče leknínů... květiny, květiny a zase květiny ze všech zahrad...

5. července odpoledne zkouška. Orchester v pořádku, herci oblečeni, přijíždí ještě členové Vinohradského divadla Nataša Gollová a Vnouček... zkouška počíná.

A nyní se čeká jen sláva příštího dne.

Ráno krásné slunce a vychází nám nad Oidipem.

Ted' honem bufet do lesů, povozy cukroví, mléka, chlebičků, bílé ubrusy, stolky, židle, pokladny... slunce pálí... od páté ranní už jsme v práci – i Kohout si přivstal – poslední přípravy – a už nás zastihuje žhoucí poledne heřmaňským zvonem.

Honem domů a v jednu hodinu na shledanou!

Odpoledne. Líčení. Obleky, dalekosáhlé změny v kostýmech, samá nahota, věnce modřínů, pruty k modlitbě, květiny, obětní váza s dřevěným uhlím, barvy látek, zeleně, líčidel, kůže pro pastýře, hudebníci usedají k nástrojům... obecnstvo se černá a bělá na sedadlech. Řada aut na lesní cestě – neznámé tváře – „cizina“, ještě v poslední chvíli se hlásí známí z Písku, z Blatné, ze Soběslavi, z Prahy...

Gong...

Vstupuji na sluncem zalité podium Oidipova paláce. Přednáška. Vidím hlavu na hlavě a ještě polní cestou od zastávky se táhnou řady obecnstva... Protivín, Vodňany... ještě hučí auta, zvoní kola...

⁶⁹ od Heřmaně cca 3km vzdálený rybník a zatopené pískovny. Dnes je Řežabinec–Řežabinské tůně národní přírodní rezervace, která slouží hnízdění ptactva a rozmnožování jiných živočichů.

Začíná se představení.

Dlouhé tlumené zvuky varhan, tympány přidušeně znějí... ze všech stran, ze strání za jevištěm, mezi stromy se běhají postavy thébských prosebníků. Jeden... dva... tři... pět... deset... dvacet... třicet... čtyřicet... padesát... prosebníků, ověncovaných ratolestmi, v chitonech, bosí... zvolna scházejí před Oidipův palác, hudba zní... tympány... prosebníci usedají... výkřik; Oidipús... Oidipús... Oidipús...!

Odevšad zní ozvěna výkřiku.

Oidipus vystupuje z paláce... pozdvižené ruce se k němu vzpínají ještě víc... hudba utichá... samotná hra se začíná...

Opravdu, byl to jeden z největších činů Heyduka, tenhle Oidipus! Představení má velmi dobrou úroveň, fotografové se předstihují v momentkách... hudba zní... obecenstvo tleská... a Eduard Kohout hraje opravdu jak bůh.

Mistře, náš veliký dík!

Místo obvyklých recenzí z periodik obvykle v dějinách divadla používaných přepisuji zde nyní recenzi „lidovou“

Marie Chudá (Protivín): *Úryvek z dopisu sestře do Vídně*⁷⁰

...Oidipus s vyloupanýma očima, musím se ovládat, abych nekřičela. Křečovitě svírám z jedné strany Pavlu a z druhé strany Anii, ze zadu mě napomíná Bohuška... vždyť je to divadlo...! I Tatínek, který s námi nechtěl jeti, byl rád, že jsme ho vyzvaly a každému nyní v hostinci u Vojíků vypravuje, co Heřmaň dokáže.

...

Nejvíce mě mrzí, že obecnstvo bylo na aplaus skoupé. Podle mého měli tleskat, až by ozvěna šla lesem až do Písku a ž by se všechny borovice v Hůrkách hýbaly. ...Asi přece jen jsou v Heřmani málo zvyklí na aplaus, asi si myslí, že by někdy tu chalupu u Máru zbořili, kdyby podle zásluhy měli tleskat.

⁷⁰ Anna Trubková byla pravidelnou čtenářkou Věstníku a věrnou návštěvnicí heřmaňských produkcí. Věstníky jí byly do Vídně posílány, a tak je někdy četla se zpožděním jednoho roku.

Závěr k *Oidipus Král* 1936: Takto plenérově inscenované antické divadlo drží v Československu primát. To naznačuje i Eva Stehlíková (*Productions of Greek and Roman Drama on the Czech Stage*, Praha 2001). O velkém celočeském úspěchu mluví fotografie v obrázkových časopisech, jichž výstřižky jsou v oidipovském věstníku. Kontext mnou sledovaných heřmaňských inscenací (*Čekanky*, *Loupežník*, *Naši furianti v Protivíně* aj.) pak naznačuje, že tradice, v níž se *Král Oidipus* hrál, bylo divadlo v přírodě. Kterážto tradice se tímto zdárně obrozovala⁷¹.

8. Nesmírný štít

V přiblížení inscenace z r. 1936 použijeme jako osu Krškův text *Autor připisuje na okraj* doplněný dalšími příspěvky a výstřižky recenzí z *Věstníku Kroužku divadelních ochotníků*. Tato kapitola také slouží k srovnání všech tří inscenací *Nesmírného štítu* (Písek, Brno, Heřmaň), avšak celkové zhodnocení spolu s rozбором románu *Klaris a šedesát věrných* bude podniknuto až v literární kapitole. Pokud se čtenáři bude zdát, že se v této kapitole příliš citují originální prameny a nenaznačují pointy badatelova výkladu, nechtě si z ní přečte nejdříve závěr. Kapitola je také psaná současně s literárním rozбором románu, díky němuž autor studie poskytuje orientaci v dějích postavách, myšlenkovém pozadí a vyznění i pro ty, kdo román nečetli. Tuto kapitolu pro její rozsáhlost nezařazují nyní do této práce, tedy orientace u nečtenářů *Klaris* bude mírně zhoršená.

Václav Krška: „Proč to neřící hned, že *Nesmírný štít* je nejmilejší mému srdci? ... Ať už to byl kterýkoli z mých románů, povídek, dramát, cokoliv vznikalo, všechno přicházelo

⁷¹ Na Písecku je o ní první doklad z *Majálesu* 1865. V lesíku Na *Flekačkách* byla hrána Nerudova „*Prodaná láska*“. Inscenovali ji *Písečtí Akademici* (zdroj Rotbauer 1993)

zvolna, těžko se dobývalo na povrch uskutečnění – jediné *Nesmírný štít*⁷² přišel ani nevím jak⁷³. Nejdříve byl román a pak teprve divadlo. Ale i ten román byl vlastně už divadlem se všemi dialogy a scénami – stačila jen úprava a shrnutí, odstranění epizod a bolestná okleštění několika charakterů. Nesmírný štít ožil.“ V roce 1928⁷⁴ k vlastnímu příběhu Nesmírného štítu dodává: „Je uložen v mém románu Klaris a šedesát věrných, ale tam je jiná motivace i tendence.“ V roce 1933 u příležitosti brněnské premiéry se Krška⁷⁵ vysloví takto: „Komedie je úmyslně rozštěpeným dramatem jedinců, třebaže chce býti hymnickým chvalo zpěvem tělesné mladosti, jejíž duše splývá s tělem a krví. V celku snažil jsem se vyslovit několik věcí: je tu hamsunovský návrat k přírodě, dnes tolik rozvířený, filosofie srdce a rozumu a posled motiv síly a slabosti. ... Problémy? Závěrek? Tendence? Nehledal jsem jich, neboť jsem nehovořil než já. Autorské slovo? Vlastní zahledění? Nemohu se zpovídat z celé úzkosti, víry, síly a naděje této komedie, je příliš žitá a intimní⁷⁶; divák nechť zaujme stanovisko, které mu popravdě náleží.“

⁷² Všimněme si zde, že Krška nejmenuje román Klaris a šedesát věrných, ale právě jen název dramatizace Nesmírný štít. Samozřejmě i v románu figuruje „nesmírný štít“ jako aluze na Achillův štít, souhvězdí Syrius a Spartány od Thermopyl. Je to jeden z centrálních motivů, ale do názvu se nedostal. V románu tyto reminiscence provádí nejvíce zpívající Manfred, který se ve svých básních doprovází na banjo. Název románu Klaris a šedesát věrných naznačuje hlavní dramatický konflikt, který se dá přiblížit jako odpovídání na bolestnou otázku: „Komu má být oněch 60 chlapců věrných?“. Kterou budeme odpovídat v kapitole literární kapitole *A tak jsem se stal lyrickým romanopiscem*. Pokud zde Krška ony názvy identifikuje, naznačuje, že je možné román vyložit i z oněch tří aluzí. Je však taky možné, že svůj román nechce heřmaňským jmenovat.

⁷³ V programu k Nesmírnému štítu (1928) však zrod díla popisuje. Zmiňuje pobyt v Cannes (1927) a inspiraci subtropickým ostrovem, na kterém si připadal jako v robinzonádě "ozvalo se chlapectví netušenou silou a něhou, která dala základ této hře". O dramatizaci uvádí: "Nesmírný štít je jen jakýmsi torse, ve které věřím, třebaže je současně popírám." O postavách hry: "Je zcela pochopitelné, že jsou neskutečné, třebaže vzory některých i dnes potkávám na ulici. Jediní skutečně žijí Paolo a Sidney, byli to milí chlapci, závodili jsme spolu v moři a jezdili nočním parníkem na Korsiku. Sidney se poranil při srážce aut a Paolo chtěl proto skončit sebevraždou. Tato příhoda dala ráz tragedie v mé komedii. Bůh s nimi, jsou dnes oba daleko; rozešli jsme se v přístavu, kde naposledy mávali z paluby Primavery. Jinou důležitou rolí je Manfred. Jeho vzor byl, bohužel, čistokrevným Pražákem, ale tam dole, na skalínách a v moři, zahaloval se věčnou melancholií a oplýval verši, kterým dívka jeho snů nerozuměla. Vzor Sepa je docela obyčejný Písečák, kterého znám jen dle podoby; kdyby byl hercem, byl bych jej požádal, aby vytvořil tuto roli; takto se bude, jako obyčejně, z galerie sám na sebe dívat, aniž by co tušil. Ostatní důležité postavy jsou vykradeny ze skutečného života. Kolik takových Schmidtů, Mabel, Zuzanne, Whiskersů a Umarovů dýchá mezi námi! Je to již úděl autorů, aby vlastnili věci, které jim nepatří.“ O písecké scénice a režii pak píše: „Hra má úmyslný přídavek filmová. Nejen pro utopistický námět, ale i scenickou i vyjadřovací zkratku, která má uspišit pokud možno rychlý běh děje. Dvanáct obrazů je semknuto do čtyřech aktů v pevném, neměnném rámci, kde hraje jediné zadní prospekt. Interiéry jsou pak více řešeny náznakově v černobílém filmovém zabarvení. Celek má předznamenání moře, slunce, čistoty a je stupňován paralelně s dějem až k závěru, kde vyznívá k chvále Helady. (Myšleny ony olympijské hry na konci viz počátek kapitoly Písecké a heřmaňské režie (1921-37) – pozn. L.N.). Režijně vyzdvihují fanfaronství tam, kde skutečně jím je, ostatek je ztlumen do střízlivosti, pokud prostředí dovoluje.

Ostatně – doktor Umarov v posledních obrazech mluví mými ústy.“

⁷⁴ Program Nesmírného štítu 1928

⁷⁵ Výstřížek z nejmenovaného periodika je dostupný ve Věstníku z prosince 1936, článek se jmenuje „Na okraj Nesmírného štítu“.

⁷⁶ Proto bude lepší, když o oněch *závěrech a tendencích, úzkostech, víře, síle a naději* promluví ve Věstníku o Nesmírném štítu 1936 jeho heřmaňští spolupracovníci. A také střední a závěrečná část této kapitoly bude mít za osu hlavně příspěvky Krškových herců. Ve Věstníku jsou otištěné i názory diváků. Jeden z nich je tam tužkou podtržený: „Nesmírný štít je ohromný, ale nevím, jestli se zde hodí“

OBECNÍ DŮM V PÍSKU.
Spolek pani a dívek „Světlá“.

15. a 16. prosince 1928.

NESMÍRNÝ ŠTÍT.

Filmová komedie o 4 jednáních
(12 obrazech).

Napsal Václav Krška.
Režie a scena autorova.

OSOBY:

Harry Schmidt	A. Inneman	Herbert	J. Svoboda
Doktor Umarov	J. Sorš	Dimitrij	J. Wanka
Doktor Neumann	O. Hora	Jenny	V. Kovář
Dimitrij Goljukov	V. Vydra	Boodl	B. Tušl
John Whiskers	V. Langhans	Tom	J. Hloucha
Mabel Ruffordová	Zd. Hesslerová	Jack	V. Bicek
Harpe, kuchař	O. Březina	André	J. Jeníček
James, pomocník	J. Kovářik	Kristian	V. Kálal
Matka Matylda	H. Paulíková	Alexej	B. Tomeš
Zuzanne Harleyová	M. Gaigherová	Knut	A. Dvořák
Sidney	O. Vorel	Andy	O. Volf
Paolo	O. Dolejší	Luka	J. Tihelka
Marfred	J. Thun	Dick	F. Novák
Sep	V. Krška	Fritz	A. Vazač
Ralf	K. Merxbauer	Renné	R. Drach
Jenzen	F. Hlaváč	Oliver	J. Vecko
Kid	J. Puchwein	Klaris z pobřeží	A. Jarešová.

Jiní chlapi.

Děje se na ostrově v moři, kde stromy dorůstají nejvyšší výšky, kde slunce vaří a spěká, kde vlny jsou ve věčném varu. Do této atmosféry usazena je kolonie zámožných, inteligentních chlapců; tváří tvář přírodě jsou určeni zdraví, síle a kultuře. Snad z nich budou státníci, umělci, anebo geniové. Je to systém pana Harry Schmidta, který získal pro tuto myšlenku důvěru a kapitál a nejlepší učitele. Ostrov je zakázán jakémukoliv přístupu. Tak jako Spartané odevzdávali synky státu, tak odevzdání chlapci ostrovu na dobu osmi let, aby pak vyšli do světa co dokonali lidé, aniž by před tím spatřili někoho jiného, nežli sama sebe.
Dresura vůle a citu.

Hlavní přestávka po druhém jednání.

V předchozím odstavci bylo načato mnohé zajímavé téma, k některým z nich se v této kapitole také dostaneme (např. postihnout ono „bolestné okleštění charakterů, či naznačit intimnost myšlenek díla a jeho inscenování), ale osou počátku našeho výkladu je Krškův článek ve Věstníku a tam nyní následuje posouzení Brněnské inscenace.: „Brno, tato premiéra byla značně pozměněna. ... Tam hra dostala novou tvářnost – to již nebyla realita – spíše

surrealistický sen⁷⁷. A odtud jde pak hra na ochotnické scény. Hradec, Soběslav ... ani nevím, kde se hrála – neviděl jsem ji.“

Václav Krška dále pokračuje pro koncepci této kapitoly důležitým vyzdvihnutím heřmaňské inscenace: „Pro mne zůstávala tato hra zajímavou ještě potud, pokud by byla hrána v Heřmani. Ale jak ji uskutečnit? Množství mladých lidí, prostora scény, světla, dekorace ...! To všechno hraje sebou, to všechno je atmosféra tropického mládí. Zkoušeli jsme již jednou hru obsadit, dokonce byla i zkouška. Zkoušeli jsme a bylo to tak nanicovaté, tak chudokrevné a tak bez chuti, že jsme to – zaplat' bůh – odložili.

...ještě jednou se o to pokusili ... a opět se hry sešlo.

Snad to byl zájezd D36 do Budějovic, který nás podnítil k tomu, abychom hru oprášili a vynesli ji na světlo boží. Ovšem v docela novém obsazení, scénování a způsobu režijním. ... Odřeknutí role bylo jen jedno. Onen chlapec se tak pomstil za to, že nedostal roli, kterou chtěl hrát, ač byla nad jeho síly. Z přidělené role při zkoušení odešel.“

Než-li se dostaneme k divadelnímu rozboru inscenace, která byla ovlivněna stylem E.F.Buriana, přenechejme nyní slovo Aničce Jarešové (1906-2005), ženě která po smrti Krškovy maminky r. 1937 přijala nabídku, aby se stala jeho hospodíní, a tak u něho zůstala až do jeho smrti roku 1969. V této inscenaci hrála Zuzanku, jak přejmenovali a pozměnili postavu dívky Klaris. Její příspěvek ve Věstníku se jmenuje *Splněný sen*: „Konečně budeme hrát Nesmírný štít, tolikrát odložený. Na schůzi rozhodnuto než-li se Štádler zase někam odebere - hrát Nesmírný štít na 28.října⁷⁸. ...objevili jsme nové herce - učitele Soukupa, Sípa, Pizingra. Na jedné zkoušce mne až ti kluci překvapili, kde se jich tolik nabralo - stále, že tu žádní nejsou - a hle - našli se!

Naše zkoušky připomínají mi zkoušky z Písku v roce 1928. Tenkrát to byl jiný Nesmírný štít, také krásný, ale jinak. Dnes je předělán, je to více sen. Již v Brně se tato hra podobala snu, ale tam byla režie více realistická, popisná a vysvětlující. U nás vysvětlují vše světla, hudba a hlasy za scénou." I v této hře jsou tedy použity Krškou tolik oblíbené sbory, možná právě po vzoru Burianova Voicebandu. Dále si Jarešová stěžuje, že jí nabíhá text, který byl hrán 1928.

⁷⁷ Zemské divadlo v Brně hrálo *Nesmírný štít* v divadle Na Veveří, z recenze (zdroj výstřižek ve Věstníku) cituji: „je to uskutečněný básnický sen bijící prudkou pulsací strhující dramatičností“

Další líčení inscenace nechť je referováno z Krškova příspěvku: Autorovy úzkosti (in: Nesm. Štít: Věstník č. 1. ročník II. 1933): Zemské divadlo v Brně přijalo do repertoáru sezony 1933/34 Krškovu hru „Nesmírný štít“. V polovici srpna se počalo zkoušet, premiéra je projektována na 15.září. Režii má šéf činohry Rudolf Walter. Krška vyjadřuje zklamání, že zprávu o přípravě premiéry se musel dočíst až z novin (před tím věděl pouze, že jeho hru přijali a vyřešili s ním svolení k inscenaci). Nakonec ho však režisér požádá, aby byl přítomen posledním zkouškám. Ve výsledku byl pak jen na generálce. Krška cituje předpremiérové zprávy z tisku: “Pro představení byl angažován Trampský sbor vysokoškoláků Roams boys, scénickou hudbu diriguje kapelník opery Vilém Tauský. V komparzech zaměstnání všichni elévové ze státní konzervatoře, autor bude přítomen. Líčení generální zkoušky: Krška je nervózní a sebeschazovačně se označí, za hlavního viníka – toho rozčilení a chaosu na jevišti před počátkem! – autora! Mluví o rozechvění skoro až zimničném: „... tito cizí, nalíčení a kostymovaní lidé hovoří vaše slova, vaše myšlenky, vaše nápady, odhalují tu vaši duši a cítění. Někdy se vám chce vykřiknout: to jsem napsal já? (důraz věty je na otazníku, pozn.L.N)“ Na premiéře; Přijeli i heřmanští. Krška je ve smokingu. Při děkovačce ho na jeviště vystrčili dvakrát i samotného. Končí tím, že už vášnivě chce na cigaretu a být sám, docela sám.

⁷⁸ Marie Trubková, další z hereček, podává i pěkný obrázek starosvětské ochotnické atmosféry v Heřmani, která se honosí vlastním dramatickým autorem, ač to vlastně je jen „Vašek Kršků ze mlejna“. Popisuje jakýsi sedánek nejužšího kroužku Kroužku divadelních Ochotníků „Hejduk“ před přijetím Nesmírného štítu.

Krška: Já jsem to předělal. A pase se na pohledech. Štádler zvedl od kreslení neforemných čísel neholenou bradu a s klidem "Angličana" se dívá na nafouknuvšího autora, který vyznešeným pohledem pase se na naši zvědavosti. Pak s klidem mylorda odpoví:

No – předělal jsem to."

Je to také první ze zmínek o tom, že v Heřmani nebyla uváděna dramatisace z r. 1929, ale autorovi této studie nedostupná jiná verze.

Mluví o komplikacích. "Herci dosud málo ovládají role, nemůžeme pilovat a právě tato hra potřebuje, aby se text uměl dokonale, aby hra měla rychlý spád. Běda, režisér přichází s návrhem odložit hru na pozdější dobu. Proti tomu se první stavím, jsem přesvědčena o tom, že jakmile hru odložíme - jistě se už hrát nebude ... Teprve na jedné z dalších zkoušek nám režisér řekl, že se mu to konečně začíná líbit.

Také už zkusíme s hudbou (přesunuli se od Našinců na jeviště u Máru⁷⁹), kterou si k tomu vybral režisér z gramofonových desek. Krásná, opravdu ke každému z obrazů přiléhající hudba⁸⁰.

... Generálka - ta už byla v plném lesku. Vše se třpytí, kluci už nazí. V bílých trenýrkách a když Soucha začal dělat "kouzla", tak říkáme reflektorům, byli jsme ohromeni, co vše se dá udělat⁸¹. Josef Štadler ve svém příspěvku světla popisuje takto: „Poprvé zkusíme s novými světly. Všichni jsou oslepeni. Prudký proud světla do očí, které se nesmějí přivírat. Dokonce je nám i teplo ve světelném proudu.“⁸²

Při zkoušce se pan režisér zlobil (ale nebylo divu) po - už ne, to už jen prosil.: „Děti, ježišmarjá, hrajte mi to dobře, kdybyste viděli, jak je to krásný, kdybyste viděly ty světla ... teď byste to měli zkazit, to by byla věčná škoda!“

O charakteru postav a atmosféře představení se příspěvku *Splněný sen* vyjadřuje následovně: „... Goljukov, který má rád chlapce, vodu, slunce, koně vzduch. ... Umarov umírá ranou, která byla určena Sepovi. A tím výstřelem se probouzíš.

Sen končí, slyšíš již jen slova .. vlna za vlnou, obě se přelévá v citlivé narkose dechu, život a vlna, vlna a sen.“

Na závěr ještě dovoďte z Jarešové jednu snad i komickou příhodu z premiéry: „Vše funguje hladce až v 7. obraze přestala světla fungovat. Někdo uhranul elektriku, a nebo osvětlovače. Režisér v šatně celý nešťastný rve si poslední vlasy, pak se vřítí za scénu a "telefonuje" připevněným drátem na elektrikáře. Papír upevněný na konci drátu šustí⁸³ – ale světla nic, svítí stále stejně. Třebaže se mají tlumit a květiny se nerozsvěcují až pak, když už zase neměly svítit. Hlásím režisérovi, že už květiny zase svítí, ale vykulil na mě oči tak zuřivě, až jsem se do sebe celá zachoulila, tisknu se ke zdi a slyším: „No jo teď svítí, ale ten efekt je pryč, ty kytky měly svítit na tu lásku, ježišmarjá, a voni to rozsvítili na tu sebevraždu, zrovna obráceně ..!“

Nyní přikročíme ke kontroverznosti tohoto představení. Zmiňme, že Václav Krška je stále v podmínce trestu z roku 1934 a scény, které jsou líčeny v románu *Klaris a šedesát věrných* až příliš zavánějí paragrafem 129. Ocitujme jednu scénu Goljukova a Sepa, jež může být nazvána milostnou:

„Přišel jsem si pro tebe, dorogyj, šeptá horoucí hlas, přišel jsem pro tebe, nechtěl bys se mnou na moře? Chci být s tebou jen jedinou noc! Není možno nemilovat hřích! Není možno se neopájet neřestí! Není možno nebloudit v stínech těl! Och býti hříšným a necudným!...“

Sep hryže naběhlé rty.

⁷⁹ Obě to jsou heřmaňská pohostinská zařízení. Blíže je však popíši, až po nějakém dalším vlastním ohledání v Heřmani.

⁸⁰ (Krška ve svém věstníkovém příspěvku uvádí seznam hudebních děl, která byla při nesmírném štítu pomocí reproduktoru, zesilovačů a amplionů provedena.)

⁸¹ Jarešová uvádí, že reflektory nakoupili stejné, jaké mají v D37. Krška píše o světlech: „Můžeme si dnes říci, že byla dokonalá. Pro venkovskou scénu je to malý zázrak, který zdaleka nemá ani Písek, Protivín, Strakonice a mnoho jiných nejbližších měst

⁸² Pro atmosféru tropického mládí na ostrově vybuchujícím sluncem, to byl vhodný prožitek. Navíc premiéra konala se v čase podzimním.

⁸³ pravděpodobně nějaké táhlo signalizující „pozor chyba“ (pozn. L.N.)

Pojď lodice je připravena! Chci být s tebou pod půlnočními hvězdami, kde není slídých ani zvědavých! Bud' opilý a kývni!(164)

.... Hrůzo vzníceného těla! Odestřené tajemství blouznivé závratí! ... Znásilňující pohodu snění! Kouzelný příslibe nemravnosti a varu! ... jaké běsnění srdce! Jaké chvění! Jaký pach! Jaká malátnost mrákoty a podvědomí!

Zajektal zuby.

Čekám tvůj souhlas! Rozdrtím tě na rtech, druh ty moj!

Kouzelná výheň tělesnosti se rozevřela. Čas se řítí do hlubin nicoty. Vášnivé hlasy se rozblouznily tesklivým chorálem... Úder blesku!

Zdrtil horoucí ruku.

Ano! vydechl.

Rozbřesk rozžatého lustru ochromil vytřeštěné oči.

Ve dveřích je vklíněn pan Whiskers.

Goljukov se vzpřímil a zavřel víčka.

Chlapci se vydejřili.

Prosím! řekl pan Wiskers a namířil kostnatým prstem k otevřeným dveřím.

To platí mně ? zasykl Goljukov.

Je zde snad někdo jiný, kdo sem nepatří?

Vytrhl se Sepově ruce a došel mlčky před nehybné oči.

Master, prolomil ledově, uvědomujete si, že mne tímto kompromitováním činíte nemožným?
(165)

Na chodbě před chlapeckými ložnicemi, Whiskers a Goljukov.(166-7)

... Prkenné tělo, namířené proti svalnatosti a živelnosti. Kord ticha je přiložen ke hrudi.

Ejhle zasyčel pan Whiskers, ejhle, kde pramení všechny revolty!

Já? zasupěl.

Pozoroval jsem vás! Pozoroval jsem vás a je mi dopřáno, abych se přesvědčil!

Špehoval jste mne! Vydýchl nasupenými rty!

Pozoroval jsem vás, to stačí!

Pliju na vás! zasipěl.

Usmál se.

Co jste hovořil se Sepem?

Po tom vám nic není!

Chci vědět, co jste říkal Sepovi!

Nikomu neřeknu ani slova!

Nikdy?

Nikdy, i kdyby šlo o můj život!

Dobrá, můžete jít!

Tehdy se Goljukov neovládl a skočil po Whiskersovi. .. Osten nenávisti je nastražen k výstřelu smrti.

Táhněte! vybuchl Whiskers.

Zapotácel se.

Mě, zalykl, mě chcete vyhodit?

Postarám se o to!

Odhodil prkenné tělo a zakolísal se malátným blouděním k černému oknu.

Pan Whiskers odchází ztrnulými kroky.

Zachroptěl zuřivostí a rozběhl se, napěněný vztekem a zlobou, aby poznovu srazil tvrdá ramena. Tato chvíle rozhoduje o zničení, neboť míra nenávisti je navršena.

Wiskers se prudce obrátí a v jeho ruce je stisknut revolver.

Promiňte, zasyčel, ale nejsem zvyklý jednati v noci s lidmi, kteří se po celý život věnovali jen a jen mašťalím.!

*Vy – Vy! zachrčel, zalit krví.*⁸⁴

V dramtizaci z roku 1929 je z této ložnicové scény pouze:

Goljukov: Nechtěl by jste se mnou vyrazit na koních přes ostrov?

Sep: Ovšem Gosudare!

Goljukov: Požádal jsem Rulfa, Alexeje, Andyho pojedeme společně. (s. 31)

A o následném výstupu Goljukova s Whiskersem není ani zmínka.

Goljukov (stínohra) a Sep

Takto transformovaných scén je v dramtizaci více, avšak právě u té heřmaňské je z fotografií k inscenaci (např. Goljukov a Sep, Paolo a Sidney) vidět, že nebyly dělány příliš „bolestné změny charakterů“. Je třeba zmínit, že druhý otevřený homosexuál po Goljukovovi je právě Benátčan Paolo v tragické lásce k Sidimu. I v dramtizaci z r. 1929 jsou ponechány některé jejich milostné hovory, které jsou u chlapeckých přátelství přijatelné. Díky tomu, že Krška nutí mladé členy k intelektuálnímu výkonu tedy napsat příspěvek do Věstníku, napsali též dva mladí představitelé Paola a Sidiho. Ve Věstníku Jan Pizinger a Jára Trubků zmiňují se o

⁸⁴ Je snad třeba dodat, že toto je okamžik před vzpourou, která byla již Sepem s Ralfem v předchozí kapitole snována. Je to vzpoura proti sterilnímu a diktátorskému Whiskersovi, který zakazuje např. nahé koupání, jízdu na koni pouze v krátkých kalhotách, zavírání nočních stolků. Nešťítíl se ani tyto prohledávat a vyslídit antické milostné verše (Anakreon:Kleobúlovi) opsané Paolem pro Sidiho a udělat z toho aféru. Strana 153 románu je celá zaplněná těmito zákazy. Tento muž byl ředitelem Schmidtem pozván ku zkrocení tropického mládí. Avšak výsledek přijde ve svrnutí a internaci vedení. A roznětkou bude to, že Goljukov musí po skandálu se Sepem opustit ostrov.

jednom výstupu „říkáme mu šílený ...“ A zachytili tak pro dějiny něco z kontroverznosti mozaiky inscenace.

Představitelé Paola a Sidiho; Jan Pizinger a Jára Trubků

Schmidtova postava je přece velice zajímavá budu se jí věnovat v literárním pododdílu *Schmidtovo slepičářství*. Rozhovor Schmidta a Umarova dvou v závěru románu nejlépe vystihuje posláním Krškova díla a Štadler zde na něj napsal variaci.

Narážka na cín v citované pasáži je pravděpodobně způsobena barvou Štadlerových vlasů, cín na vzduchu černá a tak se tu omlouvá za to, že Sep Blanchard má přece mít hřivu zlatou. Sep

Nejdůležitější příspěvek, svědčící o hlubokém pochopení, píše představitel hlavní chlapecké role Josef Štádler⁸⁵ v článku: *Připlouváme - cítím dobrý vítr* - ! popisuje celý život inscenace jako plavbu. Cituji tyto soudy: "Mám dojem, že tyto plavby mají málo morálního ocenění. Bylo by dobře, aby každý jednotlivce zakusil aspoň jednou z nich. Pak by lépe a spravedlivěji ocenil svého druhu při práci." V příspěvku také evokuje řeč románu:

Doktore pojedeme znovu, cítím dobrý vítr ...!

Opět se kolem nás ... celé mládí s námi znovu zatočí. A až uvidíš druhý břeh, řekneš po třetí: Tiše, řediteli, už jsme dopluli ..!

A kormidelník Sep nebyl cele zlatý. Ale nemůže být přece vše ze zlata a zlaté. Prý z cínu - symbolicky řečeno - lze dostati jen cín.

Dr. Umarov je Štadlerem označen za vedoucího

výpravy, Schmidtovo ředitelství je zpochybněno, tak se to děje i v románu, ale

⁸⁵ O životních osudech tohoto předního herce KDO se mi nepodařilo zatím nic celkového zjistit. Jen že byl z Heřmaně a jeho bratr Karel byl truhlář a otec měl asi truhlářskou dílnu. V dataci je alespoň soupis jeho heřmaňských rolí (hraje od r. 1931). Byl obsazován i do filmových rolí V *Ohnivém létu* (1939) hrál Josef Štádler zahradníka Petra (jedna z hlavních rolí). V *Janu Cimbuřovi* (1941) režie František Čáp hrál J.Š. vedlejší roli chasníka.

je také v druhém díle románu opravdu kormidelníkem v přeneseném smyslu, ač vlastně nechce vědět, kam pluje a postupně prozírá.

Sep a Dr. Umarov, Štádler a Krška

Plavba na lodi se v románu nevyskytuje, ale postava kormidelníka ano, na ostrov přijíždí zásobovací plachetnice a její kormidelník se jmenuje Edy, kamarád chlapců, který se nechal slyšet: „Ach chlapci, kdybych nebyl jen Edym, který je synem rybáře, zůstal bych v blaženosti ostrova až do konce světa.“ (s. 133) V románu naznačuje se na tomto místě třídní rozdíl, který musel pocítit při inscenování i Josef Štádler pravděpodobně syn truhláře, když měl představovat mladého anglického gentlemana Seps Blancharda.

Postupujme dále ve výkladu neveřejné kontroverznosti této inscenace. Druhé uvedení 8.11. v Heřmani má na plakátech tučným písmem nadpis: **Na všeobecnou žádost po druhé.** Úvodem k představení bylo i pásmo Athoské jaro, lyrická apostrofa řeckých klášterů dávnověku (vydané tiskem až jako novoročenka k roku 1941). O tom že autor prožíval tuto inscenaci opravdu intimně svědčí tento úryvek z Jarešové: „Při repríze 8.11. se nám režisér při představení přestěhoval na druhou stranu jeviště, usadil se tam do pohovky a tak jsme ho neviděli, vždy až o přestávce⁸⁶“.

Velmi důležité bylo také dvojí provedení *Nesmírného štítu* v Protivíně, k němuž píše Jan Eugen Sequar recenzi nazvanou *Z českého jihu*⁸⁷. „Hra veskrze moderní znamená radostné novum na zapadlém našem jihočeském Poblánicku. Básník Krška řeší ve svém Nesmírném štítu všechny problémy planoucího mládí, od touhy ducha po revolučnosti až k ožehavým bolestem uzrávajícího sexu mladých.“ O hercích: „V.Krška vytvořil par excellence v roli Dra Umarova typ znamenitého filosofa-pedagoga. S. Januška v úloze Goljukova parátně rozřešil typ syrové zásadovosti. M. Trubková v roli Mabel Ruffordové rozžhavila podstatu

⁸⁶ Na scéně ho snad viděli, když hrál Umarova, avšak jen po výstupech nechodil do hereckého zákulisí.

⁸⁷ dataci a zdroj článku není u výstřižku ve Věstník uveden

žadajícího si ženství se vším kouzlem toužící ženy rasy anglosaské⁸⁸. J. Štádlr znamenitě rozřešil v roli energického Sepa přísnou zásadovost nekompromisního mládí, které se však dá přece přesvědčit jasným poznáním srdce. J.Trubka se stoprocentním výsledkem podal tragiku porušeného sexu Sidneyova... V Soucha výborně si vedl barevné souhře jevištních světlometů...Morální úspěch byl úplný a taktéž i efekt finanční. Další práci Heřmaňských budiž zdar!“

Závěr: Na škále inscenací Nesmírného štítu, má ta heřmaňská výjimečné místo. Byla v možnostech doby pravděpodobně nejotevřenější k tendencím v románu. A její úspěch znamenal pro Kršku velké zadostiučinění. Avšak i zde cítíme bolestný podtón. Jak naznačuje příspěvek M. Trubkové: *Úspěch Nesmírného štítu v Protivíně*: "raduj se autore, radujte se všichni – máte úspěch! A váš úspěch vám zaručuje, že vám nikdo neublíží! Tož zase brzy vzhůru do Protivína.“ Věstník věnující se Nesmírnému štítu má také smutný unikát, jako první čtenářka je podepsána Krškova maminka. Je to jeho poslední rok s maminkou. Krška podepsán hned pod ní. Podpisů nacházím jen 12, tedy toto věstníkové číslo bylo spíše exkluzivní, anebo se čtenáři styděli podepisovat. Poslední jako obvykle četla paní Trubková z Vídně, ta jediná napsala datum: 30.12. roku 1937.

V celé této kapitole jsem se pokoušel diskretnost v odpovědi na otázku: „Jak Václav Krška v inscenacích Nesmírného štítu nepřímo mluví o postavení sebe jako homosexuála?“ Tato diskretnost necht' omluví onen pocit nepřehledné změti v této kapitole. Čtenářově nervozitě jistě neulehčí, ani to že odpovědět na tuto otázku lze plně až po zpracování literárních (WIP) kapitol „Tak jsem se stal lyrickým romanopiscem“, „Myslí vůbec lyrický romanopisec? aneb Umarove mlč!“ a k heřmaňské činnosti je obzvláště důležitá kapitola „Krška ruralistou?“. Odpověď Lukáše Nozara na tuto otázku zní: Písecká inscenace (1928) sloužila k chvále Helady a sportu. Byla to sokolská⁸⁹ inscenace, která říká jenom to, že je hezké se dívat a inscenovat těla cvičenců. Avšak Krška sám se zmiňuje, že inscenace má odlišnou motivaci a tendenci. Nemůžeme tedy tvrdit, že by Krška chtěl něco z románu tajit, či tabuizovat. Nesmírný štít 1928 byl pandánem k románu, který právě vycházel časopisecky. Otevřenost autorova v programu představení svědčí o sebedůvěře ve své dílo i o nadějích vkládaných do doby, pro kterou píše. V tom je rozdíl oproti heřmaňskému uvedení o osm let později. Brněnská inscenace (1933) odpovídá na naši otázku jen falešnou blyštivostí, avšak i ta je odstranitelná konfrontací s románem, který si každý divák mohl koupit, protože se již rok prodával. Heřmaňská inscenace (1936) odpovídá opravdu intimně, naznačuje to Krškova nervozita při přípravě a samotných představeních i to, že Věstník je vybavený fotografiemi, které by mohli být dokonalými ilustracemi v románu. To, že se Krška v tomto Věstníkovém svědectví velice otevřel, naznačuje, že další Věstník je již sestaven jen z výstřižků a tento Věstník je také poslední. Touto inscenací dovršil to, co chtěl s heřmaňskými ochotníky uměleckými prostředky svému domovu ukázat. (Věstník Nesmírného štítu četla první maminka.) Rozhodně svému domovu touto inscenací nechtěl odpovědět na otázku, kterou klademe my. Jeho domovské zázemí by ji ani nedovedlo položit. O postavení sebe jako homosexuála v Heřmani odpověděl krásou této inscenace, která nadchla, jak vidíme z čtverého opakování, a to jistě ne jenom tím, že jsou tam polonazí kluci. Nadchla pravděpodobně i tím, čemu se budeme věnovat v popisu vyznění románu Klaris a 60 věrných, na kterém ukážeme Krškovo pojetí boje za svobodu homosexuálního citění. Dopředu zde musíme uznat pravdivost výtky V.Vávry v recenzi románu⁹⁰, že krása tohoto románu nijak

⁸⁸ Marie Trubková ve svém příspěvku ve Věstníku *Jak jsem pochopila Nesmírný štít* se o Mabel a o románu vyjadřuje takto: „Věřím, že Nesmírný štít je bolavou výčitkou k ženám, které ztratily sebeúctu a zaměnily ji za ješitnost, rafinovanost a povrchnost.“

⁸⁹ Sokolskému hnutí se budeme věnovat v rozboru Klaris a 60 věrných.

⁹⁰ Nový hlas, 1932, květnovém(s.13-16) a dokončení v červnovém čísle (s. 8-9).

zvlášť nepomůže odstranit §139 trestního zákona. Ale možná, že by Heřmaň po tomto Krškově představení přijala jeho přítele. A to, že Jarka Beránek v Krškově hrobce na heřmaňském hřbitově opravdu leží, neberme na tomto místě jako ironii. Fakta jsou ovšem ta, že po smrti maminky odchází do Písku a kdy přesně prodal mlýn se mi nepodařilo zjistit, každopádně ještě během války tam jezdí a Krškův pohřeb byl vypraven z Benešovského mlýna. Na naši otázku lze také odpovědět takto: Hlavní postavy románu, jsou vždy odštěpkem autorovy osobnosti, tedy pokud tento literární poznatek platí, pak byla Heřmaň po zhlédnutí dramaturgie a někteří snad i po přečtení románu připravena na to, že ve Václavovi Krškovi je kus Goljukova, Schmidta, Paola, Sidiho, Mabel a snad i Whiskerse, Sepa a Klaris. Tedy mohla být připravena na mnohé z toho, co děsí, ale jistě se nemusela Kršky bát. Protože se za ním skrývá hlavně Dr.Umarov.

9. Inscenace Stříbrný Větr a otevření Městského divadla v Písku (1940)

O této vrcholné inscenaci a zmařeném inscenování Vrchlického *Soudu lásky* bylo již nemnoho předesláno v kapitole *Krškova „nepěkná aféra“*. K přiblížení toho, jak byla podstata skandálu těchto inscenací tabuizována, nechť slouží, úryvky z dějepisců Krškova píseckého působení.: (Rotbauer 1993 s. s.278-9) *V předvečer otevření budovy připravoval režisér V. Krška velký projekt – představení Vrchlického hry „Soud lásky“, která měla být provedena na nádvoří píseckého hradu. Původní hudba Srnka. Hostovat měli Lída Baarová, a Eduard Kohout, dále 150 účinkujících. Těsně před realizací však vydala Místní kulturní komise zprávičku, že pro nepředvídané technické překážky se představení neuskuteční.* (Černý 1999) *Roku 1940 Krška režíruje dramaturgi Stříbrného větru, autor dramaturgie lektor Národního divadla Miloš Hlávka. Obsazení: Jan Rátek: Rudolf Hrušínský, Anička Karasová: Zorka Janů, účinkuje 154 osob. Po premiéře zákaz dalšího hraní této inscenace.* (Lexikon české literatury 1993) *Inscenace Stříbrného větru pobouřila veřejnost i představitel města natolik, že hra byla zakázána a Krškův pobyt ve městě prohlášen za nežádoucí. Z přímých účastníků vydává svědectví pouze Věra Soukupová (1998): „Vůči inscenaci Stříbrného větru r. 1940 byly velmi závažné výhrady ze strany města, kdy uvedení bylo nejdříve přímo zakázáno a dalo dost práce získat k němu povolení ...“*

To, co mimo Krškovy „aféry homosexuelní“ způsobilo silnou vlnu nevole u obou inscenací, a následnou vlnu tabuizaci obou představení, se pokusíme naznačit v průběhu této kapitoly. Nejdříve je však třeba se věnovat místnímu i dobovému kontextu a inscenaci samé.

V roce 1940 bylo slavnostně otevíráno Městské divadlo v Písku, bylo to vyvrcholením snah píseckých snah o důstojný divadelní stánek⁹¹. Otvíráno bylo symfonickou básní *Vltava*. Gruber (1940) ve své zprávě, zastřeně naznačuje národní povstávání z popela, *tím že Bedřich Smetana tu* (t.j. ve starém divadle - Obecním domě, který byl velkoryse přebudován na Městské divadlo) *vystupoval naposledy veřejně*. Do Písku míří speciální vlak s členy Národního divadla. Dne 1.2. 1940 koná se reprezentační představení. „Prodané nevěsty“ diriguje Václav Talich. V zahajovacím cyklu i Opera studio, které sehrálo Rusalku a Hubičku. Pak byl Strakonický dudák v podání Spolku divadelních ochotníků v hlavní roli s hostujícím Ladislavem Peškem, členem činohry ND. Další týden hostovalo v Písku Jihočeské Národní divadlo z Českých Budějovic. Dobovou situaci však naznačuje to, že jedno německé představení vlezlo i do únorového zahajovacího období (13.2. 1940, ještě před příjezdem

⁹¹ Družstvo za postavení divadla založeno již 1914, činnost rozvine se až po válce. Po úmrtí některých členů začala spolek vegetovat. V roce 1935 začíná se téměř od znova, ale zato úspěšně.

JND do Písku).⁹² Dne 31. března zahájila Mrštíkovou Maryšou činnost *Prácheňská scéna* při Věstudentském spolku Jihočeských akademiků, v hlavní roli se představila Nina Bonhardová. Druhou významnou událostí byla celostátní premiéra Šrámkova „Stříbrného větru“ v Hlávkově dramatinizaci. Tím však zahajovací slavnosti nekončily. K uctění památky bývalého předsedy Družstva za postavení Městského divadla pana JUDr. Hesslera⁹³ hrána Princezna Pampeliška Kvapilova. V srpnu byli k 80letému trvání Spolku divadelních ochotníků v Písku nacvičeni *Naši Furianti*. Dalším inscenacím roku 1940 a píseckému divadelnímu kontextu se budeme věnovat v následující kapitole. Nyní je třeba přistoupit k *písecké události sezóny, která měla silnou odezvu zejména v pražských uměleckých kruzích*. Jak se s důrazem na slově „zejména“ vyjadřuje hlavní písecký divadelní historik této doby Jan Gruber v publikaci „Rok Městského divadla v Písku“ vydané začátkem roku 1941.

Divadlo ještě nemá sochy alegorií na průčelí (zdroj zbytky archivu Divadla Fráni Šrámk)

V programu Maryši⁹⁴ je na Stříbrný vítr lákáno obecnstvo takto: *Nevšední kulturní a společenskou událostí bude koncem dubna druhá písecká inscenace Prácheňské scény, Stříbrný vítr Fráni Šrámk..., Je známo, dějištěm Šrámkova dramatu je sám Písek s otavskou přírodní scenérií, což Hlávková dramatinizace podtrhuje. Ředitelství Národního divadla laskavě uvolnilo tuto přijatou hru pro naši novou scénu. Tak získává Písek premiéru, o níž se delší dobu zajímá Praha.*⁹⁵ ... *scénickou hudbu komponuje J. Jaro*⁹⁶. V dnes nazývané *promotion*

⁹² Gruber 1941 pak pokračuje: „Ovšem všechny německé podniky nebyly v měst. divadle konány. Celá řada jich byla absolvována také v sokolském kinu, kde původně (dřív než divadlo bylo otevřeno) byly soustředěny. Představení byla určena pro příslušníky branné říšské moci. V roce 1940 zde hostovali: Štýrská scéna, Lessingovo divadlo z Berlína, Vídeňská veseloherní scéna. Bavorská Kraft durch Freude. Městská divadla z Karlových Varů a Broumova.

Repertoár měl skoro jedinou tendenci: lehce pobavit. Bylo to 10 revuí a varietních představení, 14 činoher převážně veselohery a 2 operety. Hrála a se ale i Mina von Barhelm (Karlsbad).“

⁹³ JUDr Hessler, povoláním finanční referent správy obce, umírá 11.11.1938 (Gruber 1940). Jeho manželka, paní Zdeňka Hesslerová, hrála hlavní role v Krškových píseckých režiiích Lichoběžník, Nesmírný štít. Po manželově smrti členkou intendantního sboru (viz datace 1938)

⁹⁴ Premiéra z 31.2.1940, článek se jmenuje *Prácheňská scéna v příštích dnech*

⁹⁵ Původně Miloš Hlávka román dramatinizoval pro Jiřího Frejku a Národní divadlo. Avšak ideálním představitelem Jana Ratkina byl Rudolf Hrušínský (1920 - 1994), hru tedy uvedlo Divadlo Na poříčí (premiéra 1941). Výpravu navrhl další Frejkův spolupracovník František Tröster (1904 - 1968) a režíroval šéf tohoto

představení inscenátoři opravdu nic nezanedbali dochovali se nám i pozvánky s textem: *Prácheňská scéna při VSJA v Písku* Vám posílá srdečné pozvání, abyste uvítali spolu s ní příchod letošního máje, jež oslaví první inscenací lyrické hry Stříbrný vítr. Jaromír Malý (1953) také uvádí, že *U příležitosti premiéry vydána ilustrovaná publikace o 16 stránkách velkého formátu pod názvem „Stříbrný Vítr“* (Tehdy ještě nebylo zvykem nazývat to divadelní program. pozn.L.N.) *Cennou tou publikací, jakož i celým podnikem, přihlásil se Písek důstojně ke svému Šrámkovi. Byl to tehdy za okupace krásný kulturní čin, jímž mladý svět písecký reagoval na útlak hnědého režimu. Současný tisk sympaticky provázel odvahu Píseckých, „Kinorevue“ vítala s četnými obrázky „Šráмка na píseckém jevišti“ a „Pražský ilustrovaný zpravodaj“ reprodukoval ukázkou velký počet fotograf záběrů F.Petrík⁹⁷, jak by vypadal Stříbrný vítr, hraný v ulicích starého Písku.*⁹⁸

Na plakátu se zaštitili píseckým starostou⁹⁹ a městskou radou, protože odpor některých skupin obyvatelstva ke Krškovi byl všeobecně známý a diváci by se mohli bát chodit na režii, za kterou stojí skandalizovaný člověk. *O velké reklamě ze strany jeho věrných* píše ve vztahu k přípravám „Soudu lásky“ (1939) i autor článku *Nepěkná aféra*, citovaném ve stejnojmenné kapitole. Některé z okruhu Krškových věrných jsme již vyjmenovali o dalších se zmíníme v 10. kapitole: Písek bez Kršky a přece s Krškou (WIP).

Nyní je třeba se zmínit vlastním o románu *Stříbrný vítr* a o historii jeho dramatinizace. Do naší interpretační situace nás uvede Krškovo svědectví z roku 1967¹⁰⁰: *Tenkrát se v Písku otevíralo divadlo a my jsme se dohodli, že je zahájíme Stříbrným větrem. Začal jsem se už točit kolem filmu, ale Šrámek nechtěl slyšet o jeho zfilmování; měl řadu obav.*¹⁰¹ *Napsal jsem scénář, přepisoval ho, ale Šrámek pořád: Proč ne něco jiného, proč nenatočíte Měsíc nad řekou... Nakonec jsem přece jen Měsíc natočil jako první.* “ Tato autobiografická výpověď se vztahuje k přelomu let 1938-9, kdy Krška pobývá několik měsíců v Praze, kde se účastnil natáčení filmu *Ohnivě léto* a počátkem roku 1939 je angažován Lucernafilmem jako scénárista.

Obavy Šrámkovy nejsou způsobeny jen těžkou druhorepublikovou situací, ale i jakousi Šrámkovou bolestnou nostalgií k Písku a neuralgií ve vztahu k Stříbrnému větru, kterou postihuje takto: „nevstupujeme přece jen beztréstně na místa svého mládí. Šlape nám to na všechna kuří oka“. Ne nadarmo doporučuje Krškovi zfilmovat *Měsíc nad řekou*, kde vše už není tak bolestné a kontroverzní. Více k tomuto tématu píšou v dodatcích ve stati *Fráňa Šrámek a Písek*. K románu z roku 1910 je ještě třeba připomenout, že na něm Šrámek pracuje od svého 29 do 33 roku života, tedy to není román psaný mladistvým buřičem a není to také „homage vzbouřenému mládí“. Konec románu i dramatinizace je více méně podobný jako u *Měsíce nad řekou*, Ratkin je smířený a zmoudřelý. Nic buřičského. Autor této studie považuje Stříbrný román za vyrovnanou studii sladkobolné mužské mladosti umístěném do posledního čtvrtstoletí starého mocnářství. Tato vyrovnanost však mohla nastat až po přechodném

divadla František Salzer (1902 - 1974). Hlávka spolupracuje s Frejkou od r.1927 (Zdroj autorské heslo internetového katalogu knihovny města Chomutova).

⁹⁶ tento pseudonym bude zřejmě recesí, Jiří Srnka prostě komponoval scénickou hudbu na jaře.

⁹⁷ V Otavínu 2001 č.3.54-9 reprodukován originály těchto fotografií zdrojem Fotoarchiv Milana Petřika

⁹⁸ Citováno z: Vltavín 2001 č.3 (8.6.),Premiéra Stříbrného větru v Písku v r. 1940, s.54-59

⁹⁹ Mudr. Václav Šťastný starostou Písku 1935- 45

¹⁰⁰ Liehm 2001

¹⁰¹ K Hlávkově divadelní dramatinizaci však souhlas v létě roku 1937 dal! Hlávková dramatinická úprava vyšla též knižně nákladem Českomoravského kompasu pod názvem „Fráňa Šrámek- Miloš Hlávka: Stříbrný vítr“

SDRUŽENÉ DIVADELNÍ SPOLKY V PÍSKU - PRACHEŇSKÁ SCÉNA PŘI
V. J. „JIHOČEŠTÍ AKADEMICI“ V PÍSKU UVEDE POD ZAŠTITOU
P. STAROSTY MUDR. VÁCLAVA ŠTASTNÉHO A RADY MĚSTA PÍSKU

30. DUBNA A 1. KVĚTNA 1940 O 20. H. V MĚSTSKÉM DIVADLE V PÍSKU

LYRICKOU HRU FRÁŇI ŠRÁMKA:

STŘÍBRNÝ VĚTR

v dramatisaci Miloše Hlavky a v režii Václava Krásky.
Hudba: J. Šrnka. Výprava Jirka Šlaba a Josef Tokstein. V hlavních
rolích: Zorka Janů, Rudolf Hrušínský, Ioběslav Jejk. Účinkuje
filharmonický spolek „Imetana“, řízený Cyrilem Vymetalem,
pěvecký spolek „Hlahol“ s dirigentem Zdeňkem Somolíkem. Dechovou
hudbu fidi Josef Taborský. Sólisté: Ludmila Danešová, Václav
Bíganovský a Václav Mareš. Předprodej lístků v Čizinecké kanceláři
v budově Písecké spojitelný, telefon čís. 269, od 8-12 a od 14-18 hod.
2. V. o 19. h. več. člen. představení MNS ve prospěch fondu „Mladí lidé“.

bouření. Tuto tezi se pokusím utvrdit dalším postižením vyznění románu, kterou nám poskytnou oba spolutvůrci inscenace.

Jsme za první třetinu našeho postižení vyznění jaké Stříbrnému větru dosazují jeho tvůrce a spolutvůrci. Nyní přikročíme k svědectví autora dramatisace románu, Miloši Hlávce (1907-1945). Referujeme z jeho článku v programovém sešitu inscenace: Hlávka přijíždí do Sobotky v létě 1937¹⁰² s rukopisem hotové dramatisace. ... Uvítání bylo lapidární ... šli za město. „Tak mi to přečtěte!“ Šrámek se mračil skoro velitelsky; *cupkal jsem vedle něho chvíli jako sprosté literární ucho*. Při čtení cítil druhé strany silnice potměšilý chlad. Druhá půlka mu měla být přečtena po obědě na zahradě. A už o tom nemluví, ani slovo. V zahradě: *Šrámek poslouchal stále pozorněji a tím rostla má jistota. Za chvíli jsem měl před sebou prostého diváka, v nějž se dovede proměnit každý dramatický autor, když chce. Konečně v něm polevil strnutí, vzniklé prvním nárazem o cizí pojetí tak důvěrné autobiografické látky. Když jsem dočetl mluvil již se mnou hlasem zjihlým „Nemohl jsem stále uvěřit, že jste z toho románu udělal divadlo. A pak jsem se bál, že Vám bude Ratkin moc fňukat, bál jsem se i sám sebe, a vy jste to domyslel, to skryté hrdinství“¹⁰³. A ten strýček! Copak vy znáte jak to bylo. Vy jste to jen tak uhodl!¹⁰⁴“*

Poslední třetinu našeho výkladu obstará Václav Krška. Do jeho programového článku *Básník na Prácheňské scéně* budeme mimo akcentování sledovaného vyznění také vkládat líčení vlastní inscenace. „Básník na Prácheňské scéně. Příliš je vepsán v srdcích a příliš v ulicích a zákoutích tohoto města.“¹⁰⁵ Krška dále jmenuje Slávku, pana Hlubinu a „nejmilovanější Jeník Ratkin se tu potuloval v listech románu až do dnešního dne. Až dramatisátor, tolik sblížený s autorem, sáhl odvážnou rukou do konce minulého století a postavil Jeníka přímo pod jevištní reflektory.“¹⁰⁶

Jeníka charakterizuje jako: *nepochopeného snílka, odbojníka, lyrika a bouřliváka, který toužil po štěstí a bolesti, a přece chtěl jenom štěstí, který volal krásu a před krásou si zastřel oči, který volal život a při první jeho písni potřhal všechny struny*.

Krška pokračuje: *Nuže toto mladistvé toužení po štěstí, bolesti, kráse a písni budiž předznamenáním režie: něha a krutost, lyrika a realnost, syrovost a snění. Tucha stříbrného větru, toho poselství krásného, slibování odněkud mámivého, nechť se klene nad různorodostí třinácti obrazů, v nichž se vyžívá mládí minulých let!*

Stará váza „U koulí“ hledící na řeku má být nejen jednotlivým prvkem, ale i samotným autorem, který přihlíží a vede za ruku bloudícího Jeníka: hle takoví jsme byli, když nad námi zvučely nebeské struny v oblacích, které se tolik podobaly zástupu bílých dívek –!¹⁰⁷

¹⁰² rok před úmrtím Šrámkovy matky, pohřeb červen 1938, což bylo jeho poslední léto sobotecké, Hlávka ho navštěvuje předposledního léta soboteckého.

¹⁰³ Domnívám se, že tím má na mysli Ratkinovo přijetí otce, že si ho začne vážit.

¹⁰⁴ Zde se jedná o prosbu strýce Jiřího, který Ratkinova otce žádal, aby mu koupil chalupu a on se mohl usadit a žít tak jako jeho dědové. A ukončit tak svoje nešťastné toulání světem. Víme, že chalupu mu bratr nekoupil a Ratkinův vzor končí sebevraždou.

¹⁰⁵ touto větou je naznačena stálá ožehavost tématu: důraz je na slově „příliš“

¹⁰⁶ Tato myšlenka je inscenována doslova. Zde je soupis obrazů do kterých je napsána a inscenována Hlávčova dramatisace: 1. obraz: U Staňků v drátovském mlýně, 2. obraz na rohu Primátorské ulice, 3. obraz: Hradištský vrch, 4. obraz Byt Haurové v domě „U Koulí“, 5. obraz: Mírovský park 6. obraz: Domov v Mírově, 7. obraz Byt Rammlera, 8. obraz: Na Spáleníšti, 9. obraz V Portyči, 10. obraz: Byt Ratkina v domě „U Koulí“, 11. obraz: Gymnázium, 12. obraz: Domov v Mírově, 13. obraz: Ratkinovo snění, epilog: Mírovské pastviny. – Učinkují 154 osoby

¹⁰⁷ Zde vložíme líčení inscenace Josefa Hlouchy (1940): Stříbrný vítr, na který dlouho nezapomenou cititelé divadelní Musy. To byl pás nádherných výstupů, dramaticky silných, kde každý detail, každá figurka vysoko vynikala. A ty divčí sbory? (V recitačním oboru účinkovaly gymnazistky a realistky doplnil L.N.) To byly kouzelné míšeňské porculánové panenky. To byl Krškův režijní nápad, kterým spojoval jednotlivé výjevy!(s.20)

Tak i vkomponovaný recitační chór, třebaže je samostatnou složkou, vnitřně navazuje – v duchu antických předloh¹⁰⁸ – na citový život a bludnou pouť Jeníka Ratkina a téměř vypravěčským způsobem spojuje realitu a lyrismus jednotlivých aktů¹⁰⁹. Vlastně je stejným, vnitřním sněním jako třináctý obraz, který je jen zrcadlem Jeníkovy touhy, v níž nakonec ožívá bolest epilogu nad lehkomyšlnou Aničkou¹¹⁰, aby se nakonec sama sebe pohřbívající, pozvedla k optimistické výzvě: Život – jeho slávě se pokloňme, jeho slávu zpívejme –!¹¹¹ Dovětkem zůstává jen vroucí a skromné přání nejen režiséra, ale celého kolektivu: aby zpíval a hovořil s zpíval a hovořil s otevřeným píseckým jarem – tak jak jej slyšel Jeník – aby vykřikl všechna krásná poselství a mámivá slibování – aby zněl ... aby zněl ...!

Nyní se snad po uzavření předchozí interpretační situace můžeme vrátit k našemu počátečnímu tázání v této kapitole. Co způsobilo vlny nevole? Domnívám se, že jsou tady čtvery příčiny kontroverze, dvě z nich jsme již komentovali (Krškova aféra a německý protektorát) zbylé dva jsou: Samotný román je i po 30-ti letech od napsání stále ožehavý a za druhé odpor konzervativních píseckých skupin obyvatelstva.

Některé skandalóznosti románu již tehdy nebyly tak ožehavé, třeba katecheta v nevěstinci, ale podlézavost profesorů nebo na Staňkovi vylévaný vztek profesorských paniček se jistě trochu dotýkal živého. U Staňkovy vesele žijící matky a dcery obletovaný rakouskými oficíry je naznačována nákaza syfilitidou. Tou také sejde ze světa Zach, je nakažen, otěhotní Lorču a řeší to sebevraždou. Vdova Haurová, která svádí Ratkina a on jí ze stesku po herečce paní Heleně podlehne. *Tohle přece v královském městě Písku není možné!* Role písecké kurvičky Lorči byla dvakrát odmítnuta, až ji na poslední chvíli musela obsadit Eva Soukupová¹¹².

Autorem této studie naznačená čtvrtá příčina je zmíněna i v dramatinizaci konkrétně v lyrické scénické poznámce prvního obrazu: Když se objeví na scéně Hugo Staněk, Jan Ratkin a Zach, *tyto postavy vás možná popudí k výkřiku: rozmlaťte to a zapalte! Ucitíte v nich tajné, nebo zjevné buřiče, děti pro postrach nebo pořizky!* (a bez jakéhokoli významového přerušení následuje) *A přece jim hrozí opět podlehnout moderní české chorobě přistřížených křídel, zmoudření: tož zbahnění.* Dokonce lyrická scénická poznámka podotkne, že Ratkinové, Zachové, Aničky a Lorči, o kterých to Šrámek psal, dnes sedí v hledišti (Je jim teď kolem padesátky pozn.L.N.), nelichotivě se o nich vyjadřuje: „*Představte si jen, co všechno prohráli a čeho se vzdali, co všechno přenechali ještě dnešnímu pokolení k dobojování. Tu svobodu! Tu volnost a snad i ten „stříbrný vítr“, aby jej bylo slyšet dále a dále.* Tím se naznačuje kruhovost dějů mezi mladými a starými a vlastně i věčná aktuálnost předkládané dramatinizace, tedy tato provokace není zcela cynická. Každopádně musel být

¹⁰⁸ povšimněme si též, že organizační struktura: protagonistés (Hrušínský, Janů, Zach) a víceméně neprofesionální sbor podobá se opravdu divadlu antickému. Navíc mírně seabemrskáčská, ale přesto oslava svého města je tendence vysledovávaná v mnohých attických tragédiích, jmenujme alespoň Aischylovu Oresteiu. Dále tu byla silná mélická složka: Účinkoval filharmonický spolek „Smetana“, pěvecký spolek Hlahol, se svými sólisty, součástí byla i dechová hudba řízená Josefem Táborským. Hudbu složil J.Srnka

¹⁰⁹ O Krškově oblíbě chóru jsme již několikrát mluvili, v této inscenaci byl šestnáctihlavý.

¹¹⁰ Filmová adaptace zná pouze mládeži přístupnou „Aničku posedlou“ za červeným paraplíčkem v podání Jany Rybářové. Avšak v dramatinizaci je i náznak erotické scény (Anička: *pojd' blíž, ještě blíž ...* s.97) samozřejmě že opona má předepsané okamžitě spadnout, ale přece. Navíc Anička dostává rysů Dostojevského dívčích hrdinek. U Rammlera v bytě dojde ke konfrontaci milenky a dívky o kterou se uchází. Anička také obchází Ratkinův dům v Mírově a je naznačeno, že užívá zakázaného ovoce (*Matka Ratkinova: ... kdejaký mužský se na ní lepší ... jde jak se říká z ruky do ruky...s.96*), ještě než-li vstoupí do manželství s Rammlerem. Je však také naznačeno, že je to s jeho svolením. Tedy se pomiluje i s Ratkinem. Krška ve svém příspěvku pro jistotu celý třináctý obraz označí za obraz Jeníkovy touhy, aby to zbytečně nepohoršovalo.

¹¹¹ Tento citát, ze Stříbrného větru vysloví jako svoje životní krédo i v rozhlasovém rozhovoru z roku 1959, kterým uzavírá myšlenku, že zůstal v celé své tvůrčí práci věrný svému píseckému mládí. Dále se tomu budeme věnovat v kapitole „Písek je mé citlivé místo“(WIP)

¹¹² Viz TV dokument Doktorka přes divadlo

předmětem rozprav inscenátorů a Krškovo krédo zmíněné v poznámce výše, bylo jakýmsi rozseknutím tohoto kruhu.

Nyní však již k písecké situaci. Přiblížíme se k ní rozdělením, které panovalo v ochotnických spolcích. *Prácheňská scéna* vznikla v roce 1940 jako protiklad *Spolku divadelních ochotníků* „obráceného spíše k tradiční minulosti než k budoucnosti a jako scéna moderní orientace a široké pracovní základny krajové“ Takto definoval Josef Bonhard (cit. in Gruber 1941) rozštěpení divadelních snah v Písku. Tak se v písku rozdělovalo jistě i publikum. Přesto celá divadelní snaha inscenace Stříbrného větru svědčí o tom, že avantgardní strana se chce ze staromilci a maloměstským milieau sjednotit. Důkazem je, že inscenační tým tvoří pod hlavičkou Sdružených divadelních spolků v Písku. Avšak ti kdo nakonec odmítnou budou staromilci a veřejné mínění. Možná i ze závisti. Nejčastější argument této strany však asi byl: „Vždyť v té hrůze hrajou naše a vaše děti! *Ve Stříbrném větru obsadil Krška většinu úloh studujícími živlem (Ze 150 účinkujících víc než polovina)*. Dr. František Lipš (in Hloucha 1940) dále referuje: *V recitačním oboru účinkovaly gymnazistky a realistky. A mladí středoškoláci i starší akademici vzorně předváděli své postavy* Celkově tak krachuje snaha udělat ze Šrámka básníka města Písku. O čemž snili kulturní koryfeje města dr. Lipš, Dr. Jaromír Malý, prof. Václav Daneš. Avšak ze Šrámka nelze udělat Heyduka¹¹³. Navíc se to vše děje v nebezpečné době a mladí by měli poslouchat staré, aby v protektorátu přežili. Píseckou situaci posoudíme dále v kapitola Písek bez Kršky a přece s Krškou (1940-5)

Válečnou situaci ilustruje i rozprchnutí rautu pro hlavní účinkující a důležité hosty premiéry. Zpravuje o tom pravděpodobně z policejních pramenů Jiří Prášek v knize *Písek 20. století* (s.90) a tam se dovídáme, že Václav Krška zašel za hoteliérem Burešem do Bílé růže a žádal ho o večeri pro účinkující, kteří se ale dostaví až kolem půlnoci. Hoteliér vzhledem k pokročilé době nabídl pouze večeri studenou. Před půlnocí do hotelu dorazila společnost, v níž byli: Lída Baarová a její sestra Zorka Janů, Rudolf Hrušínský, Soběslav Sejk, Zdeňka Sulánová, všichni herci. dále Dr. Horák, redaktor Národních novin, Ing Cvach, snoubenec Z. Sulánové, režisér Národního divadla Jiří Frejka s chotí, JUDr. Bedřich Rádl, pražský advokát a redaktor Filmové revue (Krškův advokát v procesu z roku 1939, pozn.L.N.), Jiří Srnka, hudební skladatel a Jan Mejda z Besednice u Českých Budějovic. Z Písku pocházeli spisovatel Václav Krška, úřednice Jarmila Lešková, redaktor František Petřík, úředník Otto Vorel, krejčí Tomáš Švihovec a Josef Hloucha (Z vyjmenovaných Písečanů až na pana redaktora Petříka všichni ve Stříbrném větru hráli. pozn. L.N.)... Sotva se společnost usadila a objednala si něco k pití než přinesou jídlo, zpozoroval je MVDr. Bach, plukovní zvěrolékař místní posádky, a protože bylo úředně po zavírací hodině, udal je telefonicky na policii. Ta se ihned ostavila, avšak hoteliér, který telefonát vyslechl, stačil všechny v klubovně varovat a ti se rozprchli. Policie vyslechla druhý den pouze Dr. Bacha a hoteliéra Bureš, a pak bylo vyšetřování zastaveno.

¹¹³ Ač oba v Písku bydleli v domě „U koulí“, Hejduk za své svobody, než se po sňatku přestěhoval za nevěstou do reinerovského domu v parku, Šrámek za svých studií. Do literární historie zasahuje dům poprvé. a to účinně až uměleckým dílem Fráni Šrámka. M. A. Raab (autor studie *Básníkův dům U koulí*, uveřejněné v programu Stříbrného větru, ze které zde čerpám) vyjmenovává všechny důležité momenty sekvence románu, které se vztahují k onomu domu. Je tam zmíněna i Ratkinova ztráta panictví s vdovou Haurovou, žijící ve stejném domě. – *Dvorek zahoustl už tmou a z dlažby vylézaly Krysy. Díval se tam dolů do dvorka velkým, vyděšeným pohledem a třásl se zimou ... Propůjčil své tělo hanbě.*

V tomto domě se odehraje i setkání s otcem po udavačském dopisu bytné. Otec Ratkin: ... *sem se obrať nestydo* ...

11. Krškův inscenátorský um

Nejprve zpracujeme prameny, které mluví o jeho vlohách. Posléze se věnujme jeho lidským kvalitám. Vlastní odstavec si zaslouží jeho heřmaňské působení. A nakonec zmiňme autority, které mluví o významu jeho divadelního díla.

Prof. František Lipš (In Hloucha 1940) zmiňuje jeho recitátorství: *Měl perfektní paměť, široký hlasový rejstřík a báječný hlasový fond, skvělou rozlohu hlasovou*. Spolupracuje s píseckými hudebníky např. na Fibichově Vodníku od Erbena recituje za doprovodu orchestru a slaví úspěch nejen v Písku, ale i ve Vodňanech a Volyni. Ve Věstníku (březen, č. 2, 1923) píše S.Valenta o Krškově herectví: *Krška přišel na jeviště takřka ucelený¹¹⁴. Po válce působil na mě vždy dojmem herecké jistoty a vnějšího efektu. Nezklamal nezklame vás nikdy. ... Provedení a výprava nastudované Krškou jsou téměř vždy překvapující a snesla by je každá předměstská scéna*.

Anna Jarešová se vyjadřuje o divadelních zkouškách v Heřmani. *Krška nás tak nadchnul, že jsme zkoušeli třeba i do čtyř do rána. Stejně pracoval i s herci svých filmů*. Krška v rozhlasovém rozhovoru z roku 1959: *„Zdali pak si vzpomínáte, Heřmaňáci, Františku Liško, Františku Nováku, Maruško Trubková, Aničko Jarešová, jak jsme zkoušeli, učili se říkat verše a vy jste ráno šli zase na pole za prací, jeli do fabriky do Strakonice!“* Ochotnické scéně dával Krška veškerý svůj volný čas. A o tom, že se tolik nemusel starat o obživu (hospodařila maminka) se vyjadřuje s sebeironickou notou ve Věstníku i feuilletonech *Ochotníci na ruby* (s. 46):

Divadelní zkouška, režisér komanduje herce, jenž nechodí do zkoušek: „Děte nalevo, víc, víc, to je z toho, dyž vás člověk nevidí na zkoušce!

Každej nemá tolik času jako vy!

Celá knížečka *Ochotníci na ruby* je svědectvím o Krškově režisérské asertivitě, kterou krotil ochotnickou řevnivost, aby nepřerůstala v osobní konflikty. Eduard Kohout (s. 125, 1975) přirovnává režisérský nadhled Krškův k Teiresiovi, jehož hrál v Králi Oidipovi a rozšiřuje to i na ocenění jeho lidských kvalit: *„Průhledné, vizionářské oči slepého Teiresia stále přehlížely denní malichernosti a cílily do neznáma jako oči pompejských soch. Dokázal si uchovat za všech podmínek pokoru a moudrou vyrovnanost – nikdy jsem ho snad neslyšel říci zlé slovo.“* Hloucha (1940) o Krškovi: *Jest stoprocentně společenský a proto má tolik přátel. Jako kamarád a přítel je nejděrnější z nejděrnějších*.

Hodnocení Krškova divadelního období přenechejme dvěma píseckým autoritám. Josef Bonhard¹¹⁵ (In Hloucha 1940) mluví o Heřmani a Krškovi: *Z chasy postavil antický chór. Antitradicionalista založil novou tradici, vytvořiv nový divadelní pathos*. Za jeho času divadelnického na Prácheňsku, byla divadelnictví tohoto kraje dána jednotka, dávající význam početního řádu mnohé nule za sebou. František Lipš, dějepisec píseckého divadla (in Hloucha 1940) oceňuje na jeho činnosti to jak spojoval starý ochotnický svět s tím mladším: *Krška přibírá vyzkoušené písecké ochotníky J. Šorše, bratry Koláře, Zdeňku Hesslerovou aj.¹¹⁶ Uvádí hry při plných domech, o jejich kulturním působení bude vždy v městě Písku vděčně vzpomínáno a jichž vzor, by měl být mladými následován*.

¹¹⁴ Recenzent zmiňuje Krškovy začátky předválečné, které nemůže soudit anžto je neviděl, ale naznačuje tak, že Krškův herecký projev uzrál velice brzy.

¹¹⁵ Josef Bonhard, dramaturg městského divadla v Písku, byl z těch prvorepublikových mužů, kteří Kršku pochopili a ocenili celého. Právě k takovému heterosexuálnímu mužům mířil vysvětlovací tón *Nového hlasu*. Bonhard o Krškovi mluví jako o prototypu nejlepšího činitele kulturního, který je také gay, a tak je to dobře. Osobě Josefa Bonharda se budu věnovat v kapitole Písek bez Kršky a přece s Krškou (1940–5).

¹¹⁶ Viz výběrová datace 1924, 1930, 1931, J. Šorš hrál doktora Umarova v Nesmírném štítu 1928.

11. Slovo závěrem

Svou prací bych rád navázal na nejlepší kulturní snahy na Prácheňsku naposledy nejlépe reprezentované společenským, historickým a naučným čtvrtletníkem *Otavín*. Tato revue Písku Písecka Prácheňska byla vydávána v letech 2000–2001 a autor této studie věří, že bude vydávána po plodné pauze opět. V prvním čísle píše šéfredaktor Ondřej Kolář (úvodník *Otavínu do vlnku*): ... *náplní Otavínu by mělo být to, co lze označit klíčovým slovem TRADICE. Bohatství minulosti města Písku i celého Pootaví zůstane bohatstvím pouze tehdy, když tato minulost zůstane živá*¹¹⁷. Po dokončení celé monografie bych také rád spolupracoval na vzniku stálé expozice o životě a díle Václava Kršky v Prácheňském muzeu.

Prvotní motivací sepsání této práce bylo přiblížení historie a prehistorie festivalu *Šrámkův Písek* pro účastníky této přehlídky amatérského alternativního¹¹⁸ divadla. Chtěl jsem vystihnout neuralgické body píseckého divadelního i společenského dění a ukázat, že jsou citlivé i dodnes. Tuto stať jsem zatím nedopsal, ale práce o Krškově divadelním období byla pro ni nejlepší přípravou.

Dodatky

In Memoriam Ady

Tato knížka s leptem Ludvíka Dvořáčka a dřevorytem Jana Sládka vyšla v podzimu 1934 jako soukromý tisk a je určena mým přátelům a těm, kteří měli Adu rádi. Tolik Krškova slova na poslední stránce tohoto velice špatně dostupného díla, vydaného v padesáti výtiscích. Rozbor, o který se zde pokusím bude plný otazníků. Neznám ani celé jméno člověka, k jehož vzpomínce je vše na 11-ti nečíslovaných¹¹⁹ stranách sepsáno: Ada tedy pravděpodobně Adolf. Nejdříve zmíním některé záchytné body: Podle sdělení S. Mazáčové¹²⁰ byl Ada Krškou odmítnut. V textu to není nijak zdůrazněné. Každopádně je to text o sebevrahovi, chlapci, který trpěl duševní chorobou, jejíž projevy Krška popisuje, jejíž diagnózu zde však nechci podávat. Podle sdělení S. Mazáčové byl Ada z Písku a pocházel z profesorské rodiny, jeho rodina, pak dávala chlapcovu smrt za vinu Krškovi a vyvolala tak vlnu píseckého odporu vůči spisovateli a režisérovi Krškovi.

Nejdříve uvedu záchytné body datace, které by mohly mít jistou relevanci, ale nemá cenu zde dělat datační závěry. V 19. září 2007 se podívám do soudních spisů o Krškově kauze v Třeboni a snad se datace přece jenom ustálí. Navíc po důkladném studiu datace u Černého a ve Věstníku jsem usoudil, že Adyho † v r. 1933 je mnohem pravděpodobnější! Svůj soud dokládám takto: V Písku Krška od žádné představení nереžíruje¹²¹ a to až do roku 1936¹²², což nasvědčuje tomu, že proces byl na začátku roku 1934 a „In memoriam Ady“ bylo napsáno

¹¹⁷ konstatuje také, že v dějinách města Písku, Písecka a Prácheňska bylo za posledních více než 140 let pouze čtvero období, kdy město a region postrádaly solidní kulturní časopis, a to v druhé polovině 30. let a období nacistické okupace, v padesátých letech a konečně – což je ostuda evidentní – v druhé polovině let devadesátých. *Tuto situaci však považujeme především za ostudu vlastní a založením Otavínu jsme se rozhodli ji napravit.* Kolář také připomíná, že roku 1858 vznikl Poutník od Otavy, první „revue“ svého druhu v českých zemích mimo hlavní město a na něj navazovaly postupně tři časopisy s názvem Otavan, z nichž za vzor považuje především ten třetí, který zakládal 1916 Jaromír Malý (Otavín 2000 s.2).

¹¹⁸ Žánrové uchopení přehlídky se stále mění, za svých účastí na festivalu jsem zaznamenal tyto podtituly Šrámkova Písku jako festivalu mladého divadla, experimentujícího divadla, netradičního divadla, divadla v pohybu. Názvy se mění, ale stále se jedná o cosi podobného a to se historickou prací snažím postihnout.

¹¹⁹ stránkování, které uvádím je mou pomůckou

¹²⁰ autorka Krškova hesla v Lexikonu české literatury, Krška jí to osobně sdělil v na konci 60-tých let.

¹²¹ Poslední písecká Krškova režie je na začátku r. 1933 Scheinpflugové Okénko na Sokolské scéně

¹²² Zimní pohádka v Husově sboru

až rok po sebevraždě. V r. 1934 také Krška poprvé nереžiruje hru k oslavě 28.října (viz datace). Takže v tomto dodatku k bakalářské práci budou u Adyho věku platit spíše nižší věkové varianty.

Záchytné body datace: 25.5.1932 Oidipus v Písku. Ada zklamaný, že Krškův Teiresias je ošklivý stařec. (pokračuji v citátování s. 7) *Byl jsem ještě malý kluk a už jsem tě zdravil, nevím proč. Žárlil jsem na každého, s kým jsi promluvil. ... V kavárně jsem vypožoroval, že nemáš sirky, šel jsem k tvému stolu a nabídl jsem ti oheň; ty jsi řekl jenom: děkuji! a já jsem byl zahanben. A pak jsem tě dlouho nenáviděl, protože jsem si byl jist, že jsi viděl, jak jsem se začervenal.* Přisuzuji mu tedy 15-16 let potom by umíral v 18-19. Konstatujeme, že byl o 16-17 let mladší Kršky.

Dionýsos s růží (romaneto) vydáno v Hranicích 1932 byla Adova milovaná kniha (viz s.10) V roce 1933 se zachytíme těchto událostí. Hra „Nesmírný štít“ Brně premiéra za účasti autora byla 15.září.

25 a 26.12. Dostojevského Zločin a trest v Heřmani. Podle slov S. Mazáčové se Ada účastnil divadelního života v Heřmani, ale v textu In Memoriam Ady o tom není žádná zmínka.

1934

13.Května 1934 bylo poprvé hráno v Heřmani na novém jevišti.

29. červenec tajný výlet na Zvíkov

19. srpna Kohout hraje v Heřmani, Život je krásný hra Marcela Acharda (odtud zřejmě foto ve Věstníku „Mistr Kohout v Heřmani“ sedí tam na dece s pěti chlapci, ale identifikuji tam jen Josefa Hlouchu. Adyho fyziognomii (*Podlouhlá, zbledlá tvář. Přeměnná podoba dítěte a muže. Přímý a otevřený pohled. Věčně nepokojný pramen hustých vlasů, spadající přes pravý spánek. Souměrná a kultivovaná kresba zamžených, severských očí a úzkého nosu. Veliká horečně červená úst* s.3), si mezi tvářemi chlapců netroufám identifikovat.

Krška v Praze (Krška byl poslední kdo Adu před sebevraždou viděl¹²³), je to již Krškovo rozhlasové působení¹²⁴?

„In memoriam Ady“ je datováno 17.září 1934

25.12.V Heřmani premiéra *Adama stvořitele*, Bří Čapků, hraje i Josef Štadler

Popis Adyho patologických stavů:

Je smutný.

Má podivnou, zledovatělou tvář, jakoby zestárlou, s přitiskem melancholie, jeho oči se zastřely a proudy vlasů spadly přes čelo. Krutě mlčí. Dusí v sobě všechna slova, je zaklet v nevyzpytatelném okruhu tajemství a ponořuje se v ně stále víc a více. Tehdy má zduřelá, chvějící se ústa a posupnou masku cizí, nenávistné bytosti, která jím právě prochází.

Odejít někam velmi daleko, kde by mne nikdo nehledal a nenašel! vykřikl.

Hovoří o Knüpfrovi¹²⁵, nad kterým se uzavřely mořské vlny. ... Rozevívá se před ním oblast věčné tmy. Pohrdá její záludností, vítá ji, jakoby byla jediným východiskem. Hrouť se vydychuje. Je osvobozen..

¹²³ Znenadání přijíždí za mnou do Prahy. Je nachlazený, přesto veselý a živý.

Kde ses tu vzal?

Chtěl jsem být s tebou!

Po celý den se mne drží pod paží, zpívá si, tančí cariocu, debatuje o novém filmu, hovoří o divadle, je opět uvolněný a radostný. Rozcházíme se po půlnoci a smlouváme si schůzku na zítřek (Mánes 9:30), chceme jít ještě dopoledne na Basila Deana. s.8

¹²⁴ V Písku dělá i komponované pořady (Večer prokletých básníků, hudebně recitační pásmo *Jako úsměv šestnáctiletých*, vysíláno v Čs. rozhlasu, kam dostane nabídku režisérského a scénárist. působení. (citace in: Hloucha 1940)

¹²⁵ Německý malíř mediteráních krajín

I třetí odstavec líčení jeho záchvatů deprese, je tragickým předznamenáním toho, co se stane.

V deštivé, zimní noci, prolit zoufalými slzami a dusící se rozechvěním, volá smrt. Je na dosah, obestřena bezměrnou lítostí a hněvivostí, vzpurná podobna výzvě. Stačil jen jediný stisk. Výkřik. Nervy povolily. Hroučí se na kolena a vášnivě zabíjí toho druhého, který v něm štvál. Je zmučen a hlasitě pláče dětskými slzami, které polévají jeho tvář.

Je snad zajímavé položit si otázku, zda byl spisovatel Krška někdy přítomen Adyho záchvatu, či zda je to zde domyšleno ze střípků.

Popis jejich vzájemných chvil. Vztahu?

čte tulácké písně Jiřího Karáska ze Lvovic. Dočetl a jeho oči plovou v slzách.

Říčí v něm osmnáct let, slunce a léto. Je to přemíra, která s jím smýkla do trávy, naráz je obklopen hejnem psů, které rozeštvává až k zběsilosti. Výská a zalyká se a nakonec uondán, vrhá se do řeky, rozbíjeje kolem sebe pršku krůpějí.

Pejskové, pejskové! s.3

...

Museli se scházet i za Adových píseckých let: (návštěvy kostela před školou viz citát níže) Adovu maturitu dosazují do května 34, prázdniny 33 spolu trávili snad také, štědrý večer 33, je ale také možné, že Ada ani neodmaturoval.

Krška konstatuje, že Ada: *Vyspívá a zraje v poměru k umění. Vášnivě obhajuje klady, které sám objevil a bezohledně káčí každý flirt; opovrhne snobstvím, nikdy nepřejímá názory veřejnosti, naopak bouřlivácké srdce se bezohledně a paličsky vzpírá až do krajnosti veřejnému mínění. jeho štítem je čest a otevřená tvář. Nikdy nesmí být bezdůvodně ublíženo těm, které má rád, je připraven se bit.s. 5*

Ada zkouší Boha, ... *sázka bezvěrectví*, pokud najde ztracenou rukavici našel, tak Bůh je. Našel ji.

Nikomu to neříkej, ale já teď chodím časně ráno, ještě před školou, do kostela a modlím se; jdu tam sám ostatní by se mi smáli.s. 5

Letní dny ve stanu u řeky. ...

Pohansky miluje vodu a nahotu. Přitom je úzkostlivě cudný a zdrženlivý. Podoben dítěti, staví v proudu řečiště vodní mlýn. ...

táborák ho rozechvívá k melancholii

jdeme daleko po proudu, přeskakuje z kamene na kámen a cele se noří do každé tůně. s.5

Nemiluje lidi. Vyhýbá se jim. Samotou se uspokojuje. Nám je nejlépe, když jsme sami, vid'? Celá odpůldne je na zahradě u řeky (u Krškova mlýna) Tragické vrásky přetínají jeho mladé čelo. Je nezúčastněný. Svět se před ním propadl. Vytrhuje se až na několikeré zavolání, aby se pak vyřítíl, nevědoucí plný hlaholu a smíchu.

Směje se to on nebo druhý?s.5-6

Všechny soboty jsou vyhrazeny mému domovu (je třeba zmínit, že vlakem je to dnes z Písku dvacet minut) Všechny neděle nás obklopily samotou. Léto u řeky, zima nad knihou a drobnou prací. Můj domov je jeho domovem. Ráno odjíždí, odpoledne se navrací.(Takže asi se stýkali i ve všedních dnech)

Ada plánuje budoucnost: s.5 *Až udělám maturitu tak bych nejraději do Francie nebo Německa, do nějakého velkého obchodního domu. Pak na vojnu a to bych dodělal v Praze práva. A to tě neuvidím celý týden! Koupím si motocykl a každou neděli budu jezdit k tobě do mlejna, co byste si tu beze mne počali.*

Onen taneční večer (zmínka na s.6) v Písku je zřejmě organizován VSJA (Všestudentský spolek jihočeských akademiků)

Výlet na Moravu: dosazují do léta 32 nebo 33

Všechny starosti jsou odhozeny. Dva teriéři se toulají s námi. Po celé dny zpívá. Šťastné mládí se uvolnilo.

Svatý kopeček, Olomouc, Luhačovice, Blansko, Macocha, Zlín, Teplice (nad Bečvou? u Hranic na Moravě^{126?})

v Luhačovicích se pyšní bílými teriéry, nazývají je dětičkami.

Výlet v letadle, uprosí pilota k několika akrobaciím

Vášeň z rychlé jízdy (s.6-7)

*V jízdě, vystaven horkému větru, vzrušený, s rozčíslymi divokými vlasy, vykřikuje:
Život je krásný, bože můj, ten život je přece jenom krásný!*

Společný Štědrý večer pravděpodobně r. 1933

Vyměnili jsme si na památku (in memoriam) malé dárky.

Dostal jsem na Štědrý den křehký amulet, na jeho ruce zůstal ametystový prsten.

Dokud budeš mým přítelem, nezbavíš se amuletu!

Dokud budeš mým přítelem, neodložíš prsten!

Ametyst se v posledních dnech uvolnil.¹²⁷

To je nějaké zlé znamení! řekl.

Při poslední návštěvě se prsten pojednou rozlomil ve dvě a padá k zemi.

Mlčky jej sbírá, je bledý a zamlžené, nejisté oči.

To již pochopil tajemství osudovosti?

Podle ústního sdělení S.Mazáčové. Krška Adu jako milence odmítl. Tedy v knížce jistě musí být jakési vkusné omluvení toho všeho. Jak lze chápat ono tajemství osudovosti? Nejsou si s Krškou osudem souzeni? Jako opis ke Krškovu „Nemiluji tě“ to však cele použít nemůžeme.

Je to tedy osudovost jako prokletí duševní choroby? Nebo je to fatalita v antickém smyslu byl mi přisouzen tento úděl, nemohu jinak, musím být statečný. (Tedy to, co na Oidipovi oceňuje Krška: „Ani jednou na bohy nežehrá“ Přednáška k Oidipovi In Věstník). Inu snad nám pomůže, když se vrátíme k Soukupové básni (In Hloucha 1940):

„Eva Vaškovi“

...

Proč bůh určuje život předem

Proč srdce Lásku krade,

když mu není dána nebem

....

Tvůj život je plný bolu

nenalézáš klidu objetí

¹²⁶ Zde je potom pravděpodobná návštěva u Josefa Hladkého Krškova hranického nakladatele.

¹²⁷ proč koupil Krška takový šunt, chtěl snad nějaký se slabou obroučkou, aby nemohl být dlouho nošen?

*My půjdem vždycky spolu
když osud nám vtiskl pečeť prokletí*

I v této básni je naznačena jistá tragická osudovost, která se musí statečně nést. Nevím zda to vše mám interpretovat skrze odpor k homosexualitě ve smyslu Pavlova odporu v Listu Korintským, což je antihomosexualita se Starozákonními kořeny: „ti kteří obcují s muži jako se ženou jsou hodni smrti.“

Snad byla tato osudovost mezi jeho přáteli jakýmsi více srozumitelným diskurzem. Každopádně je tu §129 „Podle kterého byl r. 1921 v ČSR , odsouzen i muž, jenž se ani nedotkl těla druhého muže, nýbrž jen jeho oděvu. – Nejvyšší soud postavil se tu na stanovisko: kdy zákon zřetelně neříká co je „smilstvo“, je smilstvem všecken styk, jenž jakýmkoli způsobem se k pohlavnímu ukojení vztahuje. Dle takové logiky pak jsou nuceny řídit se i nižší instance, a následek je recidiva nejtemnějších pověr zašlých dob. Takto referuje E. Chalupný, reforma trestního práva z hlediska sociologického, Hlas sexuální menšiny, 1931(14.11.) citováno v Gay historie s. 419

s. 9. 10. je již jen tragické líčení.

(Ize to popsat jako poslední měsíc Adyho života, proč mu Krška nemohl pomoci? Je v tom již ono odmítnutí, tedy jistá nutná izolace? Mísí se potom smutek s onou depresí?)

Prostupují jím vlákna podivné, nevysvětlitelné malátnosti. Je unavený sarkastický a bledý. Zhubl. Stravuje se vnitřním, hořkým životem, neradostným a prokletým, který žárlivě utajuje až do dna. Usmívá se a jeho čelo obletují černá křídla. Je veselý a dětské oči zakřiknuty vážností. Má bezstarostnou masku a tvář je přemítavá a ponořená v nedohledné hlubiny. Je obklopen vlnami smutku a ticha

Toto líčení, které je posledním, které se věnuje jeho zjevu a také věty obsahují slova, která jsou si protimluvná (veselost vážnost, bezstarostnost přemítavost). A přece to asi stále jeho jediný stav, onen poslední loučivý. Snad je to líčeno jako na Krškovu omluvu, že to nebylo poznat, že se Ada loučí.

O čem přemýšlíš?

Rozevívá zcizené, jakoby jiným pokryté zřítelnice.

Nevím!

Následuje v poznámce výše citované pražské setkání a rychlík na Slovensko

U okna sedí bledý nachlazený chlapec ...

Je sám, v malém zavazadle zůstal jen Dionysos s růží, několik fotografií

Byl to opravdu ještě chlapec! (pozn. L.N.)

Nakonec se pootevřely podzimní Tatry.

Pokud byla kniha napsána rok po sebevraždě, pak jsou podzimní Tatry pravděpodobné. Pokud je napsána v roku jeho smrti, tedy musela být napsána a vytisknuta v prvních zářijových dnech a Tatry musely mít podzim již na konci srpna. I ona rychlá varianta je docela věrojatná, vždyť jako dopis na vysvětlenou zůstal jen *Klobouk ve křoví* a Krška byl poslední s kým se Ada viděl. *Na stole zůstaly jen schnoucí verše baladického tance:*

...

Kdo to v poušti zmizel,

odkud šel a kam,

jaký to měl svízel,

že byl v poušti sám?

*Jen zaváté stopy,
starý klobouk ve křoví,
nikdo nic nepochopí,
nikdo se nic nedoví . . .*

s.11

Poslední, co by ho mohlo navrátit k životu je domov.

*... chlapecké srdce, osamocené a vyprahlé, zbičované zápasem, je náhle posedlé vášnivou
nostalgií.*

Domov! Domov!

Nevracej se, již nikdy se nemůžeš vrátit! domlouvá skrytý vetřelec. s. 10

Další spásou má být Dionýsos s růží, ale ... *Jsou tam pojednou jen prázdná slova o mládí a
životě, hluchá a marná, ten druhý je přikrývá obludnou dlaní a podoben obludné chobotnici,
rozpíná se v celé živoucí bytosti.*

Závěr: O čem se v *In Memoriam Ady* a ani dále u Kršky nemluví:

Roku 1932 vychází Klaris a šedesát věrných. Románová postava Sidiho je blízká Adovi, také u něho propuká dědičná duševní choroba, ale příznaky jsou jiné. Jinými čistými sensitivity kolem Kršky, kteří spáchali sebevraždu, byla Zorka Janů (1945) a Jana Rybářová.

V Krškově díle se také nikde nevyskytuje slovo homosexuál. V Klaris jsou zmíněni pouze „sodomští muži“. V žádném rozhovoru (mimo těch soudních), Krška na otázku homosexuality neodpovídá a ani mu asi nikdy nebyla oficiálně položena. Krškovo mlčení o „nepěkných aférách“ snad mělo podobnou formu jako „držení si zvědavců od těla“ u Eduarda Kohouta: „V rozhovorech s novináři jsem se vždycky bránil řečem o svém soukromí. Uměle, tvoř a mlč!“ bylo řečeno z povolaných úst. Noviny chtěly vždycky historky ze života, ale můj život, to je přece divadlo.“ (Divadlo jako snář s.7, op.cit z Gay Historie s.447) V dokumentu Herecký kníže z Kamy, vysílaném Českou televizí, pak v jednom okamžiku prohlásí s výmluvným šarmantním gestem: „Moje diskrétnost je k neutahání.“ (Gay Historie s.447). Na stejné straně je pak i tato věta: „Ovšem mezi pamětníky kolují i zvěsti o tom, že Krška pořádal „rauty“ setkání gayů v uzavřené společnosti.“ Krška se ke své homosexualitě veřejně hlásil pouze v letech 1932-3 (Nový hlas). Poté se všechny jeho snahy o důstojný život homosexuála přenesly do neveřejné sféry.

Fráňa Šrámek a Písek

V této stati čerpám převážně z publikace Fráňa Šrámek a Jižní Čechy, Lubomír Soukup, 1981. Jejíž motto zní:

*„Být Šrámkem je krásné
a dostatečné poslání“*

(Karel Čapek ke Šrámkovým padesátinám.)

Fráňa Šrámek se od svých gymnaziálních let do Písku nikdy nevrátil.

(s. 138) Od 13. 12. 1894 se tam nikdy nevrátil, jen několikrát projel vlakem okolo něj. Písek však r. r. 1922 navštívila jeho družka M. Hrdličková-Šrámková, ale pouze jí pomohl z vlaku, a sám nevystoupil. (R.1921 napsal Měsíc nad řekou pozn. L.N).

Důvody bral Šrámek ze své skromnosti až plachosti. Obával se aby nebyl středem přehnané pozornosti a všude doléhající krajanské úcty a jednak proto, že „nevstupujeme přece jen beztestně na místa svého mládí. Šlape nám to na všechna kuří oka“

Před odjezdem do Strašína a Nezdic na Sušicku psal: „bude to věru Frantu hodně lákati, aby se pěkně po Vltavě rozběhl až k Písku. ... Až se tam někde od Nepodřic podívám dolů na ten

písecký betlém¹²⁸, bude ve mně pořádně hrkat, přes kamenný most půjdu po špičkách a v Putimské ulici stáhnou si klobouk do čela, aby mne Ratkin nepoznal, kdybych jej potkal.“

Roku 1927 píše příteli z Budějovického období: „doufejme, že se ten vzpomínkový pytel někde na březích Otavy přece jednou protrhá.“

Toku 1928 odmítne účast na sjezdu píseckých gymnazistů. Pošle báseň Josefu Pospíšilovi s vysvětlujícím dopisem: „musí našeptávat Ratkin, tak si to s ním nechci rozházet. Ratkin, ten kluk, sice nemá nevděčné srdce, na pravém místě pozdravit, zasalutovat proti tomu nebude mít námitek. Ale něco o nabručených kantorech broukne, no což tam bylo jen to, a co to všechno ostatní, i té krásy bylo dost, vid', Ratkiňátko? Jako František Šrámek osoba nejsoukromnější, co by zmizela v houfu tam přijet nemůžu. František si musí vylízat, co mu Fráňa nadrobil – a zůstatí pěkně doma. Inu vystačí to pozdravení Písku básničkou a v Měsíci nad řekou není těch pozdravů věru méně.“

Poválečný vztah k Písku: R. 1946 píše odpověď na blahopřání ONV: „z toho stesku¹²⁹ po desítkách let musel jsem napsat svou knížku o Stříbrném větru. ... a v Měsíci nad řekou je postříbřil znova. (s. 141)

R. 1952 pro publikaci k 700 let města Písku, píše jeho žena „je na tom špatně (13 dní před smrtí), potěšilo ho, že tam rostou nové továrny a mění se tvářnost města. Vymaloval si hned všechny důsledky toho, nové životní tempo, zvýšenou úroveň celého okolí, růst nové generace a byl z toho velmi, velmi šťasten .

Právě v Jižních Čechách byl Fráňa Šrámek dvakrát vězněn r. 1905 vězněn jednak účast při vojenských demonstracích, jednak za antimilitaristickou báseň „Píšou mi psaní“.¹³⁰ Po válce znovu krátce spolupracoval s Neumanem (časopis Červen), pak se sblížil s okruhem kolem Karla Čapka, v podstatě však mimo literární skupiny a nevrátil se ani k dřívější politické aktivitě. Žil samotářsky v Praze. „... jako kámen uctíváný nevyšel Šrámek po celou dobu okupace ze svého bytu – na protest“¹³¹.

Výběrová datace

Není to úplná datace např. u publicistických, divadelních a filmových počínů vybírám jen ty, které jsou důležité pro mé porozumění Krškovu dílu a době.

Pokud u divadelních představení neuvádím režii, tedy je dílem Krškovým.

Informace čerpané z Krškova článku *Patnáctiletí KDO „Hejduk“ v Heřmani* z 26. Věstníku Kroužku divadelních ochotníků „Hejduk“ v Heřmani (č. 5 III.roč, říjen 1935) mají přesnou dataci, informace z Černého ji nemají a u všech inscenací ji také nebylo v mých silách vyhledat, tedy je tam převážně pouze vročení.

narozen 7.10. 1900 v Písku

Chlapecké hry prožil v píseckém Podskalí a Portyči (Jak bude potom důležité pro film Kluci na řece z r.1944)

1912-16 studoval reálku v Písku

¹²⁸ Proč Betlém? 1) nedostane přístřeší 2)vraždí tam neviňátka. Současně se tam narodí Spasitel, hvězdu má Písek ve znaku, nebo, první co autora této studie napadlo napadlo, dojem z útulnosti zaslíbeného města z oné vyhlídky, podobný velkému vánočnímu betlému.

¹²⁹ stesk po městu Písku

¹³⁰ Toto a násl. čerpám z Fráňa Šrámek – encyklopedické heslo, in Podivný nepokoj, Naše vojsko 1972

¹³¹ Václav Kinský o Šrámkovi In Otavín, 2001, č.4 s. 2

1913 ztratil otce a po matčině novém sňatku žil od roku 1916 v Benešovickém mlýně v Heřmani u Písku. Téhož roku nastoupil na učitelský ústav v Českých budějovicích (LČL).

1916

První Krškova role v Heřmani byl hrabě ve hře *V Zlatém zámku* od Karla Legera. Jan Čarek hrál faráře Barnabáše.(Černý)

Benešovický mlýn, zdroj Polišenská 1969

Je jedním ze zakladatelů Kroužku studentů pro Heřmaň a okolí (1916-18) se sídlem v Ražicích, režíroval jeho divadelní představení a redigoval psaný časopis *Ostrov*.(LČL)

Už 1916 pošle povídku *Růženě*

Svobodové (Černý).

1918

Počátkem roku narukoval na italskou frontu. Sklonek války strávil ve vojenské nemocnici v Praze, pro úmyslné poškození vlastního zdraví měl být postaven před válečný soud.(LČR)

1918-20 vystudoval střední hospodářskou školu v Písku.

1919

Počátkem 1919 založil v Heřmani ochotnický spolek *Zvon*, brzké rozpadnutí v červenci t.r. (LČL)

Heřmaň, jednoaktovka *Červen* od Fráni Šrámka, hraje Jeníka

1920

Do literatury (světa literátů) ho uvedla spisovatelka *Růžena Svobodová*, proto jí V. Krška věnuje vzpomínková stat' k jejímu umrtí.(*Otavan IV.*, 15.2.1920, s. 139)

Krška toho roku přispívá do sborníku *20 let spolku Prácheň* (LČL)

Heřmaň:

29.července založen Kroužek divadelních ochotníků Heyduk v Heřmani

8.srpna zahajovací představení Heyduka, Čapkův Loupežník. Hráno v přírodě, v Hůreckých lesích. Úvodní přednáška a režie V.Krška, Hlavní role Jan Huttar st., Josef Mls ... V.K. se uvádí až pátý v pořadí. Toto představení bylo prvním tzv. Lesním divadlem

9.srpna na výborové schůzi zvolen výbor, Krška byl jednatel, B. Trubková zvolena pokladníkem.

15.srpna na slavnosti spolku Chelčický do Protivína vypravili alegorický vůz.

22.srpna opakován Loupežník, představení byl přítomen básník dr. Adolf Heyduk.

31.srpna přijat rozpočet na stavbu jeviště

19.září spolkový výlet do Č.Budějovic s návštěvou muzea a místního Národního divadla.

3. října se stal kroužek členem Osvětové komise

7.října besední večírek, na programu díla R.Svobodové

16.října besední večírek, na programu díla Knuta Hamsuna

23.října besední večírek, na programu díla Julia Zeyera, přednáška V.Kršky

28.října oslava státního svátku, na programu přednáška, sbory, recitace, apothéza

30.října besední večírek, na programu Tolstojova Kreutzerova sonáta s přednáškou V.Kršky

6.listopadu besední večírek věnovaný památce Bílé hory, s přednáškou V.Moravce (přítomno bylo 80 návštěvníků¹³²)

15.list. 1920 vychází první Krškovou vlastnoručně psané číslo Věstníku KDO „Heyduk“ v Heřmani.

20.listopadu besední večírek věnovaný památce největšího českého herce Eduarda Vojana

27. listopadu besední večírek, jako 1. ruský večer s přednáškou V. Moravce: Bolševismus na Rusi

25. prosince první divad. představení na novém jevišti, které stálo hotově 4.976.43Kč.

(2.000Kč si vypůjčili) Hrána byla Skružného Podvodnice s M.Jarešovou v hlavní roli. čistý zisk 534Kč.

1921

Heřmaň:

10.ledna na výborové schůzi zaveden spolkový pozdrav: Nazdar!

23.ledna první valná hromada. Počet členů v té době 62. Konaná od té tohoto roku každoročně.

4.dubna první hostování Heyduka, v Protivíně opakována Mořská panna J.Štolby. Heyduk se stává zakládajícím členem Družstva pro postavení Sokolovny, daruje 100Kč z výtěžku představení, který byl 725Kč

23.dubna besední večírek, věnovaný vývoji českého dramatu, přednáška V.Kršky, provedeny byly ukázky ze Strakonického dudáka, Radůze a Mahuleny a Svobodova Milého tatínka.

5.května první představení z cyklu moderních her: Karel Čapek: R.U.R. Úvodní přednáška J. Čarek. Mls je v soupisu rolí jmenován na prvním místě. Příjem 500Kč

29.června druhé divadelní představení v přírodě J.Zeyer: Radůz a Mahulena, účinkovalo přes 60 osob, hráno v Hůrkách, po představení věneček..

1.října nastoupil Krška vojenskou povinnost, studium veselohry Kolébka bylo přerušeno mobilisací vojska na Slovensko

¹³² Což svědčí o opravdové lidové návštěvě, předchozí besední večery byly navštíveny pravděpodobně slabě.

25.12 Heřmaň, Stará historie od Julia Zeyera, Krška:Lionato, hraje i Mls, Kostýmy fa Kostyma, tance: Slaníková (19.března 1922, zájezd se Starou historií do Protivína, hráno před vyprodaným domem v plném obsazení i s hudbou)

1922

Písek:

první písecká režie na Sokolské scéně inscenuje Florentskou tragedii od Oscara Wildeho

Heřmaň,

V Cyklu moderních her hráno V.Skoch: Šimona a Polyxena; Stanislav Przybyszevski: Pro štěstí

19.listopadu poslední představení v sále hostince A. Našince, odkud Heyduk ihned po představení pro stálé neshody navždy odešel. Spolkovou místností stala se škola, kde byla hrána i další divadelní představení.

25. prosince Měsíc nad řekou, hraje Vilíka Roškota, divadelní představení v Cyklu moderních her, mimo reže měl i úvodní přednášku.

na silvestra Kabaretní večer.

1923

Heřmaň:

6. února zemřel básník Adolf Heyduk, na jeho pohřeb vyslána deputace, současně věnováno fondu pro postavení pomníku 100Kč

6.března k narozeninám T.G.M. inscenována Vojnarka od Aloise Jiráska. Krška vystoupil jako Antonín Havel viz fotografie v podkapitole Heřmaň a okresní město Písek 1916-37

11.března kurz líčení

1.dubna v cyklu moderních her režiruje Krška Shakespearův Večer tříkrálový aneb Cokoli chcete. Hraje Malvolia; 2. dubna opakováno, hrubý příjem za obě představení 1114Kč.

Zkoušky na toto představení trvaly přes půldruhého měsíce.

20.5. F.Curel: Nelidská země

8.června F.X.Svobody: Mlsáníčko, hráno v přírodě

29.června zahajovací představení v novém divadelním sále v znovuzřízeném hostinci paní Márové. Hrána Florencká Tragédie a Scapinova šibalství.

15.srpna na ostrově Blanice u p. Luska hrán Sen noci svatojánské. Krška: Oberon, hraje i J.Mls. Učinkovalo 80 osob. Hrubý příjem 1486,50Kč.

28.října k oslavám státního svátku J.J.Kolár: Pražský žid, úvod do historické hry V.Moravec

25.listopadu divadelní zájezd do Písku. V Sokolovně hrán Večer tříkrálový. úvodní přednáška prof.V.Daneš.

1924

Písek:

spolek Prácheň inscenuje v režii V.Daneše Nejvyšší Oběť od Jiřího Wolker (Z Heřmaňských obsazení: Krška, Kučerová a Kučera)

Spolek paní a dívek Světlá v Krškově režii inscenuje Devátou louku od Růženy Jesenské a ke konci roku pak expresionsistickou hru Jaroslava Marii: Lichoběžník.

Heřmaň

10.března k narozeninám T.G.M.; K.Čapek: Věc Makropulos (Krška: Jan Prus)

16.března účast na Wolkerovském večeru, viz výše

20.dubna v cyklu moderních her Edmond Konrád: Širočina

21.dubna divadelní představení veselohry T.Brandon: Charleyova teta v režii O.Březiny
Hlavní (travestovaná) role V.Tlapa, Krška nehraje
3.srpna divadelní představení v přírodě v Hůrkách Jiří Mahen: Jánošík, hraje Mls a dokonce i
prof Daneš j.h. Učinkovalo přes 130 osob. Hrubý příjem 2085Kč
12.října v rámci žižkovských oslav přednáška prof. Konvičky z Písku, následoval chorál
Čechů, poté proslov V.Moravce a dramatická báseň Svat. Čecha: Jan Žižka. Režie J.Kučera,
Krška představoval Rokycanu. Dále hrána Jiráskova:Kolébka též v režii J.Kučery
26.října k oslavě státního svátku scénovány básně z Erbenova Kytice, Krška byl hlavním
recitátorem

1925

Heřmaň:

10.února ples Heyduka, na kterém poprvé hrála šestnáctičlenná hudba p.pl. Fr. Palackého z
Písku
12.dubna Shakespearova tragédie Romeo a Julie, hraje Romea
9.srpna slavnostní představení na paměť pětiletého založení incenují v Hůreckých lesích K.
Čapek: Loupežník.
15.srpna 1925
Divadelní zájezd "Hejduka" do Písku, kde v rámci oslav dvacetileté činnosti spolku Prácheň
pod protektorátem města Prahy¹³³ sehraja v městském divadle Shakespearova tragedie o
17.obrazech :Romeo a Julie
28 září provedena hra Červen od F.Šrámka
28.října divadelní představení Lesní komedie, napsal V.Krška, hudbu složil a řídí J.Kučera
29.listopadu veselohra K.Horkého: Bejvávalo ...aneb Loupežníci na Chlumu. Aktovka Kouzlo
rozchodu odpadla pro náhlé onemocnění M.Kučerové
25.prosince, hra Františka Langer Periferie, v cyklu moderních her, hra o 15 obrazech, hraje
Franciho . Úvodní přednáška Krška (příjem neuveden)¹³⁴
26. prosince v Cyklu moderních her R.Jesenská: Devátá louka
31.prosince kabaretní večer, program aktovka M.Votrubové: Martička pianistka, dále aktovka
Hrobu hlas a Klíč

Písek:

Ve Spolku paní a dívek „Světlá“ inscenuje hru Přišla o rozum: Karolina Světlá

1926

Heřmaň:

22.ledna valná hromada kroužku, peněžní hotovost 5.117Kč, založen stavební fond s vkladem
5.000Kč
31.ledna ples Heyduka, učin. vojenská hudba z Písku hrubý příjem 2.100,50Kč !!!
7.března k oslavám narozenin T.G.M. Hráno Kouzlo rozchodu od J. Renarda a poté
Lichoběžník od J.Marii, hostovala pí Z. Hesslerová. (Ve spolku Světlá hru inscenoval 1924)
4.dubna veselohra M. Glasse: Firma Potasch a Perlmutter
1.května Strakonický Dudák, hraje Švandu ale v seznamu hlavní rolí je uveden ve Věstníku až
na deváté pozici. Dudácké vločky: J.V. Burian, Hudbu řídil: J Pekárek. Dne 2. května se tato
národní báchorka hrála odpoledne i večer. Hrubý příjem byl nakonec 1289Kč

¹³³ Tento odkaz je zajímavý také, kvůli sledované tradici Šrámkova Písku. Byl to totiž asi první mně známý
pražský protektorát a dohled v amatérském divadle.

¹³⁴ Pokud vepisují(příjem neuveden), chci pouze naznačit absenci obvyklého záznamu. Je také dosti dobře
možné, že žádný příjem nebyl a nebo byl malý, uváděny jsou jenom příjmy nad 400Kč. A většinou také jen u
opakovaných představení, divadelních slavnostech.

6.června na paměť 50. výročí úmrtí Fr. Palackého hráno: Suphus Michaelis: Revoluční svatba, přednášku o Palackém měla M.Skuhrová, dále hrána Mahenova aktovka Náměsíčný 28.října oslavili státní svátek hrou z cyklu Moderních her: Jiří Mahen: Dezertér¹³⁵, 31.října opakováno. Příjem 845Kč.

25.prosince Jean Sarment: Oči ze všech nejkrásnější, s touto hrou i divadelní zájezd do Štětí
31.prosince

Praha, Národní divadlo, Oči ze všech nejkrásnější, Eduard Kohout hraje Napoleona tamtéž a ve Vinohradském divadle hraje Olga Scheinflugová hraje Lysistratu ve stejnojmenné Aristofanově komedii, režie Jan Bor

Písek

1926 zakládá Všestudentský spolek Jihočeští akademici. (původně krajanský spolek Prácheň zal. 1905)(Černý) Rothbauer uvádí založení 1927.

1927

Evropa

Krška pobývá v jižní Francii, Cannes, jak zmíněno v programu k Nesmírnému štítu (1928) zmiňuje výlety na Korsiku a inspiraci k ostrovu pěti smyslů z Klaris ... našel na Lerinských ostrovech, což je skupina ostrůvků při francouzském pobřeží. U francouzského mediteránu také dopisuje Klaris. (Proč s uveřejněním počkal až do 1932?)

Praha

F.X. Šalda píše stať Fráňa Šrámek aneb jak konzervovati meruňky jako repliku na probíhající oslavu Šrámkových padesátin. O deset let později uzná zásluhu Šrámkovské dramatiky: "Ale hlavně je to naturism Fráni Šrámka, který impresionisticky boří pevné obrysy a usedlé charakteristiky staršího šosáckého realismu českého."(zdroj Jan Císař, Šrámek dramatik In Program k inscenaci Zvony ND2006)

Krška zasílá prosbu o podpis TGM.

16.2.1927 Kancelář presidenta republiky žádá, aby okresní správa politická šetrně a důvěrně vyšetřila osobní poměry Václava Kršky a podala pak sem správu o výsledku a o tom, lze-li presidentu republiky navrhnouti aby žádosti vyhověl.

Heřmaň:

27.března revue V.Kršky, s hudbou O.Březiny: Jen do toho!, revue o 25 obrazech

2.července zájezd do Protivína s Periferií F.Langra, hraje i Mls, který v premiéře 1925 nehrál.(příjem neuveden)

28.října státní svátek oslaven hrou Z. Štěpánka: Transport č. 20, úvod. přednáška Krška, hrál i Mls, Krškova role: Jiří Prchal

1.prosince zemřela činná členka Marie Čedíková

Písek

¹³⁵ Hra je pravděpodobně legionářskou glorifikací, avšak na plagátech musela tato oslava státního státku mít pikantní nádech.

S Jihočeskými akademiky nastudoval dvě hry od Jeana Sarmenta: Oči ze všech nejkrásnější a Rybář stínu.

1928

Praha

V březnu 1928 vydává Lidová knihovna Aventina knížku Ochotníci na ruby, což jsou feuilletony vycházející před tím v Lidových novinách

Nesmírný štít vychází časopisecky v periodiku Cesta

Písek:

Se spolkem paní a dívek Světlá nastudoval Paní se slunečnicí: Ivo Vojnovič

12.8. 1928 *Stará historie* od Julia Zeyera nastudována Krškou s Jihočeskými akademiky
28.zář 1928 Šrámkův *Měsíc nad řekou*, zařazený do rámce jubilejních oslav stopadesátiletého trvání stát. gymnazia v Písku (hráno v Obecním domě). Krška režíruje a hraje Vilíka navíc jako úvod k představení recitoval Šrámkův proslov básně sepsané pro památník jubilující gymnazia.

15. a 16.12 1928 v Obecním domu uvádí Spolek paní a dívek "Světlá" *Nesmírný štít* (Filmová komedie o 4 jednáních ve 12 obrazech), napsal Václav Krška, režie a scéna autorova, V. Krška: Sep, na fotografii uprostřed (Sep), hrál s blondřatým příčeskem).Klaris: Anna Jarešová

Inscenuje Čapkova *Adama stvořitele*, hraje Adama. Nastudováno s Jihočeskými akademiky. Černý referuje,

že představení bylo natáhnuto až do půlnoci.

Heřmaň:

24. května zemřel zakládající člen kroužku p. Josef Martínek. Krškův otčím¹³⁶. V soupisu hlavních rolí jsem ho nenašel, tedy byl hlavně zakládajícím členem. Avšak ani v soupisu prvních členů „Hejduka“ ho nenacházím.

červenec II.kulturní výstavka ve škole

7.října divadelní představení veselohry J.H.Týneckého: Noc na Pancíři, hraje Mls a v této hře poprvé nenacházím, že by Krška hrál, ač má režii.

28.října oslava státního svátku akademií

listopad tři přednáškové večery

¹³⁶ (lex.) koncem dvacátých let se po otčímově smrti stává spolujatelem mlýna.

25.prosinec divadelní představení dramatu A.Mrštíka: Maryša

1929

dramatizace *Nesmírný štít* publikována (Filmová komedie o 11 obrazech;
Nakl. údaje Praha : Centrum (Khol), c. 1929; (Strojop. kopie na průklepovém papíře)

Chlapec a Kozlonoh, vydáno 1929 o podzimu v Hranicích na Moravě, edice Amfora 13, u Josefa hladkého, Tisklo Družstvo knihtiskárny v Hranicích v počtu 300 výtisků na Zerkallském ručním papíru.

vychází román *Toužení pod javorem*, román, Družstevní práce, Praha 1929, první kniha z cyklu Země hovoří.

Písek

16.5.1929 byla v Písku hrána, Vestpocket revue, režie Jan Gruber, Scéna Václav Krška, nastudováno s SK Union
S Jihočeskými akademiky hraje Obrácení Ferdyše Pištory, Krška v titulní roli.

Heřmaň:

17.března oslava narozenin TGM hrána Vina od J Hilberta

23.června v Cyklu moder. her hrána veselohra Fr. Langra: Obrácení Ferdyše Pištory, Krška hraje Ferdyše, představení bylo kooperací s Pískem proto je hereckém obsazení mnoho j.h. (Raba, Šorš, Baierová). V Písku uváděno pod Jihočeskými akademiky

23. října v Cyklu moder. her Scheipflugové Zabítý

1930

23.února píše V.K. Jiřímu Karáskovi ze Lvovic, citováno v úvodu kapitoly „Nepěkná aféra“

Odcházeti s podzimem

román,Aventinum, Praha 1930

Zapomenutý rok

román, Müller, Turnov 1930

Pobyt v Řecku, v programu k Oidipus král: "láska k Řecku vyvrcholila předloni /tedy 1930/ zhlédl v Athenskem Herodotove divadle jakési uryvky mythických a tanečních obřadů (souvisící s Akropolí).

Delší dobu pobývá ve Francii(LČL) Lexikon uvádí, že před druhou světovou válkou procestoval severní (Vzpomeňme na Hamsuna), západní a jižní Evropu. Údaje o Krškově cestování, které uvádím, jsou z programu ke Králi Oidipovi z r. 1932.

Písek

Faethon od Otokara Theera byl nastudován s Jihočeskými akademiky
U SK Union režíruje V&W hru Premiéra Skafandr

Heřmaň

19.června divadelní představení v přírodě na statku paní Hasíkové: Alois Jirásek: Otec, hlavní role: Šorš j.h.

28.října státní svátek s hrou od A.Ridleye: Půlnoční vlak

25.prosince v Cyklu moder. her S.N. Behrmann: Ten Druhý, hostem byl Vorel.

1931

Hlas nejvroucnější

román, Sfinx, Praha 1931

Další Pobyt v Řecku (zdroj program k písecké inscenaci Oidipus král z r. 1932) "loňského podzimku (tedy 1931), seznámiv se s družinou tanečnicka Arise Monastiriota, mohl jsem beprostředně splývat s obrozenou a moderní antikou, která byla demonstrována přímo na Akropoli a v Dionýsově divadle. Scénovali Sofokleovi Slídiče,..." Závěrkem viděl *Medeu* v Athénách a *Spoutaného Promethea* v delfském Apolónově divadle, v režii milého Nicose Protopula "kulisou v Delfách štítý Parnasu".

Heřmaň:

5.dubna veselohra K.Piskoře: Radostná událost

17.května v Cyklu moder. her Zd. Štěpánek: Monastýr nad tajgou, hráno odpoledne i večer, hraje i Štadler

k oslavě státního svátku J.H.Týnecký: Pan biskup¹³⁷

25.prosince Scheinpflugové Okénko, 31.12 s tím zájezd do Ražic.

Písek

s SK Union inscenoval V&W hru Sever proti Jihu

1932

Dionýsos s růží (romaneto) vydáno v Hranicích 1932, edice Anakreon 1.

Klaris a šedesát věrných, druhá Krškova kniha vydaná u nakladatelství Družstevní práce Upravi, obálku a vazbu navrhl Eduard Milén.

Praha

Národní divadlo, Sofoklův Král Oidipus, režie Karel Hugo Hillar (4.4. 1932)

Písek

25.5. Král Oidipus: Sofoklés, inscenováno s Jihočeskými akademiky v píseckém Bio Sokol. Krška:Teiresias, Oidipus: Eduard Kohout j.h.

Na konci roku režiruje Scheinpflugové Okénko na Sokolské scéně.

červen: Výlet OSSP za Krškou, z červnového Nového Hlasu: „Zájezd na Zvíkov a Orlík projektovaný na svatodušní svátky¹³⁸ se nekonal pro naprostý nezájem členstva. Prosíme aby pro příště jevilí členové klubu větší zájem.“

¹³⁷ na tuto hru bych byl docela zvědavý, do jaké míry je protikatolická

¹³⁸ Tato poznámka je možná nevhodná, ale přesto mi přijde zajímavá: Je možné že svatodušní výlet byl úmyslně zvolen na seslání ducha svatého, tedy aby se to vylilo i na parlament a odhlasoval jim vyškrtnutí „smilstva proti přírodě“.

Magnus Hirschfeld (1868-1935) v ČSR, V Brně se koná poslední kongres Ligy pro sexuální reformu (od roku 1921 již pátý). Hirschfeld se od roku 1931 nevrací do vlasti „Vzmáhajícímu nacistickému hnutí tento sexuolog nevyhovoval, nejen pro své sexuální názory, ale i jako Žid, pacifista a odpůrce rasismu. Jeho přednášky a besedy byly napadány houfci teroristů, nakonec on sám byl zbit a musel být převezen do nemocnice s rozbitou hlavou“ Gay historie s. 305

LČL. uvádí delší pobyt v Řecku, Věstník: Po písecké premiéře „zlákán kouzelným Řeckem odejel jsem přes Soluň do Athén –do Delf- do Théb –Korintu. S Mazáčová mi také sdělila, že právě po návratu z Řecka přišel o vlasy, odůvodnění: neprodyšná čepice. Vlasy ho tedy tehdy opustily náhle.

Heřmaň

veselohra V.Wernera: Právo na hřích, další den opakováno

25.prosince div.představení hra J.H.Týneckého: Sestřičky u sv.Kláry

Shrnutí roku 1932: Byl to rok velkého Krškova vzepjetí, byl to ale i rok vzepjetí hlasu homosexuální menšiny i vrchol Hillarovy éry v Národním divadle.

1933

6.května 1933 nacisté po svém nástupu k moci vyplenili Ústav pro sexuální vědu, jehož hlavou byl Magnus Hirschfeld. (Pruskou vládou r. 1920)

Hra „Nesmírný štít“ přijata do repertoáru Zemského divadla v Brně sezóně 1933/34. V polovici srpna se počalo zkoušet, premiéra za účasti autora byla 15.září. Režii měl šéf činohry Rudolf Walter.

Miloš Hlávka navštěvuje Heřmaň. Při putování do svého mateřského kraje. Bylo mu 26 let.

Písek
žádná inscenace

Nesmírný štít v Brně 1933

Heřmaň

19.března oslava narozenin prezidentových sehrány tři hry. J.Hilbert: Domů; F.Téver: *Odvážný* a tříaktová pohádka K.Baláka: *Na kašpárka nikdo nevyhraje*, pohádka opakována odpoledne pro školní děti.

28.říjen s Cécorkou od M.Ziegloserové, režie O.Březina

13.listopadu členská schůze, na které znovu zreorganizován vnitřní život spolku
25.prosince divadelní představení hry F.M.Dostojevského: Zločina trest, na Štěpána
opakováno, hrubý příjem 1148Kč

Černý ve svém soupisu k roku 1933 vřoučuje heřmaňské inscenování: *Život je Krásný* od
M.Acharda (ve skutečnosti to bylo 19.srpna 1934) a nové nastudování Mahenova *Jánošíka*.
Ve Věstníku o tom není zmínka. Jánošík byl hrán r.1924 a nové nastudování měl v Heřmani
jen Čapkův Loupežník (poprvé 1920, podruhé 1925).

1934

„In memoriam Ady“ je datováno 17.září 1934

r. 1934 podmíněčně odsouzen čtyři měsíce těžkého žaláře. Přesné datum dosud nevyhledáno.
(Roku 1938 uplyne podmíněčná lhůta.)

V Písku se žádné představení nerežiruje a to až do roku 1936, což nasvědčuje tomu, že proces
byl na začátku roku 1934 a „In memoriam Ady“ bylo napsáno až rok po sebevraždě. Poslední
písecká Krškova režie je Scheinpflugové *Okénko* na Sokolské scéně, která byla na konci roku
1932.

Divadlo Heřmaň:

Valná hromada pod odstouplým O.Březinovi, který byl předsedou 14 roků, zvolen Jan Mejda
3.února Ples Heyduka v Ražicích
1.dubna hra *I člověk je spravedlivý* (Marie Příleská) příjem 741Kč, hráno odpoledne i večer
13.května Houpačka, Olga Scheinpflugová.

13.Května 1934 bylo poprvé hráno na novém jevišti, pořizeno v ceně 2,500Kč. Staré bylo
prodáno ochotníkům do Skal.

29. červenec tajný výlet na
Zvíkov, viz foto piknik měli i
gramofonem.
19. srpna divadelní představení
v cyklu moderních her: M.
Achard: *Život je krásný*,
v titulní roli vystoupil
pohostinsky člen Národního
divadla Eduard Kohout. Hrubý
příjem 785Kč
13.září znovuzavedeny
spolkové čaje
23.září v rámci Cyklu
moderních her M.Pagnol
Malajský šíp,

18.listopadu veselohra J.Patrného: *Muži nestárnou*
25.12. v cyklu moderních her: *Bratři Čapkové: Adam stvořitel*, komedie o 7 obrazech, hraje i
Štadler

Uváděn delší pobyt v Řecku(LČL) Zachycené v dataci máme tedy čtyři řecké pobyty. Onen pobyt na Athosu z jehož inspirace vznikl lyrický cestopis Athoské jaro není v žádném ze zdrojů vročen. Konal se ale jistě před r. 1936, kdy je zmiňován jako pásmo uváděné před Krškovou hrou Nesmírný štít dosaďme ho tedy do r. 1934.

1935

Heřmaň

10.března oslava narozenin T.G.Masaryka hrou L.Stroupežnického: Naši Furianti, hráno odpoledne i večer, opakováno 17.března a tam měl Krška i proslov, z obsazení: Krška:

Dubský;.Štadler:Václav (na fotografii)

21.dubna divadelní představení národní hry Aloise Jiráska: Lucerna, hraje i Štadler, při tomto představení poprvé použito nově zřízených dvou reostatů v ceně 800kč, hrubý příjem 706) (Reostaty, pomalu rozsvěčující, či zatemňují reflektory pozn. L.N.)

26.5.1935 Dostojevský: Zločin a trest, Heřmaň, kmen hra ND. úprava Dr. J. Bor. Dvorana

sokolovny v Protivíně.

Před tímto představením byla inscenace oprášena představením v Heřmani

5.července vlastní zahájení oslav 100.narozenin básníka Adolfa Heyduka a 15. výročí založení kroužku Heyduk. Dopoledne otevřena kulturní výstavka ve škole přednáškou V.Krška část asi 60 osob

5.července o 11h dopoledne Heydukovo matiné s přednáškou B.Jandové, recitacemi A.Jarešové a V.Kršky

6.července promenádní koncert u pomníku padlých

6.července 1935 slavnostní představení kostýmní veselohry F.X.Svoboda: Čekanky, Kmenová hra Nár.divadla v Praze 65 hra Cyklu lidových her

Byla to slavnostní hra v rámci 15letého trvání oslav spolku a 100.výročí narození básníka Dr. Adolfa Heyduka; hrálo se v Hůrkách u hajnice pana Blahouta, hrála Mlsová, hrál i Štadler účinkovalo přes 80 osob.Začátek ve 3 hod odpol. Po představení taneční zábava na elektricky osvětleném parketu v Hůreckých lesích.

Krška : Direktor Pilníček

13. července opakována veselohra Čekanky. Divadlo navštívila pí. Emilie Heyduková, vdova po básníku. Večer taneční zábava ve spolkové místnosti. Hrubý příjem ze slavnostních dnů 6.653,45Kč

15.srpna ukončení oslav patnáctiletí Heyduka v Protivíně , kde v přírodě byla sehráni Stroupežnického Naši Furianti a první zájezd tam byl již 8.8. Výtěžek zájezdu: 1.080Kč

Nyní jsme se dostali za hranici datace v *Patnáctiletí „Heyduka“*, další heřmaňské inscenace budou tedy uváděny bez přesného data uvedení.

Dále inscenováno:
Slečna Doktor: Jerzy Teppa
Muži nestárnou: Jan Patrný

Písek:
žádná Krškova režie

V Písku jsou na Otavě otevřeny Svatováclavské lázně, elegantní funkcionalistická stavba.

1936

Divadlo:
Jiří Frejka po Hillarově smrti pietně obnovuje Krále Oidipa v Národním divadle.

Heřmaň

6.července 1936, *Král Oidipus*, lesní divadlo v Hůrkách nad železniční zastávkou, začátek o půl čtvrté hodině odpolední u Hůrecké hájovny „U Chudobů“. Kmenová hra Národního divadla. Úvodní slovo K. Fila

28.10.1936 *Nesmírný štít* u příležitosti státního svátku (Kmenová hra Zem. div. v Brně; 66.hra Cyklu moderních her), úvodní slovo V. Pavlíček, obsazení Krška: Dr. Umarov (in Černý uvedeno, že Krška hraje Sepa, což je chyba)

Černý dále uvádí inscenování *Madly z cihelny* od Olgy Scheinpflugové

25.12 1936 uváděna drammatizace Krškova prvního románu *Zatoulaný* a to pod názvem *Hvězdy nad hlavou*. Tomše hraje J. Štadler, Jindru V. Krška

V zimě r. 1936 vychází poslední číslo Věstníku KDO „Heyduk“ Heřmaň.

Písek:

Zimní pohádka v Husově sboru v kooperaci s Heydukem (doklad spolupráce, která potom vykvete ve spojených píseckých ochotnických spolcích v inscenaci *Stříbrného větru*)

Černý uvádí inscenaci *Zajatá* od Edmonta Boudiera s Jihočeskými akademiky (Krška s tímto spolkem inscenuje po čtyřleté pauze)

Blatná

V zámeckém parku v Blatné uváděn Král Oidipus, Josef Šilhan režisér Spolku divadelních ochotníků Blatná zhlédl Heřmaňského Oidipa a rozhodl se Kršku a Kohouta přizvat ke své inscenaci.¹³⁹

Pobyt na Baleárách(LČL). Původně chtěl Krška jet do Španělska, ale v Čedoku mu doporučili klidnější destinaci. Zuřila tam totiž občanská válka. S. Mazáčová ústní sdělení.

Jan Čarek roku 1936 redigoval programový ruralistický sborník *Tváří k vesnici*, ruralismus.

1937

Po matčině smrti (1937) K. mlýn pronajal a odstěhoval se do Písku (LČL) do nové vily v Písku (zvané žlutá).(Černý)

Ve žluté Vile napsal scenario „Ohnivého léta“ i selské drama *Člověk ze země* (Hloucha)

Heřmaň:

Se srdcem divno hrát od Alfreda de Musseta (stejný titul plánovala i Prácheňská scéna.

V dramaturgickém plánu měla tato hra v Krškově režii následovat po Stříbrném větru roku 1940. Nebylo to však uskutečněno)

Vzbuření na vsi od Lope de Vegy, psalo se o tom i v Praze, díky úspěchu Oidipa na *Vzbuření na vsi* přijeli 1937 návštěvníci z Prahy, tedy již nikoli jen pražští známí. (Černý) *Smrt Matky Jugovičů* od Ivo Vojnoviče. Toto je poslední představení v Heřmani.

Písek:

Černý v roce *Krále Oidipa* se spolkem Jihočeští akademici, což je chyba!

1938

Podmínečná lhůta trestu z r. 1934 pravděpodobně na začátku roku vypršela.

Při mobilizaci narukoval jako důstojník jezdeckého pohraničí. Podle sdělení S. Mazáčové se o Mnichovské kapitulaci jeho pluk dověděl až s velkým zpožděním.

V květnu 1938 zadává obec Písek stavebnímu konsorciu a architektu V. Svobodovi přestavbu obecního domu na Městské divadlo.

Dne 15.prosince 1938 je ustaven intendantní sbor z odborníků a zájemců: Jehož je Václav Krška členem. Dramaturgem ustanoven Ing. Josef Bonhard, profesor obchodní akademie; intendantem Jan Gruber, městský knihovník. Z dalších členů vybírám: Františka Krásu (továrník) a vdovu po bývalém předsedovi družstva paní Zdeňku Hesslerovou (Zdroj: Gruber 1940, s.17)

Na přelomu 1938-9 pobýval několik měsíců v Praze, kde se účastnil natáčení filmu *Ohnivě léto*, k němuž napsal scénář podle své knihy *Odcházeti s podzimem*

V Heřmani ani Písku nic nerežiruje

¹³⁹ Zdroj: Sekera, J., Dvořák, J. : Ochotnické divadlo v Blatné, Blatná 1991. s.56 zdroj citátu: Stehlíková 2005

1939

Počátkem r. 1939 angažován Lucernafilmem jako scénárista
Promítá se Film Ohnivé léto.
V Praze přivítán Národní cenou za umění filmové (Hloucha)

(Lex) r. 1939 zorganizoval K. v Heřmani setkání autorů blízkých ruralismu (J. Čarek, J. Knap, F. Křelina, J. Pilař aj.)

(Jihočeská jednota 4.5., 1939)

„V Sobotu byl zatčen v Písku četnictvem majitel mlýna v Heřmani Václav Krška“

Do konce května ve vazbě

V červnu 1939 měl režirovat *Soud lásky*, ale pokračuje vyšetřování (byl zkoumán jeho duševní stav a výsledkem šetření byl soud).

(Černý)¹⁴⁰: V předvečer otevření budovy nového píseckého divadla uvádí s Lídou Baarovou a Eduardem Kohoutem Vrchlického Soud Lásky, na nádvoří Píseckého hradu. Kulturní komise toto zrušení vysvětluje: „pro nepředvídatelné technické překážky se představení neuskuteční“

dopol. 28.srpna 1939 bylo tajné líčení u krajského soudu v Písku, odsouzen podle paragrafu 129 I.B. tr. zák. - smilstva proti přírodě s osobami stejného pohlaví. Na 5 měsíců do těžkého žaláře, zostřeného 2 tvrdými lůžky a dvěma posty měsíčně. Hájil Dr. Rádl. Senátu předsedal soudní rada Michálek.

Čtyři spoluviníci podmíněčné tresty. Obhájce podal odvolání kvůli zmatečnosti soudu.
(Jihočeská jednota. 3.9. r.1940)

1940

31.4. a 1.5. (Černý)¹⁴¹ 1940 premiéry inscenace *Stříbrný vítr*, dramtizace lektor ND Miloš Hlávka. Jan - Rudolf hrušínský, Anička - Zorka Janů účinkuje 154 osob. Po premiéře zákaz dalšího hraní této inscenace.

Od r. 1940 žil K. v Praze jako scénárista, V Praze bydlel nejdříve v Prokopské ulici č. 6¹⁴² a pak (domnívám se, že po válce) ve Sněmovní č.7.

7. října (měsíc před Krškovými narozeninami) vychází Hlouchův sborník Václav Krška 40-cetiletý. (třeba ještě dořešit, kdy to bylo přesné vytisknuto přesně, vždyť děkovné dopisy jsou z r. 1939, ale Hloucha mluví již o Krškově novém bydlíšti v Praze a Stříbrném větru)

¹⁴⁰ Černý uvádí chybnou dataci 31.1.1940, kteréžto datum je čirá nemožnost, protože v zimních měsících by jistě nebyla možná open air produkce.

¹⁴¹ Černý chybně uvádí 1.4. 1940, Lexikon české literatury uvádí mylně, že otevření píseckého divadla bylo r. 1939.

¹⁴² Hloucha ten byt nazývá novým královstvím ve kterém teď K. žije v plném klidu (vzpomeňme, že v písecké chatě na Smetiprachu byl jeden pokoj zařízen pouze kameny a přírodninami in Kohout)

V rozmezí 29.října až 26.listopadu 1940 jsou z nejvyšších vládních institucí odeslány Josefu Hlouchovi děkovné dopisy za věnování publikace „V.K. 40letý“

V prosinci 1940 vydáno Athosské jaro jako novoročenka 1941, grafická úprava a kresby František Zedníček, vytiskl B.Novotný v Písku.

Na jaře byla na Otavě katastrofální jarní povodeň.

1941

Praha

Krška spolupracoval na scénáři k filmu *Noční motýl*, tohoto roku premiérován, režíroval František Čáp. Film byl promítán s velkým úspěchem na filmovém bienále v Benátkách.

LČL.: 1941 pohostinsky režíroval v Lid. divadle Uranie, od r 1942 do září 1943 byl režisérem a dramaturgem Studia Intimního divadla, v němž uvedl se skupinou konzervatoristů a mladých herců svou impresionisticky laděnou dramaturgií Šrámkových povídek s titulem *Odcházíme, vracíme se*

udavač Binovec¹⁴³ cituje Čápa, že Miloš Havel se již postaral aby Krška dostal od státního presidenta milost. (Motl 2006)

Městské divadlo na Poříčí 12.11.1941 *Stříbrný Vítr*, do dvanaácti obrazů s dohrou zdramatizoval Miloš Hlávka, režie František Salzer, scéna František Tröster, Kostýmy Adolf Wenig, scénická hudba Jan Zelinka. Ratkun R. Hrušínský, Strýc Jiří Miloš Nedbal, Zach Vladimír Šmeral Anička Jiřina Stránská. Děje se koncem minulého století v Písku a Mirovicích. Od předjaří do léta. Mládeži do 14 let nepřístupno. *Dámské klobouky* je nutno odložit v šatně.

1942

(druhé udání Binovcovo 3.dubna 1942)(Motl 2006)

1943

Praha

V intimním divadelním studiu, inscenuje Aischylovu trágédii *Sedm proti Thébám*, scéna V.Sivko, dosud jediné české uvedení (Stehlíková 2001)

Písek

¹⁴³ Binovec byl konfidentem gestapa a 1941 se mu podařilo získat režisérský post na natáčení filmu *Městečko na dlani*. Protože Binovec byl pověstným autorem periferních kýchů, aby se tomu u této populární prvotiny Jana Drdy zabránilo, byl angažován Karel Hašler, kterého Binovec snad udal, za to že zpívá „různé nebezpečné písně“ a „různé parodie na Německo“ Hašler byl před skončením exteriérů zatčen a zanedlouho zahynul jako vězeň koncentráku.

s. 227 Jestli ho skutečně udal nebylo nikdy bezpečně prokázáno 1948 s ním veden proces odsouzen na 3. roky vězení.(231) (Kašpar 2007).

v srpnu 1943 společnost Nationalfilm natáčí celovečerní snímek *Kluci na řece*. In: Prášek, Písek 20.století.

Natáčení film *Kluci na řece* v píseckých exteriérech, všimněme si četníka v pravo a chlapce, který sleduje natáčení, Krška je k němu obrácen pohledem. (zdroj Milan Petřík In Otavín 2001)

Kluci na řece

Je pozdní jaro, prázdniny na dohled, slunce svítí, Po píseckých školách si vybírá "ty pravé kluky" autor filmového námětu a scénáře, Václav Krška. ...

In: Milan Petřík Kluci na řece alias Kluci pod praporem (Otavín 2001,4)

Krška se tímto filmem navrátil do svého píseckého dětství. Dějištěm a kulisou filmu je písecké Podskalí a Portyč, které bývalo „jeho chlapeckém eldorádem“ (Hloucha). Dnes již tato romantická čtvrť neexistuje. Milan Petřík, ještě dodává: "Záhadný dům z rybářské ulice opravdu existoval, bydleli v něm dvě staré ženy, tety herečky Zorky Janů, představitelky Helenky" (Tedy Lída Baarová sestra Zorky Janů se díky spolupráce s Krškou navracela do kraje svých předků, stejně jako Eduard Kohout). V bitvě mezi Portyčáky a Bukouny vystupuje 250 píseckých chlapců a děvčat.

Natáčení v Písku: *Kluci na řece* (spolu s J. Beránkem) Jindřich Plachta vzpomíná se sympatiemi (Hrál v *Řeka Čaruje* i *Kluci na řece*), potravinové lístky s schovávaly u Kršky, (Soukupová)

1944

premiéra Kluci na řece

1945

sebevražda Zorky Janů

(Mraky na Barandovem, Motl 2006) při výslechu Baarové r. 1945 se vyšetřovatelé (tri chlapy v ceskoslovenských uniformách) stále ptali na Kršku ve snaze zdiskreditovat Havla (o němž se vyjadřovali slovníkem pasáků, ale ne pasáků krav (s. 216)

Krška u poválečného výslechu (záznam z archivu ministerstva vnitra. Zdroj Kašpar 2007): Největší problémy měl za Války Václav Krška, jenž byl pro svou homosexualitu stíhán již v letech 1937-8 (Jihočeská Jednota z 3.9.1939 uvádí r. 1934) a dne 28.8. 1940 byl odsouzen na 5. měsíců těžkého žaláře krajským soudem v Písku. Když byl v roce 1943 pro svou pohlavní úchylnost znovu vyšetřován přiznal, že tím trpí již od svého raného mládí (AMV, S-1432-18). Jak je vidět , tolerance ceskoslovenských poválečných úřadů, které si dokonce vedly seznamy takto orientovaných lidí, si s ničím nezadala s přístupem nacistů. (S.237-8)

Premiéra filmu *Řeka čaruje*, což byla Krškova první samostatná filmová režie. Námět Josef Toman, scénář spolu s Krškou Jaroslav Beránek, hlavní hvězdy: Jaroslav Marvan a Jindřich Plachta. Natáčelo se u Otavy, ač předepsána byla Sázava.

1947

Premiéra filmu *Housle a sen* (1947) Krška: „Když byl natočen, byl poslán na nějakou soutěž do Rio de Janeiro a tam dostal světovou cenu. Dlouho jsem nic nevěděl, až za čas (po únoru?) mi na ministerstvu dali složku ohlasů.“ cit: Liehm 2001 s.199

v edici filmový román je prvním svazkem právě scénář filmu *Housle a sen*

1948

Film: *Až se vrátíš ...*

Námět Ema Řezáčová, scénář Václav Krška a Václav Řezáč. Hlavní role Václav Voska

1953

Náš Fráňa Šrámek – Dr. Jaromír Malý (Vydáno k Šrámkově výstavě v Městském muzeu v Písku v roce 1953)

Natáčení „Stříbrný Vítr“ (vzniká 1953, promítán 1954)

1954

Po Stříbrném větru(1954) recepce u ministra Štolla, S.V zakázán, za ministra na otázku proč odpověděla jeho paní. "My jsme se na to se soudružkami dívali a je to fuj, fuj, fuj! Pro Kršku to byl šok. Myslela jsem, že ho nedovedu domu. Také hned poté dostal první záchvat dušnosti, které se pak už nezbavil. Film se prece začal promítat a byl dobrý! Jeho autor už potom nebyl, co býval. Potvrzoval to i Jarka Beránek, jeho přítel. (Soukupová)

Stříbrný vítr ležel dva roky. Krška uvádí, že Dodnes neví proč.(s.197)In Ostře sledované filmy

(LČL.) Po válce navštívil několikrát Bulharsko (1956 zde natáčel v koprodukcii filmy Legenda o lásce a Labakan) t. r. na pozvání N. Hikmeta navštívil Sovětský svaz, 1964 Itálii, 1969 Egypt

1958

Premiéra kritického dramatu Zde jsou lvi, námět O.Daňek. Stažení tohoto filmu po premiéře předznamenalo zlom v K.tvůrčí aktivitě (LČL)

Zde jsou lvi (scénář Oldřich Daněk) (1958) psychologické drama intelektuála současnosti, nezaviněné neštěstí hrdinu téměř vyřadí ze společnosti. ... opouští se schematické, černobílé viděné ..nová vlna...Na oblevu reagují v ČSSR jen umělci nikoli funkcionáři. Krška je proto na pranýři banskobystriického sjezdu. (in Písecký Almanach)

1958 Cesta zpátky, příběh ze života narušené mládeže.

Po dvou marných pokusech ospravedlnit se natočil *Osení* příběh o mládeži z prostředí naší vesnice a román Marije Majerové Nejkrásnější věk ve filmové podobě pod názvem: *Kde řeky mají slunce*. 1961 rezignoval na svoji tvorbu a odešel pracovat do dabingového studia. (in Písecký Almanach)

1961-63 pracoval též jako režisér Studia pro úpravu zahraničních filmů.
V 60 letech externě přednáší na FAMU.(LČL)

1959 Rozhlasový rozhovor s Annou Ustyanovičovou r. 1959

1968 bylo Krškovi uděleno Čestné občanství města Písku, po něm pak v roce 1970 následoval v této poctě Alexandr Michaljovič Majorov, velitel střední skupiny sovětských vojsk. Roku 1974 pak Josef Rybák básník a spisovatel.

Záchvaty dušnosti, než zemřel. (Soukupová 1998) Krška byl silný kuřák(pozn.L.N.)

zemřel 17.11. 1969 Praha

Použitá literatura a zdroje

Monografie:

Černý, Jiří: Intimní divadlo Václava Kršky, M-Ars České Budějovice, 1999, (první vydání 1998)

Hloucha, Josef: Václav Krška čtyřicetiletý, 1940

Historické studie o píseckém divadle:

Richard Rothbauer, In: Almanach 750 let města Písku, vydáno 1993, kap. 14 - Divadlo a film
Lexikon české literatury II, 2, Praha 1993, s.1004-1006, heslo Václav Krška (autorka Stanislava Mazáčová)

Gruber, Jan: Městské divadlo v Písku, 1940 únor

Gruber, Jan: Rok městského divadla v Písku, 1941
Princ, Milan: ŠRÁMKŮV Písek v přesýpacích hodinách tisíciletí, Praam 2001

Filmové monografie a stati:

Dvořák, Jan: Poetický svět Václava Kršky (esej o tvorbě), 1989
Hrbas, Jiří: Lyrik Českého filmu In: Film a doba 1972, s. 240-5
Ptáček, Luboš: Lidmi i bohem zapomenutý (filmový portrét spisovatele a režiséra V. Kršky)
In: Host 10/99, roč.15 (3.10.1999)

Rozhovory s Krškou a o Krškovi:

Rozhovor in Ostře sledované filmy (Československá zkušenost), Antonín J. Liehm,
2001, rozhovor vedla Senta Bystrovová (později Wollnerová, dnes Tesárová), podzim 1967
Soukup, Jihočeský rozhlas r. 1959, In Výběr 3, 1984, s. 210-13
Eva Soukupová, Listy Písecka 2.1. 1998

Memoáry:

Eduard Kohout, DIVADLO aneb SNÁŘ. 1975
Pavel Taussig, Doktorka přes divadlo, dokument ČT o Evě Soukupové, vysílaný 21.9.2006,
dostupný internetově.

Literatura z filmové oblasti:

Kašpar, Lukáš: Český hraný film a filmaři za protektorátu (podtitul: propaganda, kolaborace,
rezistence), nakl. Libri, Praha 2007
Motl, Stanislav: Mrazy nad Barandovem, 2006
Havlíková, Jana: Nevyjasněné úmrtí VII., 2001
Prášek, Jiří: Písek XX. století, 2000

Literatura z divadelní oblasti:

Stehlíková, Eva: Opožděná recenze (Jiří Černý: Intimní divadlo Václava Kršky) In: Divadelní
revue, 2005, roč.16, č.1.
Stehlíková, Eva: Productions of greek and Roman Drama on the Czech Stage, Praha 2001
edice Eirene svaze XXXVII, STUDIA GRAECA ET LATINA (Theatralia)

Další literatura a beletrie:

Putna, Martin C.: Veselá věda aneb alternativy uvnitř alternativy. Kritický nástin soudobé
vědecké rozpravy o homosexualitě. (Souvislosti č. 4 (58) 2003)
Putna, Martin C.: Řecké nebe nad námi aneb antický košík, studie k druhému životu antiky
v evropské kultuře, Praha 2006
Fanel, Jiří: Gay historie. Dauphin 2000
F. Šrámek, Stříbrný vítr, dramatisace Miloš Hlávka, Dilia, 1967
F. Šrámek, Podivný nepokoj, Mladá Fronta 1972, výbor připravil Mojmír Otruba
F. Šrámek, Zvony, program k inscenaci v režii J.A. Pitínského, 2006
Malý, Jaromír: „Náš Fráňa Šrámek (1953)“
Soukup, Lubomír: Fráňa Šrámek a Jižní Čechy, 1981.
Putna, Martin C., Kolikero je jihočeštvi, koliker Písek (Souvislosti 2-3/1996, s. 116-122)

Veškerá knižní beletristická tvorba Václava Kršky (1925-47) mimo románu Toužení pod
javorem (přesné citace uvedeny ve výběrové dataci)

Z dramatisací *Nesmírný štít* (Filmová komedie o 11 obrazech), Centrum (Khol), Praha 1929.

Časopisecké zdroje:

Nový Hlas (List pro sexuální reformu) č. 1.-5. 1932, ročník I.(květen až prosinec)
Otavín, revue Písku Písecka a Prácheňska (společenský, historický a naučný čtvrtletník,
relevantní články v Otavínu: r. 2000, č 1.; Ondřej Kolář, Václav Krška (výročí) s. 55-59; r.
2001 č.3 (8.6.),G.Klaban, Aničko posedlá, s. 7-13;Premiéra Stříbrného větru v Písku v r.
1940, s.54-59

Archivní zdroje:

SOKA Písek, fond Vřestudentský spolek Jihočestí akademici Písek, 1927-41, fasc. 1 (II.
Stanovy spolku z r.1931; III.Divadelní odbor VSJA: Prácheňská scéna)

SOKA Písek, fond Věstníky Kroužku divadelních ochotníků „Heyduk“ v Heřmani.
SOKA Písek, fond Okresní úřad Písek, karton47, číslo jednací 132/27 –žádost V.Kršky o
podpis T.G.M (únor 1927)

Pozůstalosti Josefa Bonharda a Josefa Hlouchy uložené v SOKA Písek.

Krška jako Raskolnikov 1934

Krška v kostýmu z Večera tříkrálového 1924

**Krška v Čekankách od F.X.Svobody, Krška : Direktor Pilníček
1935**

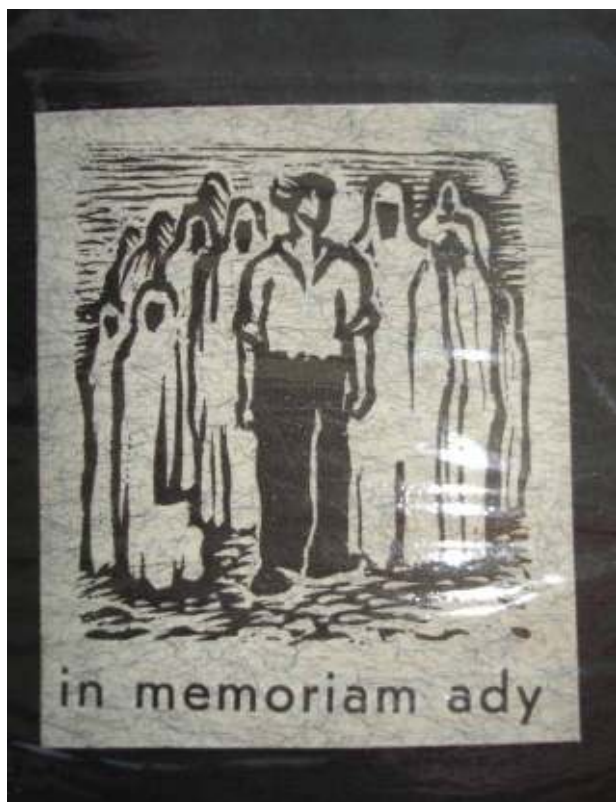

V á c l a v K r š k a

je nejen jednatelem, ale i hercem, režiserem, výtvarníkem a bůh ví čím ještě. Má utkvělou myšlenku, že moderní hry nestojí za nic a proto je zásadně odmítá. Každý večer běhá po vsi sem a tam, bezpochyby shání herce do zkoušek, ale poslední dobou prý herci shánějí jeho, což jest, lží. Má ve zvyku navrhnouti deset her a když mají začít zkoušky, nemá obyčejně žádnou, anebo se mu již přijatá nelíbí. Vůči hercům je velice taktní, neboť nikdy na ně nekřičí. Proto oni křičí stále sami. K odpovědím se mnoho neměl, ale k vůli ostatním to jinak nešlo:

Která role Ti byla nejmilejší	:	Romeo
Kterou roli jsi nerad hrál	:	Pražského žida
Kterou hru považuješ za nejzdařilejší	:	Muž z loterie
Kterou za nejlépe režírovanou	:	Měsíc nad řekou
Která z her se Ti nelíbila	:	Kolébka
Která byla první role	:	Hrabě v Zakletém zámku
Kdy jsi měl trénu	:	Kouzlo mládí
Proč	:	Protože jsem to neuměl
Kterou roli by jsi nejraději hrál	:	Franciho v Periferii
Které hry bys rád hrál v Heřmani	:	Dezertera, Vykupitele, Periferii Bejvávalo, Druhý břeh, Madla z helny a R.U.R.

Krška sám sebe charakterizuje, si sám sobě odpovídá v anketě Věstníku

Dřevoryt Jana Sládka na deskách pamětní knížky

Tajný výlet na Zvíkov, Krška v popředí

Poděkování

Děkuji všem, kdo pomohli se zrodem této práce. Stanislavě Mazáčové za cenná svědectví o Václavovi Krškovi; Doc. Martinu C. Putnovi za trpělivost, poskytnutí potřebné literatury a kritické připomínky školitele této práce; Dr. Jiřímu Práškoví, pracovníkům Okresního archívu v Písku a knihovnicím Městské knihovny v Písku za heuristickou spolupráci; Stanislavu Kostihovi za jazykové korektury v třech čtvrtinách předkládané práce; Paní J. Švehlové z archivu českobudějovického rozhlasu za poskytnutí Krškova rozhovoru z r. 1959.

Lukáš Nozar v Praze 19.9.2007